

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

במשנתו של רבינו

מרן רשכבה"ג

שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

בעניני חג הפסח

מרן שליט"א מעיין בגליון "דברי שי"ח" בשאלה שנשאל על מה שנכתב בגליון
ניתן להבחין בוילונות המכסים את הספרים בחדר לימודו שבקומה העליונה
כפי שנוהג לכסותם בימי הפסח
צולם לפני כמה שנים בערב פסח

דבר העורך

שנינו בתוספתא סוף פרק ח', חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה אפילו בינו לבין בנו אפילו בינו לבין עצמו אפילו בינו לבין תלמידו. ושמענו מרבינו מרן הגר"ח שליט"א כי לפי מה שמצוי שבגמר עריכת ליל הסדר בעל הבית ושאר המסובים עייפים מאוד, הרי הדבר נחשב כאילו חטפתו שינה, שבאופן זה הוא פטור.

אכן, עדיין "עד שתחטפנו שינה" יש הרבה פנאי וזמן רב לכל אחד ללמוד וללמד לבני ביתו בהלכות הפסח ויציאת מצרים, ולכן אספנו כאן מתורתו של רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, מה שזכינו להביא בשמונה שנים האחרונות בגליונות "דברי שי"ח" לחג הפסח.

ונוסף כאן גליון מיוחד לחג הפסח "המהפכות" פרק ג' בענין הסנדקאות שרבינו נטל על עצמו לנסוע לכל רחבי הארץ.

ונוסף כאן עוד יומן מיוחד מרשימות נכדו הגאון ר' גדליה הוניסברג שליט"א הרואים כאן אור לראשונה על סדר יומו של רבינו בערב פסח שחל בשבת. ונודה מאוד לכל השותפים בגוף ובמזון להוצאת הקונטרס במתכונתו, ונברך כי נזכה עוד השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבית הבחירה שייבנה בב"א.

יצחק גולדשטוף

יו"ל ע"י מכון דברי שי"ח

להפצת דברי רבינו שר התורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

כתובת המכון:

יהודה הנשיא 52 בני ברק | פלאפון: 053-3145900 | פקס: 077-2092005

כתובת מייל: ig0533145900@gmail.com

לקבלת הגליון "דברי שי"ח"
היוצא לאור מדי שבוע ניתן לפנות למכון

רוצה להקדיש
את יקיריך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ח

גליון מיוחד

פסח תשפ"א

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

המהפכות (ג')

נסיעת מסירות-נפש בשביל... סנדק* ההפגזות שהביאו את הפרסום* מה מסמלת הדפיקה? * על יום שלם של נסיעות באוטו* מה עושים בלילה שלפני יום הנסיעות* שיא הבריתות ביום אחד* כשאוטו ננעל ואין מפתח* הטלית שרבינו מתקש ללבוש, ועוד...

אחרי משוב התגובות האדיר אותו קיבלנו אחרי פרסום שני הפרקים הקודמים (היסטוריית ריבוי מניני הותיקין, סוכות תשפ"א; מהפיכת הגנרטור, כסלו תשפ"א), אנו מפרסמים בזאת את פרק ג' בסדרת 'שבע המהפכות' אותם הטמיע רבינו בציבור בני התורה. בלי דרשות ובלי צעקות, מתוך עמל ויגיעת התורה של עשרות שנים, הצליח רבינו בעצם הנהגתו והליכותיו, לשנות מספר דברים לדורות, ולהנהיג בקרב בני התורה ועולם היהדות, הליכות עולם רוחני ומרומם יותר.

מסירות נפשם של מוהלים ונימולים

דורות על גבי דורות ידעו הכל כי מצות ברית המילה היא חביבה אצל כל יהודי, וישראל קדושים מסרו את הנפש על קיום המצוה. גם בתקופות הקשות ביותר, תחת גזירות נוראות ואפילות ממוראה של מלכות, ומתוך ייסורי-מות, לא ביטלו היהודים מצוה חביבה זו.

פרק מיוחד בפני עצמו הוא מסירות הנפש של המוהלים.

המוהלים, שבמשך כל הדורות גם הם לא הפסידו שום הזדמנות לקיים את הברית שכרת הקב"ה עם אברהם ובניו במשך כל הדורות, לעיתים מסרו גם הם את הנפש והתאמצו בטירחא על גבי טירחה כדי להכניס בבריתו של אברהם אבינו עוד יהודי.

עד כדי כך מובא (בספר אוצר הברית ח"ב פרק ט', ב') כי היו קהילות ישראל שהיה שם 'חברת מוהלים', וכדי שכל מוהל יזכה במצות המילה היו מחלקים ביניהם את המילה, ובכל פעם יהיה רשאי למול איש אחר לפי התור (וראה שם נדון, אם רשאי אבי הבן לכבד את המוהל שהוא חפץ בו).

גם על מסירות נפשם של מוהלים מפורסמים גדולי ישראל כמו מרא דירושלים, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל מסופר, כי טרח במסירות נפש אפילו ביום שלג ובימי שבת בהליכה רגלית כדי להכניס בבריתו של אברהם אבינו עוד תינוק בעיתו ובזמנו. עובדות דומות מפורסמות על עוד מגדולי עולם זי"ע.

נדמה, כי אמנם מסירות נפשם של המוהלים והנימולים, קנתה שם ושארית בספרי גדולי הדורות ובמדף ספרי הלכות המילה. בפרט בארצות נידחות ועיירות רחוקות מישוב, בהם הטירחא לבוא ולמול היא אדירה, ועם זאת, אין יהודי שביקש למול ולא נענה בשמחה.

אמנם, נדמה שכמעט ולא שמענו על מסירות נפש ומאמצים גדולים לזכות במצות הסנדקאות. עד שבא רבינו שליט"א והחשיב את המצוה וטרח עבודה, ופירסם מצוה זו ברבים. כדלהלן.

המוהל המפורסם ר' נתן הרציג
ז"ל (ללא טלית), יורד מבית
הכנסת 'לדרמן'

כאילו מקטיר קטורת

רבינו יוצא מבית הכנסת 'הר צבי' בירושלים בשנים ההם
(לשמאלו, אבי הבן הגה"צ רבי אליעזר טורק שליט"א)

"גדולה מצות הבעל ברית (-סנדק), ממצות המוהל, מפני שרגליו נדמו למזבח, כאילו מקטיר קטורת לשמים" כך קובע לדורות הגאון מהרי"ל (הלכות מילה). והביאו בקצרה הרמ"א ביו"ד סי' רס"ה.

והברכי יוסף (יו"ד סי' רס"ה) מביא 'מצאתי בתוספות (יומא כ"ו. הביאם רבינו בצלאל בליקוסי כת"י), וז"ל, יש במדרש טעם שיש לדחוק האדם עצמו להיות בעל ברית, לפי דהשווה אותה מצוה לקטורת, כדאמרין בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ואת בני ביתו, ירד הקב"ה לשם, אמרו לו מלאכי השרת, מה לך לפנות אל גבעת הערלות, כלומר מקום מטונף הוא, אמר להם חביבים עלי כקטורת עכ"ל. וכ"ה במדרש ב"ר פמ"ז י"ז.

עם כל זה, לא מצאנו כעת למי מגדולי הדורות שהתאמץ באופן מיוחד ונסע מעיר לעיר, בודאי לא במשך תקופות רצופות, ובהם ימים שלמים מבוקר ועד ליל שלא על מנת לקבל שום פרס, אלא רק ורק כדי לזכות במצוה זו של סנדקאות.

הפצצות שגרמו לפירסום

בשנת תנש"א מלכותך, התקיימה בארץ ישראל הפגזת טילים ע"י הצורר מעיראק, באותם ימים כל יושבי תבל חלו ורעדו מפניו, בפרט יושבי ארץ ישראל.

בתקופת חודשי שבט אדר של אותה שנה, התקיים במלואו הכתוב, 'מבחוץ תשכל חרב, ומחדרים אימה'. פחד ואימה שלטו אז ברחובות, גם אנשי השלטון לא ידעו את נפשם מחרדה. גם צדיקי הדור חששו מאוד, וביקשו מהציבור לתפוס אומנות אבותינו בתפילה וזעקה, אולי יחוס ה' עלינו ועל זרענו.

באותם ימי מלחמה, נשלחו הפצצות מהאוויר לכיוון מרכז ארץ ישראל, ובתים רבים ניזוקו באופן חמור ביותר מההפגזות, בכמה וכמה ישובים במרכז הארץ, כמו תל אביב-יפו, אירעו נזקים גדולים בגוף ובנפש.

או אז קם רבינו שליט"א כארי, והרגיע ואמר לכל השואלים באופן ברור, כי "בבני ברק אין לחשוש. יש הבטחה ממרן החזון איש שבבני ברק לא יפלו טילים". הדברים שנאמרו על ידו שוב ושוב נשמעו כחלום. אך הוא בשלו: בבני ברק לא יפלו פצצות!

מסיכות? פורים שמח!

כדי להבין אל-נכון את חומרת המצב, נציין כי באותם ימים חילקו הממונים מטעם השלטון, (משרד פיקוד העורף), מסיכות אב"כ מיוחדות כדי ללבוש על הפנים בשביל למנוע שאיפת גז רעיל, וכמעט כל האנשים הלכו וטרחו כדי להשיג אותם, תורות ארוכים השתררו במוקדי הדואר לחלוקת המסיכות. בין הלוקחים נמנו גם רבנים ידועי-שם. על פי השמועה, כשהיו שואלים את רבינו על הצורך ללבישת מסיכות הוא היה משיב בחיוך, מסיכות? יש ללבוש בפורים!

השמועה על דבריו הנחרצים של רבינו, עשתה לה כנפים גם מחוץ לבני ברק וגם מחוץ לגבולות עולם התורה החרדי, הדברים הלכו והתפרסמו כאש בשדה קוצים. רבים ביקשו אז לעבור להתגורר בגבולות העיר בני ברק הבטוחה. היו בודדים אז שהאמינו בכל ליבם לדבריו, כי הפחד ששלט אז היה חזק יותר מכל הבטחה, מכל מקום הכל עקבו בחרדה. אחרי הבטחתו.

ואכן 'דבר ה' יקום לעולם', באופן פלאי ביותר, שעד עצם היום הזה לא ניתן הסבר מניח את הדעת, התברר כי שעה משערות ראשם של תושבי עיר התורה בבני ברק, לא נפגעה כלל משום פצצה, שאכן לא נפלה בבני ברק. הפסוק (תהלים כ' ז') 'עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי הוֹשִׁיעַ ה' מִשִּׁיחוֹ יַעֲנֶהוּ מִשְׁמִי קִדְּשׁוּ בִּגְבוּרֹת יֵשַׁע יִמִּינוֹ, לִבֶּשׁ, אִיפֹה, מִשְׁמַעוֹת חֲדָשָׁה.

נדיר: (שבט תשל"ט) רבינו משמש כסנדק, בחיי אביו, מצד ימין: הרב שמואל אפשטין

המסיכות אכן נלבשו בפורים - שאז הגיעה הודעה על הפסקת המלחמה, ואנשים יצאו לשמוח ברחובות העיר... מאותו זמן, גזרה ההשגחה העליונה על רבינו הגר"ח שליט"א פירסום ותהילה בכל רחבי העולם היהודי, לרבות כל העדות והחוגים. גם אנשי תקשורת הרחוקים מכל דבר שבקדושה דיברו בהתפעלות על 'הרב קניבסקי שהלך נגד הזרם ולא טעה'...

הפרסום בא לידי ביטוי בין השאר בכיבוד מצות הסנדקאות.

אמנם גם בשנים הקודמות, היה רבינו מתכבד פה ושם לשבת על כסא הסנדקאות, אך עדיין לא מידי יום. אך מאז הלכו והתרבו הבקשות: בהתחלה היה זה מאנשים שונים מהשכונה - שעד לאותו יום לא היה להם קשר איתו, שיועיל לכבד אותם ולבוא להשתתף בברית שהם עורכים לבנם, ולשמש כסנדק.

בהמשך, כבר הגיעו בקשות גם מחוץ לעיר כירושלים וגלילותיה, ועד מהרה כבר היו לו כמעט מידי יום בקשות לשמש כסנדק בכל רחבי ארץ ישראל.

הדפיקה

והוא לא סירב לשום בקשה!

הימים ההם - בעיקר בשנות תשנ"ד ועד לשנת תשס"ב, (שאז נחלש מאירוע מוחי שקיבל וגזר על עצמו שלא לצאת לסנדקאות מחוץ לעיר), היו שנים עמוסות ביותר. מתפללי המנין של רבינו בבית הכנסת לדרמן כבר ידעו, כי תפילת 'תחנון' לא נאמרת בשום יום בשנה. הן ידועה ההלכה: מנין בו מתפלל הסנדק, פטורים כל המתפללים מאמירת תחנון.

וכך, מידי בוקר, בסיום חזרת הש"ץ, במקום בו צריכים לומר תחנון. דופק אחד הגבאים על הסטנדר, לסמן לשליח ציבור לאמור: המשיך באמירת הקדיש.

רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל מנהל סמינר וולף, ומהמתפללים הקבועים של בית הכנסת במנין של רבינו, היה אומר דרך צחות, כי המתפללים צריכים לומר בנוסח שמונה עשרה בברכת מודים 'על בריתך שבכל יום עמנו' במקום על ניסוך שבכל יום עמנו...

הרגע של הדפיקה, המסמנת לש"ץ להמשיך בסדר התפילה

טירחה - על שום מה?

לא אחת ולא שנים, שאלו את רבינו בני ביתו הקרובים ביותר, ילמדנו רבינו, טירחה נוראה זו על שום מה? והשיב כי כך ראה אצל רבו מן החזון איש זצ"ל, שטרח גם הוא לשמש כסנדק, זאת ועוד - הוסיף רבינו, יש בכך מעלה שמכפר על כל העוונות.

הגאון רבי אליהו מן שליט"א כותב בזיכרונותיו (דרך שיחה, לך לך):

שאלתי לרבינו שליט"א מהו סוד הדברים שנוסע לבריתות לסנדקאות, ואף שזו מצוה גדולה הרי ת"ת כנגד כולם,

הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן
שליט"א סנדק

והשיב: גם בדרך אפשר ללמוד, אבל זה לא כל כך פשוט. מו"ח מרן הרב אלישיב שאלני פעם מדוע אני נוסע כל כך לבריתות, ועניתי כי כך ראיתי אצל רבותי, החזו"א נסע פעם לקוממיות, ולקח לו זה את כל היום, ואף פעם לא נמנע מלהיות סנדק, וגם אבא זצ"ל, אף שבזמנם לא היה כ"כ הרבה כמו אצלי.

ה"חתם סופר" אמר על המאריך בתפילתו, שע"י שמאריכין שנותיו לא יפסיד, ומסתבר שבכל מצוה כן הוא, יאריכו לו ימיו שלא יפסיד מהמצוה. ע"כ מספר דרך שיחה.

הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א, ציין בפנינו מדרש בלתי ידוע בילקוט שמעוני תהלים רמז תשכ"ג 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אמר דוד אני משבחך בכל אבריי ומקיים בהן המצות, בראשי אני רופפו וקורא בתפילתי, בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו... ברכים בהן אני עושה סנדיקוס לילדים בשעת מילה ופריעה לכך נאמר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך עכ"ל.

המוהל הר"ר חיים משה ויסברג עם רבינו שליט"א

מרן החזון איש זצ"ל בברית מילה

"אלפי בריתות"

עם השנים הלכו מספר הבריתות וגברו כמעין המתגבר. בחישוב משוער נמצא כי בממוצע שימש רבינו כסנדק בשנה ללמעלה מאלף תינוקות.

מענין לציין עדות מכתב יד של רבינו, המעיד על מספר הגבוה של הבריתות בו הוא נמצא. בהקדמה לספר אוצר הברית ח"ג, מביאים בניו של המוהל הירושלמי המפורסם, הר"ר יוסף ויסברג, מכתב מרבינו על קבלת הספר, בו הוא מסיים "יהי רצון שיהיה לו לזכות, ושזכה למול אלפי בריתות כמו שידענו..."

תמונה שהתפרסמה לאחרונה, בה נראה רבינו עם המוהל ר"ש מילר נוסעים לירושלים לברית

שלושים שנה מלווה את רבינו. הר"י אפשטין יוצא עם רבינו מברית.

הנה כי כן, מבלי משים ישנה עדות מפורשת מרבינו על אלפי בריתות שהשתתף פעם בצוותא עם המוהל הזה בלבד...

המהפיכה

אט אט, שינה רבינו את המוסכמות שהיו נהוגות עד כה. אם תמיד הכל התרגלו כי מצות הסנדקאות הינה 'כיבוד' שמכבדים ברוב נימוס סבא מבוגר או דוד זקן, בא רבינו והעמיד את הדבר על אמיתתו.

בשאלות בכתב ובעל פה נוהג לומר כי יש מעלה לקחת סנדק צדיק וירא שמים, כי יש בזה השפעה על התינוק. כלומר, הסנדק אינה טקס בעלמא לזמן הברית, כי אם דבר שבכוחו להשפיע על כל חיי התינוק.

מטעם זה ממליץ רבינו להורי הרך הנימול, לכבד תלמיד חכם צדיק כדי לזכות שישמש כסנדק, גם כשיש בזה מאמץ (כמובן, במדת האפשר, ובמדה ואחד מהמשפחה אינו נפגע אם לא יקחו אותו).

עד לפני שנים לא רבות, כמעט לא היה הרבה שכיבדו בסנדקאות את צדיקי הדור (מלבד בחלק מחוגי החסידים), ורק מי שהיו לו כבר בנים רבים וכיבד כבר את כל הסבים, התפנה כעת לתת לצדיק...

כיום השתנתה לגמרי המציאות. כל הורה לרך הנולד מבין כי לטובת התינוק כדאי לחפש מי שיותר ירא שמים וצדיק.

מדן ועד באר שבע

כדי לסבר את לב הקוראים, שיבינו באלו נסיעות קשות וארוכות מדובר, נביא תיאור קצר ומרתק מהאיש ששוהה כשלושים שנה במחיצת רבינו והאחראי הבלעדי על הבריתות, ידידו החשוב הר"ר ישעי' אפשטין שליט"א, לשמוע מה בדיוק היה באותם שנים.

נקדים ונבהיר, כי לצורך השלמת המלאכה נצרך לזה ספר עב כרס אך אנו מתמקדים כאן בעיקרה של קושי המצוה, ובטירחה שהיתה מלווה סביב הנסיעות. (עוד נוסיף, כי במלאכת האיסוף למאמר זה התקבלו חומרים רבים ונפלאים, ואם נקוה נדפס יריעה נוספת בנושא, ונבקש את עזרת הציבור מי שיכול לשלוח עוד תמונות עובדות ומסמכים כדי להוציא דבר שלם אי"ה)

"בשנים בהם היה רבינו שליט"א נוסע מחוץ לעיר לבריתות, הוא לא היה מסרב לשום ברית. גם בימי חולשה וקושי, עייפות או טירדה, הברית קודם הכל.

מידי יום היינו נוסעים באוטו ('וולבו 042 אפור', למי שזוכר...) לבריתות, בכל העדות והחוגים ובכל הארץ. הרב אפשטין מחייך ואומר, כי בדרך כלל החלוקה היתה מסודרת 'בבוקר זה בריתות של אשכנזים, ואחרי צהרים אלו הספרדים'...

לא אשכח את היום ההוא, בו היה מספר שיא של הבריתות ביום אחד היה - שמונה בריתות!! אבל בשמונה מקומות שונים.

זה היה יום קייצי בערך בשנת תשנ"ד, יצאנו מיד בבוקר לברית בצפון בעיר צפת, אחרי ששימש כסנדק, ועברו כל האנשים להתברך ולשאול שאלות, כבר הגיע שעת הצהרים, הוצאתי מהאוטו, מעט ירקות ותבשיל אותו היתה מכינה ומביאה בידי הרבנית ע"ה בימי נסיעה ארוכים, 'צידה לדרך' מזון שיתן לו כוח להמשך המסע.

רבינו חוזר לביתו מותש, אחרי סדרת בריתות. לשמאלו, הר"י אפשטין.

"כמעט אחרי כל ברית התקיימה קבלת קהל מאולתרת באוטו"

"בדרך כלל אם היה טועם משהו בנסיעות ארוכות זה היה באוטו, אבל בכזה יום עמוס ביקשתי ומצאתי איזה פינה קטנה בגינה צדדית, שם טעם מעט והמשיך הלאה במסע.

"את זמן המנחה כמובן רבינו לא מסכים לאחר והתפללנו בבית כנסת קרוב ומזדמן".

"ומשם נסענו ישר לירושלים שם היו כמה וכמה בריתות במקומות שונים. והתחנה הבאה, בשעות אחרי צהרים: דרום. לעיר אשדוד. אני זוכר שבדרך לאשדוד עברנו דרך כביש הבקעה, והצבעתי על המקום בו יש את המעברות הירדן, הרב כל כך נהנה, הרי זה העבר הירדן עליו הוא כתב כ"כ הרבה בספריו...

"וחזרנו לבני ברק אחרי השקיעה ישר לתפילת מעריב"

כאמור, ימים עמוסים מעין אלו היו פעמים רבות, ולא היה זה מקרה חריג במיוחד.

ניצול כל שניה

"חשוב לי להדגיש" אומר לנו הגר"י אפשטין, כי אמנם את השנים בהם היה רבינו "בשיא כוחו" הוא "בזבז" כביכול, על נסיעות ימים שלמים מבוקר ועד הלילה, אבל שמתי לב כי דווקא אז היה לו סייעתא דשמיא בכתיבת הספרים, באותם שנים הוא הוציא וכתב הרבה יותר מהר את הספרים. בד בבד הוא הספיק באופן פלאי להשיב אלפי מכתבים. דווקא בשנים ההם הוא הספיק הרבה יותר. סייעתא דשמיא של מצוה.

פעם רבינו אמר לי בגילוי לב "הנסיעות עושים לי טוב, כי בדרכים - אחרי שסיים את חוק לימודיו - הוא חזר על מה שכתב במחברותיו, ובדק את עצמו אם כותב כראוי, וכשחזר הביתה תיקן והוסיף לפי הצורך...

"רבינו לא היה מעורב בכל הפרטיים הטכניים. יום לפני הברית, הוא היה שואל 'מה מחר?' והייתי אומר לו כי יש כך וכך בריתות. ביום שהיה הרבה בריתות הוא היה יושן מעט בלילה, ולומד יותר, ובזמני הנסיעות היה משלים את השינה. ובשאר הזמן היה לומד את קביעותיו בדרכים, או שהיה לו סדרי לימוד אחרים (כך למשל, אחרי חג הסוכות היה משנן בנסיעה את עשרות פעמים של 'ותן טל ומטר לברכה').

תקרא לי לברית...

רבינו לבוש בטלית והוגה בגמרא עד להתחלת הברית

כאמור, רבינו ראה חשיבות עליונה לבוא לשמש כסנדק בבריתות. לשם כך הוא ויתר על אירועים רבים. בערב אחרי מסע של יום מפרך הוא כבר היה מותש, ומעט הכוח שנותר בו נוצל עד תום להשלמת כתיבת ספריו.

באותם שנים היו פעמים רבות שהיה מתבקש על ידי חתן ואביו ממקורביו, לבוא להשתתף בשמחת נישואין, הוא היה עונה בבת צחוק 'תבוא שנה הבאה לקרוא לי לברית'.

מיותר לציין, כי דבר מדבריו לא נפל ארצה. לשנה האחרת נפקדו הזוג בבן זכר ורבינו נקרא לבוא לשמש כסנדק. לעיתים נדמה היה, כי יש לו לחתן משאלת-לב כי רבינו לא ירצה לבוא לחתונה אלא יבקש לבוא לברית, או אז נחשב כהבטחה ברורה...

תמונה נדירה ועתיקה של רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן יושב בראש השולחן, בעת סעודת ברית מילה לאחד מניניו, בירושלים

כמה נפלא כאן להביא פשט מתוך-מדבש לאורחותיו של רבינו, מתוך ספרו טעמא דקרא, שופטים:

כאשר נגלה המלאך אל מנוח ואשתו והבטיח על לידת הבן (שופטים י"ג) אמר לו מנוח למלאך 'מִי שְׁמֶךָ כִּי יָבֹא דְבָרִיךָ וְכַבְדִּנּוּךָ'.

שאל רבינו, מה שייך להציע לנביא כבוד, וכי הוא איש שאוהב כבוד?

ומיישב: ויש לפרש 'וכבדנוך' פירוש בסנדקאות! כי אתה נבאת עליו וכסבור שהוא נביא!

נאים הדברים למי שאמרן. זה הכבוד הכי גדול. סנדקאות!

המתנה ארוכה

בניגוד למה שאולי ניתן לחשוב, כי בכל ברית שרבינו כובד בה כסנדק, הוא הגיע, התיישב לברית והלך. הדברים לא היו ממש כך. פעמים רבות היה ממתין רבינו עד לבואו של המוהל, ופעמים שבעלי הברית ביקשו שימתין לבואו של סבא מבוגר או דוד חשוב.

רבינו לא הראה פנים ממהרות, אלא ישב עם גמרתו והגה בה עד לאמירת 'ברוך הבא' עם כניסת התינוק. (בתקופה האחרונה ממש, האחראים מבקשים בכל לשון של בקשה מבעלי הברית שדייקו מאוד בזמנים, באשר זמנו מצומצם ודחוק).

פרק מיוחד בפני עצמו הוא מה שהתרחש אחרי כל ברית.

רבינו נוהג לברך את אבי הילד ואת הסבים, ואז מתחילה 'קבלת קהל מאולתרת', בדרך כלל מבקשים גם שאר בני המשפחה ברכות, ולרוב, תמיד נמצא מי שיש לו צרה בתוך ביתו ומקיים את דברי חז"ל 'לך אצל חכם ויבקש עליו רחמים', וגם באוטו עוד נעמדים אנשים לנצל את ההזדמנות לשאול משהו מגדול הדור.

עוד מספר הר"י אפשטיין: היו תלמידי חכמים שהמתינו לזמן שרבינו יגיע לעיר מגורם, ואז ניצלו את ההזדמנות לשאול את רשימת השאלות... כזה הוא למשל ר' Naftali Weinberger אברך אמרקאי שלמד בישיבת מיר בשעתו, שעסק בנושא הלכתי ביורה דעה, וביקש הזדמנות לפגוש ברוגע את מרן שליט"א, לשם כך הוא פנה לרב אפשטיין ושאל מתי מתקיימת ברית בימים אלו באזור שכונת בית ישראל... כשהוא שמע על המיקום הוא הגיע, ואחרי הברית נכנס לאוטו ושאל את סדרת השאלות, וחזר לישיבה לרשום את התשובות...

כמוהו היו עוד רבים בקרית ספר, חיפה, פתח תקוה, ועוד ועוד.

האוטו שנעל

מתוך אוצר הסיפורים השופע בידי הר"ר ישעי' אפשטיין, בחרנו בסיפור אחד לא שגרת: "אספר לכם סיפור נדיר,

פעם אחת היינו בברית בירושלים בשכונת רמת שלמה, זה היה יום קיץ חם מאוד, והשארתי את האוטו דלוק עם המזגן והמפתחות בפנים כדי שהאוטו יהיה קר כשנצא, שיהיה נעים לרב.

עבר שם ידיד שלי, וראה אוטו לא נעול, אז טרק את הדלת ונעל אותו מבחוץ...

יצאנו מהברית, ועיני חשכו. האוטו נעול והמפתח תקוע בפנים.. לא ידעתי מה לעשות, נמצאים בקצה ירושלים... דבר ראשון הודעתי לרב שליט"א שיש איזה תקלה וייקח קצת זמן, הוא נכנס לבית הכנסת והתיישב ללמוד.

אמרתי לו שיקח קצת זמן: רבינו יושב בבית הכנסת 'חזון איש'
רמת שלמה, וממתין לפתיחת דלת האוטו

מיד לאחר מכן הזמנתי פורץ מ'בית
הבטיחות הירושלמי' והם אכן באו אך
לא הצליחו לפרוץ. היה זה מסובך מידי.
כשראיתי שאין ברירה, התקשרתי
לאבא שלי הר"ר שמואל אפשטיין ז"ל,
שהיה מסור בכל ליבו ונפשו לכל צרכי
רבינו, והוא שמע את הדברים ואמר
שהוא הרגע עוזב את העבודה מביא
איתו מפתח חילופי ובא עם האוטו.

אבל גם זה לוקח זמן... בנתיים מצאתי
שם ידיד טוב שלי שגר באזור, ביקשתי
ממנו שיקח את הרב שליט"א לתחנה
הבאה של הברית, בשכונת בית וגן, שם
גם מתגוררת אחותי שתחי', ולפעמים היינו
באים אליה לנוח בין ברית לברית...

הגענו, עלינו את מדרגות הבית שלה, ואף אחד לא פותח את הדלת...
הרב פלט מיד ואמר, 'בתר עניא אזלא ענייתא'...

מחמת הדרך, רבינו כבר היה מותש הוא התיישב על המדרגות לנוח... ובנתיים ניסיתי לעשות טלפונים, אחרי כמה
דקות הדלת נפתחה, התברר שהיא היתה באמצע תפילת שמו"ע... אליה הינו באים תמיד בלי לתאם מראש...
הסוף היה כבר טוב... אחרי זה אבא שלי ז"ל הגיע וכבר הביא איתו את האוטו עד לשם וכך המשכנו במסע...

אינו רואה פני גיהנום

המושב זקנים מבעלי התוספות, כותב הפרשת
ויחי על הפסוק וירא יוסף לאפרים בני שלשים,
גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף, 'כאן
נתקיים נבואת אביו ואולם אחיו הקטן יגדל
ממנו, שממנשה ראה רק בני מכיר בן מנשה
שהוא דור רביעי מיוסף, ולאפרים ראה בני
שלשים של אפרים דהיינו דור חמישי של יוסף'.

ורבינו בספרו על התורה (טעמא דקרא, ויחי) כותב:
ונראה דזה מקורו של התרומת הדשן שכתב
תלמידו בספר לקט יושר הלכות מילה משמו,
שהעולם אומרים שמי שהוא בעל ברית לבן נינו

רבינו משתתף בסעודת ברית המילה לנינו הראשון,
יחד עם מחותנו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל

אינו רואה פני גיהנום ולכן נוהגין לכבד לזקנו בסנדקאות ע"ש,

והנה בתרגום יונתן מתרגם יולדו על ברכי יוסף דגורניון יוסף וכתב
בעל הפי' יונתן דהיינו שיוסף הי' סנדק שלו על ברכיו וזהו על ברכי
יוסף, ובני שלשים היינו נכד נכדו של יוסף שהוא דור חמישי ליוסף, ולזה קורא התרומת הדשן בן נינו, ומדכתיב וגם
משמע דגם בבני שלשים של אפרים הי' סנדק [מיהו במ"ב ט"ו נראה דבני רבעים היינו הדור הרביעי וצ"ע].

הטלית המיוחדת

אחד מסימני ההיכר שבכל ברית בה משמש רבינו כסנדק, היא הטלית העתיקה שהוא מתעטף בה.

מתברר, שאחרי הסתלקותו של אביו זי"ע, הוא בחר את הטלית ששימשה אותו כדי לעשות בה מצוה נוספת, ולהתעטף בה בשעת הבריתות. טלית זו, כבר בלטה משימוש ונעשה בה תיקונים רבים, ואף על פי כן היא חביבה מאוד אצל רבינו, ואינו מוותר עליה.

אמנם בשבת, מפני קדושת השבת לא לקוח את הטלית של חול, אלא לוקח את הטלית של שבת.

בקיפול הטלית

רבינו עטוף בטלית הישנה והמיוחדת של הבריתות

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א, עם רבינו בשהותו בברית במושב תפרח, שנת תשנ"ד

עם רבני וגדולי ישראל

בלי מכשיר טלפון ובלי להופיע באירועים ציבוריים כמעט, התנהל רבינו בכל השנים. מלבד חילופי מכתבים היה קשה לשמור איתו על קשר או לפגוש בו.

אך מאז החל רבינו לבוא לבריתות, ונסע הלך ושוב בכל רחבי הארץ, הביאה לכך שרבנים ומורי הוראה רבים שלא ראו ולא פגשו אותו, נכחו בו מקרוב, ורבים מהם באו ללבן איתו ולשאול דבר ה' זו הלכה.

גם רבינו עצמו סיפר על מספר רבנים שהכיר אותם דרך הבריתות, ואין כאן המקום לפרט.

נסיים בברכה הנאמרת אחרי ברית המילה:

הַרְחֵמֶן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחוֹ הוֹלֵךְ תְּמִים, בְּזִכּוֹת חֶתֶן לְמוֹלוֹת דָּמִים, לְבָשָׁר בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְנַחוּמִים, לָעַם אֶחָד מְפֹאָר וּמְפָרָד בֵּין הָעַמִּים. אָמֵן:

הבהרה

מחוסר מקום לא יכלנו להזכיר את שמות המוהלים שליט"א שזוכים במשך שנים רבות למול על ברכי רבינו, ונשמח עם יואילו המוהלים לשלוח לנו עוד עובדות ומעשה רב מרבינו ואי"ה נפרסם.

כמו כן, מי שבידו תמונות של רבינו שליט"א, או גדולי דורות אחרים, משמש כסנדק, יועיל לזכות את הרבים ולשלוח לנו, ושכמ"ה.

בברכת פסח כשר ושמח

יצחק גולדשטוף

קטעי יומן נדירים

שנרשמו סמוך וגראה לזמן שמיעתם

רצף של הנהגות, שביבי הלכה, עובדות ומעשי רב על סדר הימים הנחמדים הללו, כפי שנרשמו באותם ימים על ידי נכדו שזוכה לשמשו מידי יום תמידין כסדרן, הרב הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א רב קהילת 'שונה הלכות'.

הערה: נתבקשנו לציין ע"י הג"ר גדלי' כי אמנם הדברים מסודרים להלכה אך אינו יכול לקחת אחריות מלאה כלפי אחרים שיסמכו על זה למעשה, וכל אחד יבדוק את הדברים היטב בפוסקים וישאל את רבותיו

יוצא לאור ע"י מערכת 'דברי שי"ח'

בחודש ניסן תשפ"א

שחל בו פסח בערב שבת

יום רביעי י"א ניסן תשס"א:

- רבינו נשאל בנוסח ההגדה של פסח "ר' יהודה הי' נותן בהם סימנים", בשביל מה נתן סימנים, והשיב רבינו: כדי שלא ישכחו המכות, ועוד שדרכו של ר' יהודה הי' ליתן סימנים וכבר מצינו כן במנחות (צ"ו א') שאמר ר' יהודה סימן הד"ד יה"ז (רבינו הוסיף בזה עוד דברים, והלא הם נדפסו כבר בספר שיח הפסח).
- סיפר רבינו בהתרגשות: הגאון ר' מרדכי בנעט בליל הסדר ישב עם משפחתו, וכשהגיע הזמן מזגו כוס ל' אליהו הנביא' כנהוג, והנה פתאום אומרת לו בתו (שהיתה ילדה קטנה מאד) שאיש אחד שותה מהכוס. אמר לה אביה, שיתקי! לא כל מה שרואים צריכים לספר, עברו ימים מועטים עד שנפטרה רח"ל.
- אמר רבינו: יש לתמוה, למה היו צריכים לרמות את פרעה ולומר לו שיוצאים רק לשבע ימים, וכי אחרי כזה מכות בכורות לא הי' שולח את בני"י? הרי ודאי הי' מוציא אותם? אומר הדובנער מגיד שבאמת זמן יציאת בני"י הי' בשביעי של פסח, ואלא, כתוב ולא יכלו להתמהמה וכ' בזהר שנכנסו למ"ט שערי טומאה, ועכשיו נכנסו לשער נ' ואם היו נכנסים לזה לא היו יוצאים לעולם לכן מיד אמרו לפרעה שיוצאים רק ג' ימים ואח"כ כבר רדף אחריהם, אדהכי והכי זה כבר

שביעי של פסח, ואז כבר באמת הגיע זמנם להשתחרר, וזהו גם התשובה למה שהמצרים טענו על בנ"י שהשאילו להם כלים ולא החזירו להם עדיין, והאמת, הם השאילו באמת לג' יום, אח"כ הם כבר מתו אז היהודים זכו מהפקר!

- סיפר רבינו שאחד שלח לו מכתב על מה שכתוב בפסחים אין לו בן אשתו שואלו, מה עם בתו, האם מקיים גם בביתו מצות והגדת, אמר רבינו דהנה התוי"ט כתב דהיכן שכתוב בנים ה"ה בנות, וראי' מהא דקתני בעצב תלדי בנים, וגם בבנות איכא צער לידה, ואמרתי לדחות דהנה איתא בגמ' נדה דזכר א"צ להתהפך ונקבה צריכה להתהפך ולכך צערה גדול יותר, א"כ אפ"ל דבנקבה בלא"ה יש צער לידה, אף ללא הקללה, ונ"מ שהגדת לבנך דוקא, ולא לבתך, אבל האמת דאינו כן, וכי מה ההבדל בין אשתו לבתו, בודאי שאם יש לו בת מקיים גם בה והגדת לבנך.
- שאלתי לרבינו להמ"ב שמסתפק אי בסוכה איכא מצוה לאכול כל יום כמצה בפסח לשי' הגר"א, ולכא' מה הדמיון לפסח הא התם כתיב שבעת ימים תאכלו מצות, והכא לא קתני לשון אכילה אלא בסוכות תשבו שבעת ימים, והסביר רבינו שזו הפי' תשבו כגון אכילה.

יום אישי י"ג ניסן תשס"א:

- אמר לי כעת רבינו: השנה (תשס"ח) חל ער"פ בשבת אני עושה שתי סיומים. אחד היום, ביום חמישי (וזה הסיום הגדול על הש"ס) וגם מחר ביום ו' אני עושה סיום, והוסיף, גם אבא עשה סיום ביום ו'.
- רבינו הוסיף לי בחיור: שנה אחת רציתי לבדוק אם אפשר ללמוד ב"ב ביום אחד, ולמדתי ב"ב מהבוקר של יום ה' עד הערב.

יום אישי י"ג ניסן תשס"א:

- הרה"ג ר' ישעי' אפשטין נ"י סיפר לי שהיום רבינו עשה סיום על מעילה, והתחיל ללמוד את הכל אתמול ביום חמישי וב"ה הספיק לסיים. וביקש מר' ישעי' שיאמר לרופא הקבוע שלא יבוא ביום הזה כי אין לו פנאי... הסוף היה שכבר לפני מנחה הוא סיים את המסכת, וגם הספיק לשמש כסנדק בברית בבוקר הזה.

עיו"ט פסח

- רבינו סיים היום את כל החובות התורניים, ואח"כ אמר קרבן פסח לא רק הפסוקים, אלא גם ההלכות של הרמב"ם.
- אח"כ רצה לומר האגרת, אמרו לרבינו שבקשו שיגיד מתוך מהאגרת שהדפיסו א' האגודות של הצדקה, והתנגד בהתחלה כי הם הדפיסו באופן שאין בזה טעם וריח, שעשו מספרים של הגוים, במקום לכתוב באותיות, עשו את זה

לעמי ארצים. [ואכן לשנה הבאה, הם כבר הדפיסו באותיות]

שבת קודש י"ד ניסן תשס"א, בוקר:

- אכתוב בס"ד מה שזכיתי לראות בשבת ער"פ שזכיתי להיות במחיצת רבינו בסעודות הבוקר מתפילת ותיקין ועד לאחר מנחה.
- אחר שעלה משחרית, נכנס למרפסת הדרומית, והכינו הגביע לקידוש, וסביבו שש כוסות ח"פ, במקום הגביעים הרגילים של כל השנה שכבר היו נעולים בארון של החמץ.
- רבינו אמר לרבנית 'בסעודה ראשונה נאכל רק כזית, וחתיכת דג כדי שנוכל לאכול אח"כ את הסעודה השניה כדי'.
- רבינו סיפר: החזו"א כתב פתק בבית לאמי ע"ה כיצד לנהוג בער"פ שחל בשבת, החבאתי הפתק שנים רבות שלא יאבד, עד שביקשו רשות כדי להדפיס את זה בקובץ אגרות, ואז נתתי לפרסם זה.
- ואמר עוד, אחד הדברים שכתוב שם שאפשר לקחת מצה לצרף ללחם משנה, כיון שהמצה ראוי לאכילה ללקטנים, ולמעשה אבא זצ"ל הי' עוטף המצה בניילון ומצרפו ללח"מ.
- אח"כ זכיתי לשאול את רבינו מה עם "מצת מצוה", שאנשים מאד מקפידים על כך לשומרו לאכול בליל הסדר, האם יהיה אפשר לצרף ואמר רבינו דאולי אה"נ אחד כזה שיש מיוחד מצות מצוה באמת יהי' מוקצה (עי' פמ"ג סי' תמ"ד). והוסיף רבינו דאותו דבר לענין תפילין מבואר דהוי' כלי שמלאכתו לאיסור, והנה היום תפילין מאד יקרות הי' מקום להעיר שיהי' מוקצה מח"כ,
- וסיים: אני זוכר אצל החזו"א שנפלו התפילין בשבת, ואמר שאני ירים את זה ואשב שם במקומו של התפילין, ויחשב שצריך למקומו, וכבר אז הי' יקר. שאלתי לרבינו על אתרוג של מצוה, אמר דאולי באמת אתרוג ג"כ יהי' מוקצה מחמת חסרון כיס.
- סיפרתי לרבינו שראיתי באחד מספרי ההלכה שדן על מה שכותב החזון איש במכתבו הנ"ל, שיאכלו מאכלי חלב לסעודת הבוקר, וכותב שאין מזה ראייה לכלל הציבור כי החזו"א נהג כן משום שהוצרך לבריאיותו, ולא לבטל מנהג ישראל לאכול סעודת שבת לא חלבי. אבל אמר רבינו שזה לא נכון, ראשית החזו"א בכלל לא כתבו בשביל עצמו, אלא בשביל אמי, וזה נכון שהוא לא כתב בשביל שילמדו מזה, אלא כי כך הי' אז המציאות, וזה הי' האפשרות בתנאים של אז לאכול חלבי.
- אמר לי רבינו: לפני שנים רבות כשחמיק (מרן רבי שרגא שטינמן בהגרא"ל) שליט"א הי' חתן אמר בסעודה בשם ר' משה לייב שחור זצ"ל בדברי המכילתא שמיני [דמלואים אות ל"א] ועל אותו שעה הוא אומר וערבה לה' מנחת יהודה

וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות. כימי עולם כימי משה. וכשנים קדמוניות כשני שלמה. רבי אומר כימי עולם כימי נח. וכשנים קדמוניות כשנות הבל שלא היתה עבודה זרה בעולם: וכן הוא במד"ר ויקרא פרשה ז' פיסקה ד'.

- וביאר בזה הג"ר משה ליב שחור זצ"ל, דהנה ברמב"ן עה"ת (ויקרא א, ט), הביא דהרמב"ם במורה נבוכים מבאר הטעם של הקרבנות שהם אשה ריח נחוח לה' משום שישראל היו גרים ותושבים בארצם של המצרים והכשדים, והמצרים עובדים לבקר ולצאן כי הם עובדים למזל טלה, והכשדים עובדים לשדים שיראו להם כדמות שעירים, ולכן ציוה ה' לשחוט אלה השלשה מינין לה' כדי שיוודע שמה שהם חושבים לתכלית העבודה, הוא אשר יקריבו לבורא, ובזה יתכפרו העוונות, והאמונות הרעות, כי כל חולי לא יתרפאו כי אם בהפכן.

- והרמב"ן הרבה להשיג עליו, והק' דהא בזמן שנח הקריב כשיצא מהתיבה הא לא הי' בעולם כשדי ומצרי וכתוב וירח ה' את ריח הניחוח, וכן כשהבל הביא מבכורות צאנו ומחלביהן, לא הי' עדיין בעולם שמץ, עבודה זרה, וכתוב וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ולכן חולק הרמב"ן וסובר שיש בקרבנות סוד נעלם עיי"ש.

- וא"כ י"ל דזה כונת המדרש, דבימינו שיש עבודה זרה הא שייך בקרבנות גם הטעם של הרמב"ם שיבוא לרפא האמונות הרעות, אבל לעתיד לבוא שיעברו הגילולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון, הא אז לא יהי' שייך טעם הרמב"ם אלא אז יהי' לתכלית הנרצה עם הסודות הכמוסים כד' הרמב"ן, ולכן אומר הפסוק וערבה לה' [לעת"ל] מנחת יהודה וירושלים כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות שלא היתה ע"ז בימיו ויהי' הקרבנות לרצון ה' רק עפ"י הטעמים הכמוסים.

- כשסיים רבינו את הסעודה, אמר, האמת היא שצריך ללכת לטייל קצת כדי שיהיה הפסק והיסח דעת בין סעודה ראשונה לשני' לפני סו"ז אכילת חמץ [וכך באמת עשה רבינו כשחל ער"פ בשבת בתשס"ה], אבל אין לי כח, ואני אלך לישון שזה גם הפסק, ואמר לי 'תעיר אותי עוד חצי שעה', כי צריך לעשות הפסק חצי שעה בין שתי הארוחות.

- לאחר חצי שעה הערתי לרבינו משנתו, ואמר להרבנית תחי' (ע"ה) שבסעודה זו תביא החמין לא דגים, שזה כבר הי' בארוחה הקודמת.

- אמר רבינו מה שהחזו"א סבר בק"ש עיקר כהגר"א אינו ראוי וענין לחמץ, דסבר שבק"ש כך הוא הדין.

- כידוע לרבינו מסודר בחדר 'ההול' כל ספרי הפסח באופן מיוחד. וקרא לי ואמר לי, היכן הירושלמי, הרי בני הגאון ר' שאול נ"י אמר שבדקו את זה, וחיפשתי עד שהצלחתי למצוא הכרך שחיפש, זה היה מוסתר על ידי הוילון, ומאד שמח.

- אח"כ ביקש ללמוד שו"ע כך יורה דעה, השייך ומיוחד לשימוש לפסח,

והוצאתי לרבינו, [רבינו אמר לי שזה קבוע של פסח, פעם הי' קשור בחוט שלא יפתחו אותו כל השנה, אח"כ ראה שלא משתמשים בזה, הפסיק לקושרו] אח"כ ביקש את התורת כהנים שבדקו אותו במיוחד לפסח.

שבת קודש י"ד ניסן תשס"א, צהריים:

- רבינו ניגש לשמש כש"ץ לפני העמוד במנחה וחיפש את הטלית של פסח וראה ששכחו להוציא את זה, ולקח מבית הכנסת לדרמן טלית מתנה ע"מ להחזיר, ואמר שבחוה"מ נקח הטלית מהגוי.
- רבינו התיר לי להוציא את הפירורי החמץ שנותרו לפח שבתוך העירוב שעשה השכן הרה"ג ר' לייב נדל נ"י. הפח הוא של רה"ר.
- רבינו אמר, אצל החזו"א היה בית קטן ולא יכלו לאכול את החמץ בחדר אחר כמו שעושים כאן... אלא אכלו הכל באותו חדר.
- סיפר לי רבינו: אבא אמר לי דהנה הפמ"ג כותב בהקדמה שלא יסמכו עליו הלכה למעשה, ובכל קטע כותב צ"ע בשביל שלא יפסקו כמוהו, ולבסוף הכל פוסקים כמוהו, ומצד שני יש פוסק אחר שכותב שאפשר לסמוך עליו להלכה למעשה, ולמעשה לא סומכים עליו להלכה, ולא אמר לי מיהו השני, אבל אני יודע מיהו.
- עוד אמר לי, אבא ז"ל אמר לי שאת הדם ששופכים במכות היו נותנים לגוים.
- כהמשך ללעיל, אציין עוד דבר מעניין מאוד: אחרי שנגמרה הסעודה השניה (שהיא שלישית בשבת) רבינו אמר לי שהוא הולך לנוח קצת, ואמר לי 'תעיר אותי לומר "ביטול החמץ" כל חמירא, לפני זמן סוף האיסור', שאלתי אותו למה אינו מבטל עכשיו, וענה לי הרי הרבנית עסוקה עדיין בנקיון החמץ, לכן תעיריני רבע שעה לפני סוף זמן שריפת חמץ, (והוסיף, אני צריך ממילא לקום להשלים את כל החובות היום כבר יש הרבה עבודה, [היום ער"פ מתחיל רבינו שוב החובות]).
- ואכן הערתי לרבינו משנתו ונטל ידיו, ושאל מיד, כבר מנוקה כל החמץ, השבתי כן, והמרפסת סגורה? כן, ואמר בקול כל חמירא, בהגדה של בנו הגאון ר' אי"ש נ"י כתוב שאומר ג' פעמים, אני שמעתי פ"א רק, ואולי אמר פעמיים בשקט.

- ואז רבינו אמר לי תראה, יש כאן בחדר שינה ב' מגירות שלא הניחו עליהם חוט, ולא בדקתי אותם, תשים עליהם עכשיו חוט עם קשר שאינו של קיימא, אבל שיהי' היכר שמכור לגוי, הנחתי ע"ז חגורה אמר רבינו שזה טוב.

יום ראשון ט"ז ניסן, יו"ט ראשון, תשס"א

- בחסדי ה' זכיתי להיות כמידי שבת ויו"ט בקביעות הרגילה אצל רבינו,

וארשום מעט, מה שזכיתי לשמוע מפ"ק.

- אמר, היום לא ספרתי אפי' את הברכות, אם חסר או לא, כי בודאי יש מאה ברכות.
- והוסיף לספר, השנה הביאו חריי"ן אך הוא לא הי' חריף, ולכן אחרי זה אכלתי גם עולשין וזה הי' מר.
- סיפר לי הרה"ג ר' יעקב מוסקט נ"י שישב בליל הסדר עם חמיו שליט"א אצל רבינו, ובהגדה רבינו לא התעכב, ואמר ד"ת רק בשלחן עורך].
- תפילת טל היה ש"ץ בן רבינו הרה"ג ר' שלמה, ושמעתי שרבינו אומר לרבנית אם שמעה בעזרת נשים את התפילה, כי הוא נהנה מכך.
- רבינו דיבר על גודל על מצות כיבוד אב ואם, וסיפר המעשה עם החזו"א שבזמן שאמו היתה אצלו הי' עולה לדבר עמה כל יום חצי שעה, וכן שפעם לא הרגישה טוב, ושאלה איפה הוא החזו"א שלא בא, איך ששמע מכך מיד רץ אליה בריצה גדולה, שלא הי' שייך להשיגו.
- והביא דברי הירושלמי קנה מצוה אחת וכו' איזה מצוה שיכול לקיימה כל הזמן, שזה מצות כיבוד אב ואם.
- רבינו התעורר בבוקר והחל מיד להמשיך בסדר הלימוד היכן שאוחז, ברכות דף ט' ב' במתני'.
- [באמצע הלימוד אמר, שמאד חלש עדיין מהסדר אמש].
- אכתוב הרגשה שהי' לי אצל רבינו, רבינו התעורר מהשינה ולפתע הבחין בשקית ובה ממחטות טישו, שתולה על הקיר באחד מקירות הבית, ונחרד, ואמר אוי את השקית הזאת לא בדקו, ובנס הי' שם א' הבחורים שהי' בבדיקה, ואמר שבדקו את זה, ונחה דעתו, וסיפר לי הבחור הנ"ל שבאחד עשרה ועשרים סיים הבדיקה, ובדק בכל חור ודבר, למשל בתוך המדפים הקטנים שמונחים הנרות נשמה להאיר בשבת, ואמר א"א לדעת היכן הילדים מכניסים חמץ.
- ביו"ט א' דפסח אכל רבינו זרוע בסעודה ג' ואח"כ נתן לר' חיים עוזר כהן שישיב שם ואמר לו בבדיחות: 'ונתן לכהן את הזרוע'. א' הנכדים שאלו: בעוף נוהג זרוע לחיים וקיבה?, ענה רבינו: אם היה נוהג לא הייתי יכול לתת לו, רק בגלל שלא נוהג נתתי לו

יום שני ט"ז ניסן, א' דאזה"ל, תשס"א:

- הרבנית תחי' (ע"ה) סיפרה לי שהיו היא ורבינו בביקור חג אצל מרן הגריש"א וביקשה ברכה עבור כמה דברים, אמר לה אביה הרב אלישיב, את צריכה ברכה ממני? את עצמך מברכת...

- רבינו אמר לי לפני הצהרים, היום חסרים לי כחמש ברכות.
- אמרתי לרבינו שהשבוע למדנו בדף היומי מעניני דיומא במסכת נזיר, סוגית היתר מצטרף לאיסור, בחמץ ומצה. וכן עשר רביעיות ו' ארבע כוסות, אמר רבינו שע"פ רוב מוצאים בלימוד מעניני דיומא....
- זכיתי לשמוע מרבינו, 'גמרתי כבר אתמול מסכת ברכות, אף שהי' אתמול הרבה דפים, אבל הכלל בידי אם נשאר פחות משמונה דפים, אני גומר את המסכת כדי שישתווה'.
- ואח"כ אמר: היום יש הרבה עבודה שכבר מתחיל זרעים והרבה דפי ירושלמי זרעים.
- רבינו אמר, שלמד השבוע במסכת ברכות 'גמירו לבניכם כי היכי דלגרסו', הרי דהטעם שצריך ללמוד עם הילדים כדי איך ללמוד, וידעו לדבר בלימוד, עד היום חשבתי שצריך ללמוד עם הילדים בשביל שידעו הלימוד, הרי דחזינן דהטעם שצריך ללמוד עמם בשביל שידעו ללמוד ולדבר בלימוד.
- בסעודת יו"ט שאלו את רבינו בגדר חסרון הזכרת מוריד הטל ואם חלוק מיעלה ויבא אם רק חסרון בהזכרה או שחסר בעצם השמו"ע והביאו רבינו ראיה מהמ"ב בהל' פסח ויש בזה כמה נפק"מ.
- סיפר רבינו שרמ"ד בן רא"י נכדו של מרן הגרמי"ל (שליט"א) שאלו מה הדין בחשב מחשבת פיגול שיאכל לפני זמנו כגון בפסח לאוכלו לפני הלילה מה דינו, וכתבתי לו דהוא תוספתא מפורשת בפסחים שכשר כמדומה פ"ד ה"ז. [ואמר שהחזון יחזקאל שואל אמאי הרמב"ם השמיטו, ומדייק כך מהרמב"ם]. והוסיף רבינו שהנ"ל בכל כשרון ב"ה, ושולח מכתבים יפים.
- אברך א' הגיע ביו"ט של פסח לרבינו ליתן לו ברכת גוט יו"ט מעומק הלב, רבינו בתחילה לא זיהה אותו כ"כ ושאל לשמו-הלה נפגע קצת כי חשב שרבינו מכירו היטב... רבינו חש בזה ורצה לפייסו, אמר לו "היית לבוש במלבוש של יו"ט לכן לא זיהתי אותך..."
- אמר רבינו, שמספרים על בעל החיי אדם שרצה לאסור אכילת תפוז"א בפסח מחשש קטניות אז אמרו לו הרי זה נגד 'חיי אדם' (שלא יהיה מה לאכול)...

דבר ישי"ח

ממון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשוט על התורה

"ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה", המדקדק כאן ובפרשת ויקרא גבי שלמים וגבי חטאת יראה דכל מקום שנאמר גבי בקר כתבה תורה כליות מלא וכל מקום שנאמר גבי צאן כתבה תורה כלית חסר, וי"ל ע"פ הגמרא בחולין נ"ה ב' הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית ועיין בד"ת יו"ד סימן מ"ד שכתב בשם כמה אחרונים דכפול הוא כחצי זית וכענבה הוא כזית וי"ל דלכן גבי בהמה דקה כתיב כלית חסר דשניהן כאחת יש בהן שיעור א' של אכילה אבל גבי גסה דכל אחד צריך שיהא כזית כתיב בהו מלא שכל כוליא יש בה שיעור אכילה ואע"ג דברי שא דקרא כתיב בכולהו את שתי הכלית חסר התם בא לומר שמעכבות זו את זו כמ"ש בבכורות ל"ט א' ולכן כתיב חסר לומר שיהיו שתיהן כאחד כמו שכתב רש"י בפרשת עקב גבי לחת דכתיב חסר לומר ששתיהן שווין.

(טעמא דקרא)

דרש על התורה

"ויקרא אל משה וגו' מאהל מועד". ביום שהוקם המשכן והוא בר"ח ניסן (ספרי זוטא נשא ז' י"א ועיין גיטין ס' א' דל"מ כן ועיין רמב"ן ויקרא ח' ב' ועיין חזקוני סוף פרשת נשא).

שו"ת בעניני ערב חג הפסח

ש. לגבי בדיקת חמץ בליל י"ד, רוב האנשים מתחילים לנקות הארונות ספרים ואת הארונות מטבח וכו' הרבה לפני פסח, כשמגיע ליל בדיקת חמץ יש דין בודקין לאור הנר, מה צריכים לעשות, שזה טרחה רבה לבדוק הכל.

ת. צריכים לראות עוד פעם מה שאפשר, רק מה שקל, כך המנהג.

ש. למעשה האם לומר את ההגדה בשבת הגדול או לא.

ת. הגר"א לא אמר, אבא היה אומר, החזון איש לא אמר, אני אומר את ההגדה.

ש. בענין זמן איסור אכילת חמץ בערב פסח, מי שנוהג בק"ש כהגר"א ולא כמג"א, מה יעשה כאן, ששמעתי שהחזו"א אמר שהיות וזה פעם אחת בשנה צריך להזדרז ולעשות כמג"א מה למעשה.

ת. יש להחמיר.

(שו"ת ידון משה חלק ח')

גליון זה יוצא

לעילוי נשמת הרה"ג ר' יואל בן ר' פרץ זצ"ל סטניצקי נלב"ע י"א ניסן תשס"ז

דבר העורך

השבוע ראינו בחוש את מאמר חז"ל "כל המיצר לישראל נעשה ראש", וביותר ראינו את יציאתם של גדולי וחכמי ישראל וזעקתם הגדולה, בהגדה של פסח בפיוט "ובכן ואמרתם זבח פסח" אומרים "צום לשלש בפסח" וראיתי בבאור הדברים בהגש"פ "חשוקי חמד" מפי הרה"ג ר' יצחק זילברשטיין שליט"א וז"ל: "מרדכי ואסתר וכל העם היהודי עברו על דת, בטלו מצוה דאורייתא של אכילת מצה, כדי לצום ולהתענות בעבור הגזרה שיצאה מבית המלך להשמיד להרוג ולאבד.

מדוע, שאל גיסי הגר"ח קניבסקי, צריכים היו מרדכי ואסתר להתענות כבר בחדש זה, ניסן, על הגזרה שהיתה אמורה להתבצע רק בחדש אדר של השנה הבאה? הלא יש להם עוד זמן רב לכך? ותרץ הגר"ח, שעשו זאת כדי לחסך צער מעם ישראל, צער שיש בו משום פקוח נפש, שהרי כשמעו היהודים שבחדש אדר הם

שבת הגדול

אמר רבינו : "נשאלתי לאיזה נפקא מינה השולחן ערוך הקדיש סימן שלם עבור הדין ששבת קודם פסח קוראים לזה שבת הגדול למה הקדיש סימן שלם ולמה זה כל כך חשוב והשבתי שיש נפקא מינה בזה לנודר משבת גדולה או עד שבת גדולה, צריך לדעת מה זה, לכן מבאר השולחן ערוך ששבת זו זה שבת הגדול".
(קונטרס מנחת תודה)

הפטרת שבת הגדול

"חֲזַקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם אָמַר ה' נֶאֱמַרְתֶּם מָה נִדְבַּרְנוּ עָלֶיךָ, אֲמַרְתֶּם שְׁוֹא עֶבֶד אֱלֹקִים וּמָה בָּצַע כִּי שְׁמַרְנוּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הִלַּכְנוּ קְדָרָנִית מִפְּנֵי ה' צָבָא-וְת"

פרוש מופלא שמעתי מגיסי הגאון רבי חיים קניבסקי על פסוקים אלו: הקב"ה מתלונן על עם ישראל באשר לדבוריהם הלא טובים, והם משיבים ואומרים: 'מה נדברנו עליך', מה עשינו?! לא יודעים מה חטאו ומה דברו. והקב"ה משיב, הרי 'אמרתם שוא עבד אלקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו'. והקשה הגר"ח קניבסקי: הרי הקב"ה אמת וכל דבריו אמת, ואם כן ברור שעם ישראל הוציאו מפייהם את הדברים הקשים הללו, שמהם משמע לכאורה ש"שוא עבד אלקים": ואם כך קשה מאד, כיצד אפשר להתמם ולומר "מה נדברנו עליך"?! הלא תמה עצומה היא! מפרשים רבים מנסים להסביר את פשר הדברים.

ואמר הגר"ח קניבסקי פרוש משלו, ויש בדברים אלה כדי לרומם את הלבבות השבורים בעת הזאת: הכונה בפסוקים היא על תקופות של הסתר פנים, ועם ישראל באמרו 'שוא עבד אלקים', לא בא, חלילה, בטענות על הרבוננו של עולם, אלא מנסה להציג את העובדות כמות שהן, שלפי מה שענינו רואות הרי בני ישראל מצויים בהסתר פנים, ולכאורה המצב הוא ש"שוא עבד אלקים", שמתפללים ומתפללים, ומרבים להתקרב אל האלקים - ואין תוצאות... כביכול.

עם ישראל, מדגיש הגר"ח קניבסקי, לא התכוון לרגע אחד לומר שלא כדאי לעבד את השם. חלילה. היתה זו רק הצגת המצב המצער שבו הקב"ה מסתיר את פניו מהעם, ואינו מראה להם בעליל שיש תוצאות לתפלותיהם ולעבודת הקדש שלהם. ועל זה השיב הקב"ה ואמר, 'חזקו עלי דבריכם'! - לא טוב הוא אשר דברתם. כי האמת היא שאם הייתם מתאמצים לחפש ולחפש, הייתם מוצאים את חסדי וטובותי גם בתוך תוכו של הסתר הפנים.

(הגדה של פסח "חשוקי חמד")

המשך

עלולים להנתן למרמס תחת כפות רגליהם של הרשעים אשר בכל מדינות המלך, הם יהיו נתונים כבר מעכשיו בצער רב, וצער זה ימשך לאורך כל הימים הללו, וכדי למנוע זאת הכריזו מרדכי ואסתר על צום ומספד, כבר בחדש ניסן, כמעט שנה תמימה לפני המועד שבו היתה הגזרה אמורה להתבצע!

בימים קשים אלו בהם גדולי וצדיקי הדור יוצאים וזועקים לנו וביניהם רבינו שאומר להוסיף עוד עול תורה

(ועיין בפרוש שהכאנו מרבינו בשיר השירים)

וכן מבקש בקשה פרטית להתפלל שהיות והמצב מפריע לבריאותו של מרן ראש הישיבה שליט"א לכן מבקש רבינו שכל אחד יעתיר בתפילה ובקשה על יבנה וחכמיה ועל בריאותו של מרן ראש הישיבה שליט"א,

יתן ד' שנזכה בקרוב לגאולה השלמה וד' יתן בלב כל היועצים עלינו לרעה שיתהפך מחשבתם לטובה, ונזכה לבנין בית המקדש ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו.

בברכת שבת 580

פסח כסריא

.ע.י.

שו"ת בעניני סימני ליל הסדר

- ש. האם יוצאים ידי חובת ארבע כוסות במיץ ענבים, וא"כ האם צריך למזוג יין לתוך המיץ ענבים.
- ת. יוצאים ידי חובה במיץ ענבים, וכך החזון איש נהג מכיון שלא יכל לשותות יין, ויותר טוב שימזוג יין לתוך מיץ ענבים.
- ש. האם נשים צריכות להוריד הטבעות לפני הנטילה של "ורחץ".
- ת. כמו כל רחיצה ראוי להוריד.
- ש. מה ראוי לקחת לכרפס לצאת ידי חובה, א. עלי סלרי, ב. תפוחי אדמה, ג. מלפפון, או שהכל טוב.
- ת. אם משיג סלרי. (ולמעשה נוהג רבינו לקחת לכרפס תפוחי אדמה, בשם בנו הר"ר אי"ש שליט"א)
- ש. מי שהמצות שלו דקות ביותר ואם יבצע את המצה האמצעית לא יהא בכל חלק כזית, האם שיבצע בכל אופן שיחצה את המצה האמצעית ואח"כ ישלים עליה כזית ממצה שמורה אחרת, או שיבצע מצה אחרת שיש בה כזית, מה הדין.
- ת. שיחצה את המצה האמצעית, וישלים כזית ממצות אחרות.
- ש. אם כל אדם מחויב לספר כל הלילה מה החידוש בחכמים שעשו כך.
- ת. מצוה מן המובחר.
- ש. האם יש ענין לפני הנטילה השניה לסעודה להביא את עצמו לידי חיוב נטילה שנית או לא.
- ת. ראוי.
- ש. איך בני ישראל קיימו במדבר מצוות מצה, הרי לכאורה היה להם רק מן.
- ת. הם קנו מתגרי עכו"ם.
- ש. מהו המרור שמקימים לכתחילה את מצוות מרור, והאם חסה גם טוב או לא.
- ת. רק אם זה מר מקיימים אף בחסה, ואם זה לא מר לפחות קצת זה לא שווה כלום.
- ש. לגבי לומר מקדש כהלל, הבאור הלכה תמה ע"ז שאומרים, מה למעשה.
- ת. המנהג שאומרים.
- ש. איש ואשה שמסורות אבותיהם שונות בענין אכילת קטניות או שרויה וכדומה, איך צריכה האשה לנהוג, והאם היא צריכה התרת נדרים על שינוי המנהג.
- ת. נוהגת כבעלה, ובהתרה.
- ש. בענין גניבת האפיקומן, יש שנמנעו ממנהג זה מטעמי חינוך וכדומה, מה נכון לעשות.
- ת. אבי מורי ורבי זצ"ל לא נתן.
- ש. מה הדין לצרף לזימון בליל הסדר, אנשים שמאכלם שונה, כגון שחלקם אוכלים דוקא מצות יד וחלקם מצות מכונה או שמקפידים לאכול כל אחד רק ממאכלו האם מצטרפים לזימון.
- ת. לא מצטרפים היות שהם מקפידים.
- ש. לגבי לכפול הלל של ליל הסדר ששם זה שירה.
- ת. חלילה וחס זה הפסק. זה שירה אבל לא להפסק.
- ש. אדם שכבר אמר את כל ההגדה והלך לישון וקם לפני עלות, האם יש ענין לעסוק ביציאת מצרים.
- ת. חיוב אין, מצווה יש.

(שו"ת ידון משה חלק ח')

- ש. במכת ארבה במצרים מצינו שכתוב "וינח בכל גבול מצרים וגו'". ואומר הבעל הטורים שמצינו בשני המקומות שכתוב המילה "וינח", פעם במכת ארבה, ופעם לגבי שבת שכתוב "וינח ביום השביעי". ואומר הבעל הטורים שזה בא לרמז שהמצריים לא סבלו ממכת ארבה בשבת. צריך להבין מדוע רק במכת ארבה לא סבלו בשבת ואילו שאר המכות סבלו גם בשבת.
- ת. כי היא מכה מהלכת לכן נחה בשבת.

- ש. אבל לכאורה קשה, שהרי גם ערוב הם חיות מהלכות והיו צריכים לנוח בשבת, ומדוע אצל ערוב לא כתוב "וינח" כבמכת ארבה.

ת. שם הרבה מינין ולכל אחד טבע אחר יש מכל מין ויש נחים.

(קונטרס עזרת אליעזר על התורה)

שיר השירים

כבר אמרו חז"ל שיר השירים קדש קדשים, אך לפה"נ מפשטות הכתובים מבאר חזקוני הקב"ה וישראל מעת היותם לעם עד לעתיד לבא במהרה בימינו אמן, (הגם שאין בידי לפרש כל הפסוקים בפרטות). פרק א' מדבר בהיותם במצרים לססתי ברכבי פרעה וגו' משכני וגו' וכן כל הפרשה, עיין רש"י ומדרש. פרק ב' מדבר מיציאתם למדבר ומתן תורה ואוה"מ הביאני אל בית היין וגו' הסתיו עבר וגו'. פרק ג' מדבר מביאתם לארץ מי זאת עולה מן המדבר וכל הפרק. פרק ד' מדבר מבנין בית המקדש כמגדל דוד וגו'. פרק ה' מדבר מזמן חורבן בית ראשון פשטתי את כותנתי וגו' ודודי חמק עבר וגו'. פרק ו' מדבר מבנין בית שני וזמנו אנה הלך דודך וגו' לא ידעתי נפשי וגו'. פרק ז' מדבר מזמן הגלות בזמנינו שובי שובי וגו' נשכימה לכרמים וגו' ומבקשים על הגאולה, פרק ח' מדבר לעתיד לבא כמבואר בתוכו, ועל דרך זה יש לפרש כל המגלה.

(טעמא דקרא)

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו", במדרש רבה כאן פירשוהו על אהבת התורה דארינן אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו, ועל פי זה אפשר לפרש גם רישא דקרא מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה דקאי גם כן על אהבת התורה ומים רבים ונהרות היינו תורה כמו שכתוב אין מים אלא תורה, והכונה דבנוהג שבעולם כשאדם מקבל דבר חביב אוהבו מאד אבל אח"כ כשמרבה לו הרבה מזה פוחתת האהבה שכבר רגיל בזה ויש לו הרבה, אבל בתורה אפילו יש לו הרבה תורה לא יוכל לכבות אהבת התורה ואדרבה כל מה שמוסיף תורה מוסיף אהבה אליה.

(טעמא דקרא)

פרפראות ומעשים מרבינו שליט"א

(מתוך הגדה של פסח "חשוקי חמד")

גיסתי, הרבנית קניבסקי ע"ה, ספרה לי על אברך ת"ח שנכנס לפני חג הפסח אל גיסי מרן הגר"ח שליט"א, וספר לו על מחלת 'בצקת הראות' המקננת בגופו מזה זמן רב, וגורמת לו יסורים רבים, והפלא הוא שגם הרופאים הטובים ביותר אינם מצליחים לרפאה.

הגר"ח שמע את דברי הת"ח, ואמר, "יש לך בצקת הראות? ! מה הבעיה? ! הרי עוד מעט אתה צריך למכור את החמץ לגוי; תמכור לו גם את הבצקת הזו..."

התלמיד חכם ההוא היה אכן חכם; ולא שאל הרבה שאלות. הוא שמע את הדברים יוצאים מפיו של גיסי, והאמין בהם עד תם. הוא המתין לערב פסח, וכאשר הגיע הרגע שבו מכר את חמצו לגוי, הוסיף בשטר המכירה גם את...בצקת שקננה בראותיו.

והנה, זמן קצר לאחר החג הגיע התלמיד חכם לביתו של גיסי ובשר לו שהמחלה עברה ואיננה, והרופאים אינם מבינים כיצד ארע הדבר.

ההסבר העומד מאחורי סיפור כזה הוא, שאדם הזוכה לכתר תורה וכתר יראת שמים, המלים היוצאות מפיו הן בבחינת סכין החותך כל אשר נקרה בדרכו, וכמו שכותב מרן הגר"א וסרמן הי"ד בבאור הגמרא (כתובות סב ע"ב) בה מסופר על רבי ינאי שקלל את חתנו בטעות. וכשהגר"ח אומר למכור את הבצקת לגוי, ומקימים את דבריו כלשונם, אלו הם התוצאות...

ניתן לקבל את הגליון בפקס: 077-2092005 או במייל: 0573145900@okmail.co.il ניתן לשלוח בקשה להצטרפות קבועה. נשמח לקבל עובדות מרבינו שליט"א (ממקור ראשון בלבד) וכן מכתבים עם תשובות כדי שנוכל לפרסמם ולזכות את הרבים. הערות והארות יתקבלו בברכה 057-3145900 ניתן להנציח לע"נ לרפואה ולהצלחה

דברי שי"ח

ממרו שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו (סדר קרבן פסח)

שאלו, מדוע כהנים בזמן הזה רבים בכמות יותר מלויים. והשיב רבנו בפשיטות, כי לכהנים יש בזמן הזה דינים והלכות, כגון שהם עולים לדוכן ולתורה ואיסור טומאה למתים ואסור לו לישא גרושה, ומחמת מציאות זו מי שהיה כהן במשך הדורות זכר את כהונתו, אבל לוי אין לו כל כך דינים בזמן הזה רק מה שעולה בקריאת התורה (ועוד פרטים מעטים) ובמשך הגלויות וגלגולי הימים שכחו חלקם שהם לויים.

בטעמי אמירת 'הגדה' בשבת הגדול

הרמ"א כתב בסימן ת"ל ס"א "והמנהג לומר במנחה של שבת הגדול ההגדה מתחילת עבדים היינו עד לכפר על כל עונותינו", אבל דעת הגר"א כמו שכתב שם במשנה ברורה - שלא לומר, דהא איתא בהגדה יכול מבעוד יום.

והנה, הא פשיטא דמה שכתוב "תלמוד לומר בעבור זה" אין הכוונה שהוא איסור לומר מבעוד יום אלא שאין זה חיוב וזה הטעם שנהגו אצלנו (אצל רבינו ואביו מרן ז"ל) לומר ההגדה בשבת הגדול. ושמעתי טעם נאה למה שאנו נוהגים לומר בשבת הגדול. והוא, דבשולחן ערוך סימן ער"ה ס"ט איתא שאם חל פסח בשבת אפשר לומר ההגדה מתוך הסידור ואין לחוש שמה יטה דכיון שרגילים בנוסח הוי שגור בפי הכל וגם אצל עמי הארץ, ויש לשאול, דלכאורה אין ההגדה שגורה בפי הכל, אך לפי דברי הרמ"א מבואר שלכך אומרים זה בשבת הגדול ועל ידי זה נעשה שגור, ואמנם זה אמירה רק פעם אחת, אבל מכל מקום על ידי זה נהיה יותר שגור, ולפי"ז מן הדין היה שינהגו כן רק בשנה שחל פסח בשבת אבל שלא לחלק נהגו כן כל השנים, ועוד שהרי יש עוד טעמים עיין במשנה ברורה הנ"ל (ועי' ראבי"ה ס' תכ"ה וצ"ע). אמנם מרן החזו"א נהג שלא לומר בשבת הגדול ואפשר מפני חולשתו.

מצוות הסיבה

אם איטר יד יתרפא לעתיד ברמ"א ס' תע"ב ס"ג ובמשנה ברורה איתא דגם איטר יד מסב על שמאל כל אדם. מי שהוא איטר יד נחשב לבעל מום, ואם הוא כהן לא יוכל לעבוד בבית המקדש (עי' בכורות מ"ג א'). ונשאל קמיה רבינו לפי מה דאיתא במדרש (במדב"ר פר' ז') שלעתיד לבוא יתרפאו כל בעלי המומין, האם לפי זה גם איטר יד יתרפא ויוכל לעבוד, והשיב דיתכן דכיון דאין זה מום אלא רק פסול לעבודה משום אינו שוה בזרעו של אהרן, על זה לא אמרו שיתרפאו לעתיד לבוא, והוסיף, דבירושלמי מעשר שני (פ"ה ה"ב) איתא שבית המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד, והיינו שיבנה קודם שיבוא מלך המשיח (כך פירש רבינו דברי הירושלמי שם) ולפי זה, גם אם איטר יד יתרפא, מכל מקום זה רק כשיבוא המשיח ולא מיד כשיבנה בית המקדש (שמענו מפיו. ולפי"ז יתבאר קפידא ומעשה רב של רבינו בשעה שנוקד לטיפול רפואי שלא היתה סכנת חיים אם ימנע ממנו, וכיון שהוא שליט"א בכור, העלה חשש שיעשה על ידי זה בעל מום, ולא רצה שיטפלו בו, והזכיר אז את דברי האור החיים על התורה (במדב"ר פ"ג, מ"ה) בשם מדרש וכי יש בזה דברים בשם האריז"ל - שלעתיד לבוא יתחלפו הבכורות עם הלויים).

מרן החזו"א שתה כל כוס ראשון

מנהג רבינו בכוס ראשון ואחרון ששותה כל הכוס, וביאר טעמו. דכוס ראשון שותה כל הכוס כדי שיהיה נחשב לקידוש במקום סעודה (ש"ע סימן רע"ג ס"א ועי' מ"ב ס"ק כ"ז) וכוס אחרון משום ברכה אחרונה. ורבינו נשאל הא בליל הסדר ההגדה היא חלק חיובי מהמצה שעל זה אמרו (פסחים דף ל"ו) לחם עוני - שעונים עליו דברים הרבה והיינו לומר את ההגדה, ומדוע תחשב אריכות ההגדה כהפסק הרי זה חלק מהמצה כי אי אפשר לאכול קודם אמירת ההגדה, והשיב וזה לשונו: כן נהג מרן החזו"א וכנראה הטעם משום קידוש במקום סעודה ואע"פ שהתוס' בפסחים ק"ג ב' ד"ה רב אשי הקילו בזה כמדומה שיש מחמירין, ועוד שזה הרבה זמן ובמשך הזמן שכח שצריך לצאת מהחדר ומרן [החזו"א] ז"ל הקפיד על זה שלא לצאת בין קידוש לסעודה לכן לרווחא דמילתא שתה כל הכוס שיצא בזה ידי סעודה כמ"ש בשו"ע, עכ"ל (מכתב שהובא בקובץ "מדריך פסח", ב).

הטעם שאין מברכים על מצוות שימור

רבינו נוהג בכל שבעת ימי הפסח לאכול מצות מקצירת יד שקצרו וטחנו החיטים לשמה. בענין שימור המצות. הנה, שאלו העולם מה טעם שאין מברכים על שימור המצות. ובנחל איתן כתב רבינו על כך (סימן י' ס"ג סק"א) ואלו דבריו שם לגבי עגלה ערופה בדיקת חמץ ושימור המצות: מפרטי דין עגלה ערופה שקודם שעורפין אותה מורידין אותה אל נחל איתן (דברים כ"א ד') וההורדה עצמה היא מצוה בפני עצמה, ומכל מקום נראה שאין מברכין עליה כי זה כהכנה למצות עריפה, והוה כמו שמבואר בסנהדרין דף מ"ז ב' הזמנה לאו מילתא. ומה שמצינו בבדיקת חמץ שמברכים (אע"פ דהוי רק הזמנה לביעור), כבר כתבו הראשונים שזהו משום דהוי אתחלתא דביעור של מחור. וכן יש לומר במה שאין מברכין על שימור המצות אע"ג שגם הוא מצות עשה דכתיב ושמרתם את המצות, דשם זה אזהרה של התורה שיזהר מהלא תעשה של חימוץ, רק שהתורה הזהירה שיכוין לכך בהדיא אבל אין זו מצוה בפני עצמה.

(שיח הפסח)

גליון זה יוצא לאור
לרפואת
אשר זעליג
בן יהודית רחל בריינדל
הזקוק לרחמי שמים.

יומא טבא לרבנן

יצא לאור חוברת

"דברי שי"ח"

חלק ו'

ממרו שר התורה

רבינו

הגר"ח קניבסקי

שליט"א

בעניני

חג הפסח

וכן יצא לאור

סדר

בדיקת חמץ

עם הנהגות

מרבניו שליט"א

ניתן לקבל בכתובת מייל:

0573145900@okmail.co.il

או ברח': רבי יהודה הנשיא 52

בני ברק

משפחת גולדשטוף

בברכת שבת שלום

פסח כשר ושמח

יצחק זלמן

בענין שבת הגדול

- רגיל רבינו לומר מידי שנה [בשבת הגדול] דהח"ח אמר דמה הטעם שהנביא אחרון במלאכי ג' כב זכרו תורת משה עבדי אֶשְׁר־צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֻבֵּב עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים: מסיים בזה הפסוק זכרו תורת משה עבדי, ללמדנו דאף שבדורות אחרונים כבר לא יהי' לנו נביאים, מ"מ הת"ח יוכלו לדעת הכל מהתורה. [ובשנה אחת הוסיף רבינו שכתוב "זכרו" דהיינו שחזור על תלמודו וזכור את התורה. ועוד הוסיף שאיך ידעו הספיקות ועל זה אמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו', והוא יפשוט הספיקות].
 - הפטרת שבת הגדול תרי עשר מלאכי ג' יד אֶמְרָתֶם שְׁוֹא עֶבֶד אֱלֹהִים וּמִה-בָּצַע כִּי שָׁמְרָנוּ מִשְׁמֶרְתּוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קִדְרָנִית מִפְּנֵי ה' צָבָאוֹת: ואמר רבינו לבאר דמה שאמרו ומה בצע אין הכוונה דהיו כופרים, אלא באמת היו יהודים ישרים והגונים, רק דטענו דאמת דשם בעוה"ב באמת טוב לעובדי ה', אבל כאן בעוה"ז לא רואים את החילוק, אבל האמת דאינו נכון דמי שבאמת רוצה יכול לראות גם כאן ההנהגה המיוחדת עם עובדי ה'.
 - עוד אמר רבינו בשם חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, נפק"מ לומר 'גוט שבת הגדול'. וכך נהג בעצמו.
 - רבינו קיבל מפטיר בשבת הגדול (תשע"ג) כשחזר למקומו אמר לעצמו אני לא רב לא אומר דרשה למה נתנו לי מפטיר.
 - הרבנית סיפרה (ניסן תשע"א) אחד בא לפני פסח לבקש ברכה מרבינו כי סובל מבצקת, [נפיחות ברגלים], אמר רבינו הרי בצק הוא חמץ בפסח? תמכור אותו לגוי, ושאל לרבינו איך למוכרו, אמר לו כמו שמוכרים החמץ, והגיע לספר שלאחר מכירת חמץ נעלמה הבצקת.
- (מנחת תודה)
- סיפר רבינו כי שאלוהו, מה נפקא מינה במה שהוצרך השולחן ערוך לקבוע סימן שלם להודיע שקוראים לשבת זו "שבת הגדול": "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו" (סימן ת"ל).
 - והשיב, כי נפקא מינה לענין נדרים, שהנודר עד שבת הגדול הרי צריך לדעת עד מתי נאסר, ושיהיה אסור בנדרו עד שבת שקודם פסח (וכעין זה מצינו בסנהדרין דף ט"ו ב' שור סיני בכמה ויש בראשונים שהקשו למאי נפק"מ ותיירצו נפקא מינה לנדרים).
- (שיח הפסח)

במצות מרור

רבינו נוהג לצאת מצות מרור בחריין. ובענין חסה, אם ראוי לצאת בה מצות מרור דעתו שהכל לפי הענין ויש חסה שהיא מרה שיש לה טעם מר ממש ואפשר לצאת בה, והוסיף שמרן החזו"א זצ"ל סבר שאי אפשר לצאת ידי חובת מצות מרור בחסה שלנו מפני שחסה המצוי אצלנו הוא מתוק, אמנם הוסיף שהגאון ר' גדליה נדל זצ"ל היה רגיל לשלוח לו מידי שנה מין חסה שהיא מרה ואפשר לצאת בזה המצוה ופעמים שאכל גם מזה (שמענו מפיו).

ובשו"ת משנה הלכות רצה לומר שיוצאים ידי חובה מרור בחסה אף שאינה מרה משום דאין הכוונה שירגיש מרירות החסה אלא את טעם החסה, ורבינו השיב לו במכתב וז"ל. מש"כ בסי' צ"ב הדברים תמוהים. הרי שלקות במילתיהו קיימי לכל דבר ולמה לא נקרא שטועם טעם הירק. גם אין טעם לחלק בין מרור למצה ושאר המצוות שיצטרכו כאן לטעום טעם הדבר יותר רק משום דצריך שירגיש המרירות וכמ"ש רשב"ם בהדיא בפסחים קט"ו ע"ב ד"ה בלע מרור ודברי מרן (החזו"א) זצ"ל ברורים. עכ"ל המכתב (שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' ס"ה, ע"ש עוד מה שהשיב. ועי' חזו"א או"ח סי' קכ"ד בהערות לפסחים דף ל"ט א' ועי' שונה הלכות סי' תע"ג דין י"ד).

זימון עם מי שלא נתמלא זקנו

רבינו מקפיד שהזמון יהיה מי שנתמלא זקנו. אמנם אם אוכלים רק ג' אנשים גדולים וביניהם אחד שלא נתמלא זקנו, אפשר לכתחילה לתת לו שיזמן, דממה נפשך אם הוא גדול בודאי שיכול לזמן, ואם הוא קטן אם כן נמצא שאין כאן ג' גדולים, ואם הוא מברך על הכוס הוי שבח בעלמא לקב"ה על הכוס ולא איכפת לן אם שבח זה נאמר על ידי מי שנתמלא זקנו או מי שלא נתמלא זקנו, אכן כשיש עשרה שאז אומרים אלוקינו מקפיד לתת דוקא למי שנתמלא זקנו שיברך (שמענו מפיו וע"ע בשו"ע סי' נ"ה ס"ה ובמ"ב שם).

(שיח הפסח)

ניתן לקבל הגליון במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 057-3145900 כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

דבר י שרי"ה

גליון זה יוצא בסיוע עמותת

"עזרת ישראל"

להצלחה בכל פועליה ומעשיה

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

הכל לטובה

עמדתי על יד מרן שליט"א בעת שקיבל קהל, ניגש אליו יהודי יקר מאד, בעל חסד עצום בגופו ובממונו, אדם שבנוסף לשלשה עשר ילדיו שיהיו בריאים, הכניס לביתו עוד כמה ילדים יתומים ללא אב ואם, וגידלם כבניו לכל דבר, על כל המשתמע מכך.

רבינו שמכיר היטב את האיש ואת שיחו, קיבלו במאור פנים מיוחד, וביקש ממני להגיש לו כסא לשבת עליו, לאחר ששאל והתייעץ בכמה נושאים החשובים לו, ביקש רשות לבקש ולשאול משהו אישי בשבילו, רבינו חיך אליו והטה אזנו לשמוע מה בפיו.

הלה שח לרבינו שליט"א, כי לאחרונה החלו עסקיו לרדת, ופרנסתו שהיתה בשפע, נהיתה מצומצמת, וקשה לו לפרנס את ביתו, והוא מבקש את ברכת הרב, להצלחה וברכה, רבינו בירך אותו בחום, שתהיה לו ברכה והצלחה, והוסיף לו "תתפלל", ושאל את רבינו, האם מותר בכלל לבקש ברכה או להתפלל ע"ז, הלא הקב"ה יודע בדיוק מה טוב לאדם, ואם הוא עושה כך, כנראה שזה הכי טוב, וא"כ אולי אסור לבקש שיהיה יותר טוב.

השיב לו רבינו, "ודאי שכל מה שהקב"ה עושה, זה הכי טוב, אבל אנחנו בעינינו המוגבלות, ובדעתנו הקצרה, איננו רואים ולא מבינים זאת, ולכן אנו מבקשים ומתפללים, שנראה בעינינו ולבבינו יבין, את הטוב שבדרכי השי"ת, ושנצליח לראות איך המצב הנוכחי הוא הטוב, והוא הכי טוב בשבילנו, והשם יעזור שיהיה לך ברכה והצלחה וכל טוב".

בברכת שבת שלום

פסח כפר וסאח

יחזקאל אברהם

הנהגות רבינו שליט"א בליל הסדר

- הורה לנכדו שהתחתן באותה שנה שהמנהג לא ללבוש קיטל בשנה הראשונה.
- נוהג להסב על מיטה, ומתחת ראשו כרים וכסתות, אומר שהמיסב צריך להישען על משהו, ואין מועיל לעשות הסיבה באוויר.
- נוהגים שהאוכלים על שולחנו, אין עושים קערה נפרדת משום דהכל נטפלים לעורך הסדר. אולם כן נהגו להעמיד שלוש מצות לפני כל ראש משפחה.
- מקפיד לקחת יין אדום לד' כוסות ומוטיף ע"ז שליש מים עקב שקשה עליו שתית יין, ולשאר המסובים בסדר, שקשה עליהם שתיית היין, מתיר לשתות מיץ ענבים.
- מקפיד שהגביע ממנו שותה הד' כוסות יהיה מזכוכית, ומתחתיו מניח גביע מכסף.
- נוהג ללבוש את השטריימ'ל וכן את הגארט'ל בליל הסדר כיוון דהוי כעומד בפני המלך.
- אף שהנכדים שואלים 'מה נשתנה', מ"מ מורה גם לבנו הגרא"ש שישאל.
- במרור אוכל חזרת, ושיעור מרור בחריין היא כשליש ביצה, [אם יש לו אפשרות אוכל גם חסה, מרה או עולשין].
- אומר שאביו, מרן הקה"י ז"ל אמר ששיעור כזית מצה [במצת עבודת יד עגולה] הוא ככף יד אדם בינוני, כשהאצבעות צמודות זו לזו.
- את היין ששופכים מהכוס באמירת המכות, מורה שלא שותים אלא שופכים זאת, ומספר שבח"ל היו נותנים זאת לגוי שישתה את המכות.
- רבינו וצאצאיו מגיל י"ג אוכלים רק מצות יד ואילו הנשים מצות מכונה.
- אומר תדיר שמה שאמרו חז"ל, מצוה לספר עד שתחטפנו שינה, כוונתם, עד שהוא עייף.
- כשליל הסדר חל בשבת, מקדש מיד בבואו מביהכנ"ס, ולא אומר קודם הזמירות שאומרים בשבת.
- אצל רבינו בליל הסדר אוכלים שרויה.
- הרבנית ע"ה היתה נוהגת לפתוח הדלת לאלהיו הנביא, קודם אמירת "שפוך חמתך", ומכריזה בהתרגשות "ברור הבא", כפי שראתה בבית אביה וסבה הגדולים.
- המנהג הוא שבליל הסדר נועלים את הדלת פעם אחת ולא כבכל יום.

דינים שונים לפסח

- לנוהגים שלא לאכול שרויה, מתיר לאכול מאכלים שנתבשלו בסירים של אוכל שרויה, דלא החמירו בזה.
- לחתן נכדתו שנוהג לא לאכול שרויה, הורה שיכול לעשות התרת נדרים ע"ז.
- כמה פעמים שמצה שנפלה על הרצפה התיר לנקות אותה קצת ואפשר לאוכלה.
- מקפיד שייחדו מגבות ומפות מיוחדות לפסח.
- לא נהוג אצל רבינו לומר בליל שביעי של פסח 'אזי ישיר'.
- הקפיד שלא יסדרו את כלי הפסח בערב שביעי של פסח, ע"מ להטמינם לשנה הבאה דזהו טירחא בחוה"מ.

(ידידי יושר)

בשורה טובה ללומדי הדף היומי בהלכה שע"י ארגון 'דרשו'

נמצאים אנחנו תחת הרושם שהותיר בנו המעמד הגדול בהשתתפות גדולי ישראל של סיום לימוד המשנה ברורה במסגרת שהוקמה ע"י 'דרשו' ללימוד הדף היומי בהלכה, רבבות עמך בית ישראל בכל רחבי העולם ששו ושמחו בשמחה אמיתית בגומרה של תורה ובתחילת המחזור החדש שהחל בחודש ניסן, החל מהגליון הבא א"ה נביא כאן במדור מיוחד פסקי הלכות, הנהגות ומעשים מרבינו שליט"א, הנוגעים לענינים הנלמדים במסגרת הלימוד היומי.

יתן ה' שמדור זה יצטרף ויתקבל על הציבור כמו שאר המדורים ודברי התורה המובאים בגליון זה,

ונסיים בברכה מיוחדת להרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א העומד בראש הארגון החשוב שיזכה להוסיף ולהגדיל עוד תורה והלכה בעם ישראל.

לקט הליכות והנהגות בעיניני חג הפסח ממרן שר התורה שליט"א

מרגלא בפומיה דרבינו שאין לסמוך על הדברים הלכה למעשה

- א. באפיית מצות שופך את המים לקמח ובכל פעם אומר "לשם מצות מצוה". ויושב ג"כ אצל התנור. וג"כ נמצא מעט בשולחן הרעדלער ומחורר מצה.
- ב. רבינו שליט"א אינו אופה מצות בער"פ לאחר חצות וכדעת הגר"א במע"ר קפ"ח. וכן מרן החזו"א זללה"ה נמנע מלאפות בער"פ לאחר חצות. (ופ"א הגיע אדם אחד לרבינו בליל הסדר לאחר תפילת ערבית וסיפר לרבינו שאפה מצות בער"פ לאחר חצות ושכח להפריש חלה ורצה עצה מרבינו כדת מה לעשות ורבו לא השיב לו וניסה הלה בכ"ז למצוא פתרון אולי יסכים לזה רבינו. וענהו רבינו אני מחפש עצה שלא תאכל ממצות אלו ואתה מחפש עצה שכן לאוכלם). ושמעתי מרבינו שהיה אדמו"ר אחד ששלח לאביו הקה"י ממצות שנאפו בער"פ לאחר חצות והצניעם הקה"י במקום המושכר לגוי ולא אכלם בפסח כלל.
- ג. בחודש ניסן קורא לעצמו את הנשיא של אותו היום מפרשת נשא וכמ"כ המ"ב תכ"ט סק"ח שטוב לקרוא הנשיא של אותו היום ועיי"ש) ולאחמ"כ אומר היה"ר.
- ד. בשבת הגדול קורא ההגדה לאחר מנחה כמ"כ הרמ"א (וכן נהג אביו הקה"י ואמר רבינו שליט"א שאמנם לדעת הגר"א א"צ לקרוא אבל אין בזה איסור).
- ה. שמעתי מרבינו שליט"א שהרי במ"ב סי' תל"ו סקל"ב הביא דעות אם את המקומות שמשכירין לגוי יש חיוב לבדוקם בליל בדיקת חמץ וסיים במ"ב שהמוכר ביום י"ג שפיר עדיף טפי. וב"ה שמרן הגר"נ קרליץ שליט"א הנהיג שיעשו כן (מכירת י"ג וגם למחרת ב"ד). ורבינו שליט"א מסדר את המכירת חמץ אצל מרן הגר"נ שליט"א.
- ו. ספרים שיתכן שיש בהם פירוור חמץ חייבים בבדיקה כמ"כ בחזו"א או"ח סי' קט"ז סקל"ח וכן היה מנהג הגר"א כמ"כ במע"ר קע"ח. ובדיקה זו צריך לבדוק דף אחר דף (ומה שיש מנערין הספרים אינו כלום דבעינן בדיקה דף אחר דף) וכיון שקשה לבדוק את הספרים לכן משכיר רבינו שליט"א את כל הארונות ספרים לגוי וסוגרם בוילון כדין מחיצה (וכן את שאר המקומות שמשכירין לגוי יש מחיצה). ולפסח משתמש בספרים שמוצנעין כל השנה ושמורים מחמץ ובהם משתמש בפסח (ופעמים שהיה נצרך רבינו שליט"א בפסח לספרים מסויימים שהיה בהם חשש חמץ ובדקום דף אחר דף).
- ז. בבית המדרש שהיה בבית מרן החזו"א זללה"ה היו סוגרים את כל הספרים והסידורים בארונות ומשכירם לגוי וכן נוהגין ג"כ בביהכ"נ לדרמן שסוגרים את כל הספרים והסידורים בארונות ומשכירם לגוי. וישנם ספרים וסידורים המיוחדים לפסח.
- ח. אמר רבינו שליט"א שפ"א שאלו את מרן החזו"א זללה"ה האם מותר לקחת בפסח דברים (שאינן בהם חשש חמץ) שנמצאים במקום המושכר לגוי. וענה החזו"א שפ"א מותר ויותר מפ"א א"א דא"כ אינו נחשב למחיצה. (ופ"א נכנס רבינו שליט"א בחוה"מ פסח לתפילת ותיקין בלי טלית ושאל את הגבאי האם יש טלית מיותרת בשבילו כיון שבטעות הכניסו את הטלית שלו למקום המושכר לגוי וכבר פ"א הוציא משם יותר כבר אינו יכול להוציא משם וכהוראת החזו"א שיותר מפ"א א"א ליקח מהגוי. אגב כשקיבל רבינו שליט"א את הטלית שאל את הגבאי האם יודע מי הטיל את הציציות בבגד ורק לאחר שנודע לו התעטף).
- ט. לפני שמברך על ביעור חמץ אומר שמוציא בברכה את כל העוזרים והמסייעים בבדיקה. וכמה פעמים שהגיעו באמצע בדיקת חמץ כאלו שרצו לסייעו בבדיקה לא הסכים שיעזרו בבדיקה כיון שלא יצאו יד"ח בברכה.
- י. בליל בדיקת חמץ מיד לאחר מעריב מתחיל בבדיקה ובדיקה זו אורכת שעות רבות ואפי' במקומות שניקו היטב היטב בודק עם הנר באור לארבעה עשר לאור הנר ובמקומות שמאוד קשה לבדוק שאל את הרבנית ע"ה האם שפכו שם נפט (שפוטל את החמץ מאכילת כלב) ואם שפכו שם אינו בודק שם ואמר רבינו שליט"א שאבא היה אומר שאם לא נסמוך על הנשים בדברים אלו לא נגמור את הבדיקה עד עלוה"ש. אבל נוהג לסמוך על שפיכת הנפט רק במקומות מועטים שיש קושי גדול לבדוקם.
- יא. לפני הבדיקה מצניעים פתיתי חמץ (כמ"כ הרמ"א בסי' תל"ב ס"ב) ומצניעים י' פתיתים כמ"כ המ"ב (שם סק"ג) בשם האריז"ל.
- יב. נוהג לבדוק את כל הכיסאות והשולחנות והסולמות הנמצאים בביתו ונוהג לבדוקם מב' צדדיהם וכן המיטות מהפכים לצד השני ובודקם לאור הנר, ושאלתי מדוע בודק את הנ"ל גם מתחתיהם הרי זה לכאורה מקום שאין מכניסין בו חמץ, וענה רבינו שליט"א שהתינוקות מסתובבים עם חמץ וא"א לידע היכן מטמינים את החמץ.
- יג. כמ"כ בודק את כל הארונות בגדים והמקררים והמקפאים ומוציא את כל תכולתם ובארון בודק את המדפים אבל בין הבגדים אינו בודק. וגם בודק את כל המסילות והחלונות שבבית וכמובן גם את רצפת כל החדרים ומתחת למקרר והמקפא וגם את חדרי ביהכ"ס והאמבטיה.
- יד. את כל הבדיקות הנ"ל בודק אך ורק לאור הנר (ותאורת החשמל בחדר דולקת כרגיל).
- טו. כשמביאים לו שמות לברכה ולרפ"ש באמצע הבדיקה לא עונה אלא מרמז.
- טז. לאחר מס' שעות כשגומר לבדוק אומר כל חמירא וחמיעא ולאחמ"כ אומר היה"ר.
- יז. עד שלא גומר הבדיקה אינו אוכל ואינו שותה כלום.
- יח. בער"פ נוהג לסיים את הש"ס לפטור עצמו מתענית בכורים (ולאחר שמסיים מיד מתחיל מסכת ברכות) ולאחר הסיום יוצא לחצר ביהכ"נ וטועם מעט.
- יט. בשריפת חמץ מדקדק ליקח ג"כ הלולב לשריפה (כמ"כ המ"ב בסי' תמ"ה סק"ז דאם יש לו הושענות טוב לשרוף החמץ בהושענות הואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא ליתעביד בו ג"כ מצות תשביתו) ויש בזה מעשה נפלא מרבינו שליט"א לפני כמה שנים שמספר ימים לפני פסח קם בשעת לילה מאוחרת וראה שהלולבים השמורים לבדיקת חמץ אינם מונחים במקומם הקבוע וחיפשם בכל הבית ולא מצאו וחשש שזרקוהו לאשפה ולא רצה להקיץ את הרבנית ע"ה משנתה וירד בעצמו לאשפה למטה לראות אולי זרקוהו בטעות. ואדהכי והכי הקיצה הרבנית ע"ה משנתה ואמרה לו שמן הסתם לא זרקו ואעפ"כ לא הסכים רבינו שליט"א להמשיך לישון והמשיך לחפש עד שסמוך לעלוה"ש מצא את הלולבים ושמח שמחה גדולה ועצומה עד למאוד).
- כ. בשריפת חמץ משליך את החמץ והלולבים לאש ולאחר מס' דקות שואל את העומדים בסמוך לאש האם כבר נשרף כמו שצריך (וכמ"כ המ"ב תמ"ה סק"א שישוף עד שנעשה פחמים) וכשחזר לביתו היה נוהג ג"כ לומר עם הרבנית ע"ה כל חמירא וחמיעא.

כא. בליל הסדר לובש קיט"ל.

כב. שמעתי מרבינו שאצלו בשולחן הסדר נוהגין שלפני מה נשתנה מסלקין הקערה לסוף השולחן כמשי"כ בשו"ע.

כג. שמעתי מרבינו שליט"א שאצל החזו"א והקה"י נהגו שאין מניחין להתנוקות לגנוב האפיקומן כיון שזה מרגיל לגניבה.

כד. שמעתי מרבינו שליט"א שפשיטא שאם יש חסה מרה היא קודמת לחרי"ן ולשאר מיני מרור כמשי"כ בשו"ע תע"ג ס"ה רק מכיון שאין לנו חסה מרה אוכלים חרי"ן. וכיון שלדעת החזו"א מי שאוכל חסה שאינה מרה אינו יוצא יד"ח המצוה כלל אפי' בדיעבד. לכן מורה רבינו שליט"א שאין להקל כלל לצאת יד"ח מרור באכילת חסה שאינה מרה אפי' בשעה"ד ואפי' לנשים שקשה להם אין להקל בזה כלל וכלל.

כה. שמעתי מרבינו שליט"א שאומרים זכר למקדש כהלל לאחר אכילת הכורך (וכ"כ רבינו שליט"א בשונה הלכות עפ"י הביאור"ל שכן נראה נטיית דעתו שלא יאמרו קודם האכילה עיי"ש. ועי' בספר אמרי יושר פסחים דו"ד בזה בין רבינו להאמרי יושר).

כו. ביו"ט לובש בקידוש ובברכה"ז שטריימ"ל לכבוד יו"ט. וביו"ט שחל בע"ש לובש את השטריימ"ל גם בשבת שלאחר היו"ט דכיון שהשטריימ"ל הוא הלבוש של יו"ט הוי זלזול בשבת שכשנכנסת מורידים את הלבוש המיוחד. בשם הקה"י. (וכן להפך שהיו"ט חל במוצ"ש לובשין הבגדי יו"ט כבר בשבת). ושאלתי את רבינו שליט"א שהרי בשו"ע סי' תקכ"ט ס"א איתא שבגדי יו"ט יהיו יותר טובים משל שבת ענה רבינו שליט"א שכשהשבת סמוכה ליו"ט הוי זלזול בשבת ועי"ז לא קאיירי השו"ע.

כז. בחוה"מ כשמביאים לו קוויטלאך אם חושש שכתבום בחול המועד שואל מתי כתבוהו ואם אומרם לו שנכתב בחוה"מ אינו מסכים לקוראו ואומר לכותב בתרעומת שאסור לכתוב בחוה"מ.

כח. אמר רבינו שליט"א דדעת מרן החזו"א זללה"ה להחמיר בהוצאה. שלא לצורך בחוה"מ.

כט. רבינו שליט"א נוהג כמנהג מרן החזו"א זללה"ה להחמיר שלא לעשות מלאכות דאורייתא ביו"ט שני גם כאן בארץ ישראל במקומות שיתכן שהשלוחי ב"ד לא היו מגיעים לשם בזמן ביהמ"ק. (ושמעתי מרבינו שליט"א שפ"א ביקש מרן החזו"א זללה"ה ממנו ביו"ט שני שידליק לו את תאורת החשמל ונסתפק רבינו שליט"א מה לעשות דמצד אחד נוהג להחמיר בזה ומצד שני כבוד רבו. והכריע רבינו שכבוד רבו עדיף. והדליק את החשמל).

(ייש"כ להרב ר' חיים עוזר כהן שליט"א על מסירת הדברים)

תענית בכורים

בספר דרך שיחה מסופר בשם הגאון ר' גרשון אדלשטיין שליט"א, שאביו זצ"ל הגיע פעם לחזון איש ואמר לו כי בנו העיר הערה, היות ובכור הוא, ובערב פסח עשה סיום מסכת ואכל, אם צריך לעשות עוד סיום בסעודה שניה, [שהרי בתענית ההלכה היא, שאם אכל אסור לו להמשיך לאכול]. והשיב החזו"א שאין צריך עוד סיום, וראיה משלמה המלך שעשה שבעה ימים סעודה על סיום בית המקדש (ובבית יוסף סוף סי' תרסט כתב שמכאן המקור שעושין סעודה לגמרה של תורה). אך אמר לי הגאון הנ"ל שלא היה זה משא ומתן בהלכה, כי אם שיחת חולין של תלמידי חכמים. ואמר הגר"ח שליט"א : אף שיחות חולין של החזון איש יש בהם דברים של טעם, ומה שתענית בכורות שונה משאר תעניות שבהם אף אם אכל ממשיך בתענית, משום שבכל תענית מלבד מה שהיום הוא יום תענית יש גם איסור אכילה, לא כן בתענית בכורות, שמלבד התענית אין כלום, וכיון שכבר אכל בבוקר, בטל התענית, ואיסור אכילה אין, וממילא יכול להמשיך לאכול כל היום.

וצייתי את ברכתי - הלכה למעשה

הלכות והליכות פסח בשנה השביעית

מאכל חמץ שיש בו קדושת שביעית

מאכל חמץ שיש בו קדושת שביעית, יש לשרוף אותו בהגיע זמן הביעור, כמו כל חמץ.

שריפת חמץ

כתב המשנ"ב, טוב לשרוף בשריפת חמץ את ההושענות, והמנהג לשרוף גם לולב ומיניו אמנם לולב זכך הדסים שיש בהם קדושת שביעית אין לשרוף בשריפת חמץ.

מכירה חמץ לנכרי

יש ליזהר שלא למכור במכירת חמץ, מוצרים שיש בהם קדושת שביעית משום שאסור למכור פירות שביעית לגוי.

יין ליל הסדר

בליל הסדר אין למזוג לכוס שני מיין של שביעית, כי לא יוכל לקיים המנהג לשפוך המכות מן היין.

בהדחת כוס שיש בה שיירי יין של שביעית, יש ליזהר שלא ילך היין הקדוש לאיבוד.

למדוד

מותר למדוד בביתו שיעורי המצוות ביין, מרור, כרפס או מצה ושאר הדברים הקדושים בקדושת שביעית.

מרור

מרן החזו"א החמיר על עצמו, שלא לקחת למרור. ירק שהיה שמור או נעבד בשביעית.

יש אומרים שאין איסור ספיחין בחזרת (חריין) הגדל בשביעית אבל לאחרים הקיל.

ירק חריף מאוד כגון חזרת (חריין) מותר לאכול אותו כמו שהוא חי, שיש נוהגים לאוכלו כך.

מצה של שביעית

עיסה שיש בה קדושת שביעית חייבת בחלה.

חוץ לארץ

מרור וכן שאר פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית, שהגיעו לחוץ לארץ, לא נאסרים באכילה.

אפיקומן

אלו שרגילים "לגנוב את האפיקומן" כדי שהילדים יישארו נעורים, והילד מבקש תמורה, אין בו שום חשש איסור סחורה במצות של שביעית.

יין שזמן הביעור בערב פסח

ענבים וכן יין שלהם זמן הביעור הוא עד יום א' דפסח של שמינית. אכן, יכול לצאת ידי ד' כוסות מיין זה שהרי מותר להשאיר לעצמו שיעור ג' סעודות. ואין חילוק בשיעור הנ"ל בין שנה פשוטה לשנה מעוברת.

קילוף עגבניות בפסח

פירות שהדרך לקלף אותם, אפילו שהקליפה בעודה על הפרי ראויה למאכל, כגון תפוחים, מותר לקלף ויניח את הקליפה בפח המיוחד עד שתרכב ולא תהיה ראויה למאכל. ואם אין דרך לקלפם אסור, ולכן יש להזהר בפסח - שיש מחמירים להוריד קליפת עגבניה, או ירקות נוספים, שבפירות שביעית אסור לעשות כך, כיון שאין דרך רוב בני אדם לנהוג בכך אכן יש עצה שיקלף עם חלק מהפרי באופן שהקליפה תהיה ראויה לאכילה.

מתוך ספר שיח השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

שו"ת ממרן שליט"א בעניני חג הפסח

ש. האם יוצאים ידי מצות ד' כוסות, במיץ ענבים בלבד או שעדיף להוסיף קצת יין.

ת. "יותר טוב" להוסיף יין.

ש. מי ששכח למזוג כוס שני, שאומרים עליו את ההגדה, ואמר את ההגדה בלא כוס, וכשהגיע לשתיית הכוס נזכר, האם עליו למזוג את הכוס ולומר שוב את ההגדה.

ת. "אין צריך", ובדיעבד יצא.

ש. למה תיקנו דוקא ד' כוסות יין כנגד ד' לשונות הגאולה, ולא תיקנו ד' דברים אחרים.

ת. "משום שמחת יום טוב".

ש. האם אפשר לשתות ארבע כוסות עם קש, האם זה נקרא דרך חירות.

ת. "לא מסתבר".

ש. הרמב"ם בהל' חמץ ומצה (פ"ז ה"ט) פסק, כי צריך למזוג היין כדי שתהיה שתיה עריבה והכל לפי היין ולפי השותה, האם צריך לעשות השתדלות, לטעום כל מיני יינות עד שימצא יין הערב לו, או שאין צורך בכך.

ת. "רבי יהודה חגר הראש" כך מסופר בגמרא, שר' יהודה היו לו כאבי ראש עצומים עד שבועות, מהארבע כוסות של פסח, רואים שלא צריך לחפש יין מיוחד.

ש. אדם שבדק את רכבו מחמץ, האם יכול לברך ע"ז.

ת. "לכאורה אפשר" לברך.

ש. אשה שאכלה כזית ראשון מצה, או שתתה כוס ראשון או שני ללא הסיבה, האם צריכה לשוב ולאכול או לשתות בהסיבה.

ת. "מסתמא" חייבת לחזור ולאכול או לשתות בהסיבה.

ש. בכור שהשתתף בברית מילה בערב פסח, אבל לא השתתף בסעודה, האם נפטר מהתענית או לא.

ת. "המנהג דק בהסעודה".

ש. האם מותר לדבר באמצע ההלל שלאחר ברכת המזון, והאם מותר להכריז את הסימן "הלל" אחר ברכת המזון, או שאסור להפסיק כלל.

ת. "אין ראוי" להפסיק, אך "לצורך מותר" ולהכריז אפשר.

ש. הרמ"א פוסק שבזמנינו כל הנשים נקראות חשובות, וחייבות בהסיבה, מאיזו תקופה, נקראו כל הנשים חשובות.

ת. "מאז חרם דרבנו גרשום".

ש. אשה שנישאה, ובעלה נוהג אחרת מאביה, לגבי אכילת קטניות בפסח, האם עליה לנהוג כבעלה, או כפי שנהגו בבית אביה.

ת. "צריכה לנהוג כבעלה, אך עליה לעשות התרת נדרים", אם בעלה מיקל יותר מאביה בזה.

ש. מצה שנשתברה בקצותיה, האם מותר לחרוך אותה על האש ביו"ט, כדי שתהיה שלמה, וראויה ללחם משנה.

ת. "יש מתירין".

ש. האם טיבול המרור בחרוסת, חייבים לטבול ממש, או שאפשר להניח את החרוסת על המרור.

ת. "מספיק" להניח את החרוסת על המרור.

ש. יש שנמנעו מגניבת האפיקומן מטעמי חינוך, איך ראוי לנהוג.

ת. "אאמרו"ר זצ"ל לא נתן" לילדים לגנוב את האפיקומן.

ש. האם בכל פעם שהבן שואל חייבים לענות לו, או שפעם אחת ששאל וענה לו את ההגדה, מספיק.

ת. "יש לענות כדכתיב" ולא צריך להוסיף יותר.

ש. מאיזה גיל ניתן לקיים מצוות והגדת לבנך לילד קטן.

ת. "משמבין".

ש. ארמי אובד אבי, לכאורה היה צריך לומר ארמי עבד באבי, לשון עבר ולא לשון הווה.

ת. "כל הימים רוצה לאבדינו".

ש. אנו אומרים, לשנה הבאה בני חורין, לכאורה לא צריך לומר בלשון החלטית, כו אין אנו יודעים מתי תהיה הגאולה.

ת. "זהו תפילה".

ש. אדם הדר בארץ ישראל, ויש לו חמץ בחו"ל, מתי חל עליו החיוב לבערו, האם בזמן שאצלו ביעור חמץ, או בזמן שבמקום החמץ חל חיוב ביעור.

ת. "לפי מקום החמץ".

ש. יהודי הדר בחו"ל, ובנו הדר בא"י בא להתארח אצלו לפסח, האם בליל שני של פסח, שהאב חייב בו והבן פטור,

האם מקיים האב מצות והגדת לבנו, כשהוא מספר לבנו שבעצם אצלו אין עכשיו ליל הסדר.

ת. "מסתבר שמקיים".

ש. בן חו"ל שבניו שהם בני א"י מתארחים אצלו, האם ראוי בליל הסדר השני שבניו ישאלו אותו "מה נשתנה".

ת. "כן".

ש. כשמסובים הרבה אנשים יחד. במשפחות גדולות וכדומה, האם כולם חייבים לספר ביציאת מצרים, או שמספיק שאחד מספר לכולם.

ת. "המנהג שכולם אומרים" את ההגדה.

ש. רופא שהמשמרת שלו בליל הסדר, ואינו יכול לשהות הרבה זמן בקריאת ההגדה, איזה חלק בהגדה הכי חשוב שיאמר, האם "עבדים היינו" וכו', או "ר"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים אלר" וכו'.

ת. "ר"ג אומר וכו' פסח מצה ומרור וכו'".

ש. מדוע בנוסח על הנסים בחנוכה ובפורים, אומרים על הנסים וכו' שעשית לאבותינו וכו', ואין אומרים "ולנו", ואילו בפסח בהגדה אנו אומרים "לפיכך אנו חייבים להודות למי שעשה ניסים לאבותינו ולנו" וכו'.

ת. "כי הנס של פסח הוא עד סוף כל הדורות" משא"כ נסי חנוכה ופורים היו עד לגלות הבאה, שנזכרה להגאל ממנה בקרוב.

ש. האם מותר לשטוף את הכוס של אליהו, לאחר הסדר, כי הרי כבר לא ישתמשו בו בחג, וזה מכין מיו"ט לחול.

ת. "מותר משום כבוד יו"ט" שאין זה כבוד יו"ט, שישארו כלים שאינם נקיים.

(ידידי יושר)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל עובדות ושו"ת מרבינו שליט"א

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

גיליון מס' 170 | חג הפסח
תשע"ו שנה רביעית

גליון זה י"ל לזכות ולהצלחת
ידידינו החשוב שליט"א
שיראה ברכה והצלחה
בכל עניניו ברוחניות ובגשמיות

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

גודל המצוה למחול לשני

שאלו לרבינו השבוע על אחד
שיודע ש"ס בבלי וירושלמי ודיבר
לשון הרע על פלוני ומפציר בו
שימחל לו והלה אומר קשה לי
למחול לו ע"פ מה שכתב החפץ
חיים שהמדבר לשוה"ר כל
זכויותיו עוברות לזה שספרו עליו
וחובותיו עוברים למספר וקשה לי
לותר על זכות בבלי וירושלמי.

ואמר רבינו שליט"א: "אם
ימחל לו יקיים מצוה יותר גדולה".
והזכירו קמיה רבינו שליט"א את
דברי מרן ראש הישיבה הגראי"ל
שטימן שליט"א שלא יתכן
שהמוחל יפסיד מכך אלא נשאר
הזכויות לזה שדיברו עליו וגם
יהיה למספר.

וכששמע רבינו שליט"א את
דברי מרן הגראי"ל שליט"א אמר
בזה"ל: "כבר הורה זקן". וכשסיפרו
כל זה למרן הגראי"ל שליט"א
ביאר דברי רבינו שהטעם שזה
מצוה יותר גדולה למחול מפני
שזה חסד.

בברכת שבת שלום
וחתם
יצחק צאנזער (ב"ב)

ביאורים ופנינים

קדש ורחץ וכו'

סימני הסדר תוקנו על ידי הראשונים ז"ל (עי' מחזור ויטרי הלכות פסח סי' ס"ה). והם תיקנו
לומר את הפרטים שנוהגים משך הסדר כגון קידוש ואח"כ רחיצת הידיים, ותיקנו את
הסימנים כדי שידעו מה להקדים ומה לאחר ולעשות כל דבר במקומו. ולכן, דבר הנוהג כל
שעת הסדר, כגון ד' כוסות, לא הזכירו בסימנים (דהזכירו רק מה שיש לנהוג עכשיו כמו מגיד
רחצה וכו'). וזה גם הטעם שלא נאמר הסיבה, כי נוהג בכל הסדר (שמענו מרבנו).
ומה שבכלל תקנו סימנים, קדש, ורחץ, כרפס וכו', יש לומר כיון שבליל הסדר יש כל כך
הרבה מצוות מצה מרור וחרוסת וכרפס ואפיקומן ועוד, ויש לכל דבר פרטים, כגון שלכרפס
יש ליטול ידים תחילה, תיקנו לעשות סימנים שיזכרו את הכל ולא יטעו (וכן הוא בספר
הפרדס הלכות פסח עמוד נ"ה ומחזור ויטרי, פסח סי' צ"ה).

ארבע כוסות

על שתיית ארבעה כוסות לא תיקנו חז"ל לשאול מה נשתנה [אע"ג דגם על מילי דרבנן
תיקנו לשאול שהרי מרור בזה"ז דרבנן וגם הטיבול הוא דרבנן וכן ההסיבה היא מדרבנן
לדעת ר"ה"פ], וי"ל הטעם, דשתיית היין לא חשיב שינוי כ"כ דגם בשאר סעודות שבת וי"ט
בשאר ימות השנה מקדשים על היין, ודעת הרמב"ם בפ"ל מהלכות שבת ה"ט דגם סעודה
שלישית יש לקבוע על היין [וגם בזמניהם היו רגילים יותר בשתיית יין עיין כתובות ח' ב']
ולכן אף דבשאר סעודות בימות השנה אין ד' כוסות, מ"מ תו לא חשיב שינוי כ"כ ולא
תיקנו לשאול על זה.

הנהגות מעניני פסח

- א. בפסח נוהגים בביתנו לכסות השיש שבמטבח סמוך לכיור במשטח מפח, והברזים
אין עוטפים במסננת בד.
וכן נהג החזו"א ועי' חזו"א אר"ח סי' נ"ג בסופו. ועי' שו"ה סי' תנ"ה דין י"ג.
- ב. בפסח אוכל רק מצות של יד ולא של מכונה, אבל ילדי אכלו אפי' מצות מכונה.
וא"ל שעיקר הקפידא הוא שלא לאכול בליל יו"ט א', עוד שמעתי ממרן שהחזו"א הקל ונתן לאשתו
מצות מכונה לפי שהיה קשה לה לאכול מצות של יד. פ"א אכלו אצל רבינו כמה שהקפידו ואכלו
רק מצות יד וכמה שאכלו גם מצות מכונה, וכיבד בזימון אותו שאכל גם מצות מכונה ואמר שהרי
זה שאוכל רק מצות יד לא יכול להוציא את כולם שהרי מקפיד שלא לאכול ממכונה.
- ג. לא מקפיד על שרויה, ומ"מ בעשיית השרויה מחמיר שלא במים רותחים אלא
במים רותחים שיהיה חלוט וזהו רק חומרא.
וא"ל טעמו שלא מקפיד על שרויה, וסיפר לי ר"ק אתרוג שהוא הי' רגיל מבית אבותיו להקפיד לא
לאכול שרויה והוא רגיל לאכול עם מרן במלוה מלכה במוצ"ש ובפסח לא הי' אוכל דגים, וראה
שמרן לא ניח"ל בחומרא זו ואמר למרן שרוצה לבטל החומרא, אמר מרן שיביאו עוד ג' אנשים
(ומרן) והביאו, ומרן הורה להם לשבת ואח"כ אמר להם, ראו הוא הי' מחמיר בענין שרויה וכעת
רוצה להפסיק, תתירו לו, ומיד אמרו הם אחריו מותר לך ג"פ. משום שא"צ לחוש שמא נשאר קמח
במצה ועי' שו"ה תנ"ח ב', ובשו"ה תנ"ד דין ה', וא"ל שכן נהג מרן החזו"א.
- ד. היו שנים רבות שבשביעי של פסח אוכל סעודה ג' סמוך לשקיעה [כדי שיהי' כעין
פרידה מהחג] אבל בשנים האחרונות אין נוהג כן.
- ה. באיסרו חג של פסח נוהג שלא לאכול חמץ גמור, וכמו שנמנע מעשיית מלאכות
דאורייתא.
עי' לקמן סימן נ' אות י"ד בענין הנהגתו ביו"ט שני.
- ו. נהגו לקרוא שה"ש בשבת חוה"מ מתוך מגילה כשירה ולברך ע"ז.
והש"ץ הקורא בירך על מקרא מגילה והשחינו, ומנהג זה עפ"י החזו"א. ועי' שו"ה סי' ת"צ דין י"א.
- ז. תפילת טל נהגו לומר בתחילת חזרת הש"ץ.
גם מנהג זה הוא עפ"י מרן החזו"א.
- ח. נוהג שלא לאכול בפסח שום, משום שהוא קטניות.

(מתוך הספר הנודע 'אלא')

מבית מרן שליט"א נמסר

כי השנה בימי חול המועד פסח הבעל"ט לא יתקיים קבלת קהל כלל בביתו של רבינו שליט"א, למעט אחרי
התפילות, ניתן יהיה לעבור בבית מדרשו, לקבל את ברכת המועד.

בשבוע שעבר נכנס אל רבינו שליט"א בחור כבן כ' שנים מדובר בבחור מחסידות בעלז המעטירה יחד אם אביו כשהאבא מספר לרבינו שבנו למד במשך שנתיים את כל ששה חלקי המשנה ברורה רוצה שרבינו יבחנו כמה שאלות רבינו שמח לראות שבחור כ"כ צעיר למד ומסכים להבחן על כל המ"ב ומיד שאלו היכן כתוב במ"ב הלכות לשון הרע, הבחור חשב מעט ומיד ציין שמוכא בהלכות שבת סי' שמ"ג סק"ג ובה"ל סוכה סי' תרל"ט סק"ב המילים לשון הרע אבל רבינו לא הרפה ושאלו היכן כתוב דיני לשון הרע ולא רק את המילים האלו וכרמז אמר לו שזה מוכא בחלק ב' לאחר כמה רגעים ציין הבחור את המ"ב בסימן קנ"ו סק"ד שכתוב שם כמה מדיני הלכות לשון הרע, רבינו שמח מאד מתשובתו ומבקאותו הרבה וברכו בשפע ברכות ואיחל לו שיזכה למצוא את זיווגו בקרוב ממש.

פטירת בחור צעיר

לפני כחודש נפטר בבני ברק באופן פתאומי בחור צעיר לימים מיישיבת "קהילות יעקב" בראשות חתנו הגדול של רבנו הגר"ש שטיימן שליט"א כשספרו למרן שליט"א שנפטר בחור כל כך צעיר, מרן נאנח ואמר זה הזמן שנגזר עליו, ואמרו למרן שבישיבה הבחורים דואגים ומפחדים שקרה כזה דבר, ורוצים לדעת מה לעשות ולהתחזק לע"ז ורבינו נענה ואמר: תלמדו "מועד קטן". לאחרת בבוקר שאלו את רבינו אחד מבני הבית מה לעשות לאור זה שנפטר מספר אנשים צעירים נענה רבינו ללמוד "הלכות פורים", כששמעו ע"ז התקשו כמה מבני הבית מדוע רבינו שינה. כשיספרו זאת לבני המשפחה של הנפטר שרבינו אמר ללמוד מסכת מועד קטן. נענו ואמרו שהבחור - הנפטר, התחיל ללמוד מסכת מועד קטן כדי לסיים בערב פסח (הוא היה בכור) והוא לא סיים את המסכת! והדברים מבחילים עד מאד.

כל הנוטל עצה מן הזקנים

מיוזענו הרב - חנניה צ'ולק מספר לנו דבר מופלא על מרן הגר"ח. בוקר אחד, מספר רבי חנניה, אני מקבל שיחת טלפון, ומבעד לאפרכסת נשמע כבי נסער. המדובר היה בכלל, המתגוררת בלייקווד שבארצ"ב, שזמן חתונתה חל בעוד 3 שבועות, ולפני כחודש היא מספרת - - עשיתי בדיקה שגרתית על שומא שצמחה בגופי, והרגע מתקשרים אליי מבית החולים ומבשרים לי דבר לא טוב. 'השומא הזו מכילה גידול ממאיר', אמר לי הרופא, ואינני יודעת מה לעשות, האם לספר לחתני, או לא, מיררה הכלה בבכי. הרב צ'ולק הבטיח לה שייכנס בתוך דקות למרן הגר"ח קניבסקי וישאל אותו מה לעשות. והנה, מספר הרב צ'ולק, עד שהגעתי אל מרן הגר"ח, התקשרתי אל הרופא המטפל, שגילה לי שמלבד גידול בעור, יש גם גוש גדול בדרך, במקום סמוך, והסיכויים לצאת מדבר כזה בשלום, בדרך הטבע, אינם חוצים את קו ה- 10% ! עם כל הפרטים הללו ניגשתי אל מרן שליט"א, ושאלתי מה לעשות עם החתן, והאם ואיך להודיע לו את דבר הבשורה הנוראה. מרן שליט"א אמר לי לא להודיע לחתן על הגילוי של הרופא, אלא לומר לו רק על הגידול הקטן והלא כ"כ - מסוכן שהיה בעור, וזהו!!! הוספתי לדבר בפני הגר"ח, וחזרתי ואמרתי כמה מדובר, ופרטתי את ההשערה של הרופא הבכיר, ולמרות הכל הגר"ח אמר לא להודיע לחתן. ימים ספורים לאחר החתונה עברה הכלה ניתוח להסרת השומא בעור, ואז התברר - להפתעת הרופאים - שהגוש הגדול שהיה סמוך למקום השומא אינו ממאיר כלל, ואין בו כל בעיה, וגם הגידול בעור הוסר לחלוטין בס"ד. הבדיקות שנעשו לאחר הניתוח הוכיחו שהגוף נקי לחלוטין, בחסדי שמים. כל הנוטל עצה מן הזקנים... (הובא בבטאון 'קול ברמה')

גימטראיות ומשלות על שיר השירים

קבלנו לידנו את ספרו החדש של ידידינו החשוב הר"ר ישראל דרדק שליט"א ובו מובא ביאורי רבינו שליט"א מספרו טעמא דקרא על שיר השירים ובכישרון גדול הוסיף עליו הרב המחבר גימטריות ומשלות ונביא כאן קטע אחד מהספר הנוגע לחג הפסח: לריח שמניך טובים. צ"ע היכן מצינו שלשמן יש ריח, וי"ל שמצינו במדרש (שמות רבה פרשת בא פי"ט) שכשחטו הפסח ואמר כל ערל לא יאכל בו לא רצו הערלים למוץ, ונתן הקב"ה ריח טוב בפסח חזק עד שבאו ישראל למשה ורצו מהפסח, וא"ל כל ערל לא יאכל בו, ואז נתנו שימול להם, וזה כוונתו לריח שמניך לריח הטוב שנתת בקרבן הפסח שע"כ אוהבך ישראל, אהבנוך כדי לאכול מהפסח.

הגימ' - "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבך" 2941
והגימ' - "ולריח הטוב שנתת בקרבן הפסח, דע"כ אוהבך ישראל, ובאו כדי לאכול מהפסח" 2941

כמה הנהגות מרבינו שליט"א בליל הסדר

נוהג רבינו להמתין עד שיסיימו הילדים לשאול את אביהם מה נשתנה ולאחמ"כ, שב רבינו שליט"א ושואל "מה נשתנה" הוא בעצמו, (ומנהגו ע"פ דעת הגרעק"א שפסק כי יש מהדרין שגם השאל חוזר ואומר כדמשמע ברמב"ם) רבינו יושב בליל הסדר עם שטריימל, קיטל וגארטל ומיסב על מיטה עם כריות. קודם הסדר, בודק הגר"ח שליט"א את המיטה האם היא נוחה להסיבה. רבינו שליט"א אינו מאריך בפירושים, אלא קורא ההגדה על תומה ופעמים מוסיף פירושים בשולחן ערוך. כשנשאל רבינו על מש"כ וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי"ז משובח? השיב: "וכל המרבה, כבר קבעו בעל ההגדה". לפני תחילת הסדר, מחלק הגר"ח לכל הנכדים הישובים על שולחנו ועדיין לא התחתנו, קליות ואגוזים. (מפי בנו הגרא"ש שליט"א)

הכתר שבכתר סוד הסודות שבהתמדה בלימוד התורה של רבינו שליט"א

מרבנו שליט"א נלמד מהי התמדה באמת, מה הנקודה העמוקה שבהתמדה, ריכוז, ניצול כל כוח הריכוז להיות מונח במה שלומדים, כמאמר העולם כי מתמיד לומד ששים דקות בשעה כוח האיכות.

נכנסתי לבית רבינו לצורך מסוים, רבינו היה שקוע בתלמודו, הוא לא ראה אותי בהכנסי ולא בצאתי, מתחילה חששתי שמא אפריע לו, אבל הגבאי אמר לי אין מה לחשוש כאשר הוא לומד אם אתה לא תפנה אליו ותפריע לו ממש, הוא לא ירגיש אותך, אתה יכול ללכת רגוע בחדר הוא שקוע הוא לא רואה אותך ולא שומע אותך, זה הסוד, וזה הדבר הכי כדאי לכל לומד לחבל תחבולות לקנות ריכוז בלימוד, זה משפר את הלימוד בעשרות מונים ולא רק את הלימוד אלא גם את התפילה, וגם כל עשיית מצוה, ההרגל להתרכז בעשיית דבר עד תכליתו זה נותן תוכן אחר לגמרי לכל מעשה, פעמים רבות נפעמתי לנוכח ההספק של רבינו, כמה נושאים הוא למד וסידר, וכתב, כמה ספרים הוא ערך, לכמה ספרים הוא כתב מראי מקומות, כמה שאלות הוא ענה לאנשים, כמה מכתבים הוא קרא, אבל הסוד הוא הריכוז, כי בריכוז זה לא רק יותר זמן אלא איכות לגמרי אחרת, וגם מבחינה רוחנית הפוסק ממשנתו זה לא רק בכמות אלא באיכות.

מספרים על רבינו בבחרותו כי פעם כשישב בבית מדרשו של החזו"א ויגע בתלמודו, הגיע פלוני לברר עליו אצל החזו"א, והנה הוא רואה כי רבינו יושב שם והוא העלה את חששו לפני החזו"א שמא רבינו ישמע שמבררים אודותיו, והחזו"א אמר לו כי אין מה לחשוש כאשר הוא לומד הוא לא שומע כלום זה הסוד של רבינו.

כמובן אם נבוא להתחקות מה הגורם לחזק את כוח הריכוז, ההכרה החזקה בערך התורה, ההנאה הגדולה שאדם זוכה לקבל כאשר הוא לומד תורה, הידיעה וההרגשה כי הדבקות בהקב"ה זה הדבר הכי טוב שיש והכי נעים ונפלא, זה יוצר חשק חזק ללמוד ואז אין מה שמושך חוץ מהתורה"ק, כמו להבדיל אחד שהוא באמצע קריאת ספר מענין הוא מרוכז לגמרי ואין לו בעיה של ריכוז כי מה שמענין מאוד מסלק כל התענינות אחרת,

בנוסף לכך חוסר ההתענינות בכל דבר לא נכנס לראש שום ענין רק תורה אין מה שמסיט את תשומת הלב.

באחד מספרי התולדה על מרן הרב אלישיב יש תמונה ובה נראה חתול עומד על השולחן ומולו הרב שקוע בתלמודו מחזהה זה שובה את הלב, זה המובן האמיתי של התמדה שקיעות, ריכוז.

התשובות של רבינו, אין מושג לקרוא שאלה פעמיים לזה אין סיפק בידו הזמן שעומד לרשותו לענות תשובות מצומצם, רבינו קורא פעם אחת במהירות ובריכוז, מהרהר לרגע קט ושוב עונה בריכוז רב, ואל תאמר כי רגע כמימרא כבר נשכח ממנו השאלה, מעיד אני נאמנה כי ידידי היקר רנ"ו רגיל לשלוח מכתבים רבים לעשרות, כל שנה, באחת הפעמים הוא שלח שאלה לרבינו, והתשובה היתה כבר שלחתם שאלה זו, כאומר את התשובה כבר נתתי תסתכל שם, לרגע הוא עמד נפעם אבל לאחר חיפוש נמצא כי שלוש שנים קודם כבר נשלחה השאלה הזו, זה נשמע ממש כוח רוחני כי רבינו קורא אלפים של שאלות כל שנה ולזכור מה פלוני שאל לפני שלוש שנים זה עצום וזה מראה גודל כוחו של ריכוז, זה הסוד.

איך קונים ריכוז, אהבת תורה זה התנאי הראשון, מקובל בשם מרן החזו"א זצ"ל עצה לחזק את כוח הריכוז, כונה בתפילה, בשמונה עשרה, להתרכז בכונת הברכה במילים עצמם לחיות את המילים ברצף, זה עוזר לריכוז, ועוד זאת לומד יקר תרגיל את עצמך כי כאשר אתה מגיע לביהמ"ד הכל בטל אין אנשים ואין ענינים אין יוצא ואין בא, רק אתה והגמ' אתה והרבש"ע זה מה שקיים וזהו.

יש גם ענין רוחני של מצוה גוררת מצוה, הקדושה ששורה על הלומד ומתעצמת ככל שהלימוד יותר בקדושה והלימוד ככל שהוא רצוף יותר הקדושה שורה כמש"כ החזו"א סוד הקדושה בלימוד התמידי ופוסק ממשנתו כאילו אסף רוח.

הסבת נשים בבית רבותינו

כתב ברמ"א סימן תע"ב ס"ד וכל הנשים שלנו מיקרי חשובות אך לא נהגו להסב כי סמכו על דברי ראב"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב. אמנם מרן הקהילות יעקב זי"ע הורה בביתו למעשה שנשים כן מסיבות וכן מורה אחריו רבינו בביתו, ואמר משום שהיום הבעל אינו מקפיד על האשה אם תיסב ולכן צריכות להסב. ונשאל רבינו אם גם שאינן נשואות מסיבות, והשיב כי גם הם יסבו, אבל קטנות אין צריכות.

ובזימנא חדא נשאל רבינו, מאמתי נקראו הנשים חשובות שהיו צריכות להסב, והשיב (בבדיחותא): דאפשר שנקראו כן מההיא שעתא שרבינו גרשום ז"ל גזר בחרם שלא לישא ב' נשים. והוסיף דלכן דווקא הרמ"א כתב וכל הנשים שלנו מיקרי חשובות, אבל מרן המחבר לא הזכיר כיון שהספרדים לא קיבלו על עצמם חרם דרבינו גרשום (עי' שו"ע אבהע"ז ס' ס"א ס"ב), וא"כ אין הם חשובות לענין הסיבה, ולפי"ז בני ספרד לא שייך אצלם שנשים יסבו, אך אמנם בכף החיים כתב שאדרבה בני ספרד מנהג נשים להסב (מא' התלמידים ששמע מרבנו).

והגדת לבנך

חג הפסח, חג האמונה, הוא החג בו ציוותה התורה באופן מודגש יותר משאר המצוות, 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', עיקרו של החג מבוסס על 'דור לדור יביע אומר', על חובת הנחלת מצוות התורה לדור הבא. רבינו שליט"א עצמו, היה מיסב של שולחן אביו הגדול, ראש כל קהילות יעקב זצוקל"ה, שנים רבות מאוד, והקפיד על כך, היות ויש מצוה מיוחדת על אביו ללמדו את מצוות והגדת לבנך. עד היום, ממרום גילו של רבינו שליט"א שיאריך ימים ושנים, בליל הסדר בו מקיימים עשרות רבות של מצוות, הדבר שאורך הכי הרבה זמן, הוא הזמן בו הבנים ונכדים והנינים לאו"ט שזוכים להיות מסובים איתו, משמיעים לפניו את ארבעת הקושיות כפי שתיקנו חז"ל, הוא שומע כל אחד ומקשיב היטב, לקיים מצוות התורה, זה אורך יותר זמן מכל מצוות של הסדר הקדוש הזה.

לרגל גליון חג הפסח, אמרנו דבר בעתו מה טוב, ללקט כמה פנינים ששמענו בתקופה האחרונה מרבינו שליט"א, בעניני חינוך בבית ובחוץ, חינוך הילדים וחינוך הכללי כפי שהשיגה ידינו יד כהה.

נוסיף דבר חשוב כהקדמה: רבינו שליט"א עצמו, סבור כי באופן כללי, האנשים הם אותם אנשים, והילדים הם אותם ילדים... כלומר, אם מצינו בחז"ל שאסרו הלכות מסוימות אף לקטנים, אין סיבה להתיר זאת בימינו, הוא רגיל לומר כי התורה לא משתנה... ולדוגמא, בימי 'ספירת העומר' אינו מתיר לילדים לשמוע שירים, וכן לא מתיר ב'תשעת הימים' בחודש אב, להתרחץ, ולא מתיר בשבת גם לילדים לטלטל, כללו של דבר, הוא הפך ממנהג העולם בהם מחשיבים את הילדים כאינם יודעים מימינם לשמאלם ומקילים להם בכל דבר, אדרבה, הוא סבור כי ילד הרי הוא כמו 'איש קטן', ואין להקל ראש להתיר לו דברים שאסרו חז"ל.

אבא שטועה

שאל אב צעיר את רבינו: פעמים קורה ואני מעניש את הילד אבל הוא הצודק ואני הטועה, האם עלי להמשיך הלאה, או לבקש את סליחת הילד, שאם אני יבקש את סליחתו, א"כ בפעם הבאה הוא יהיה יותר בטוח בעצמו... ענה רבינו: תבקש סליחה ותגיד לו שהיה לך טעות. לכל אחד קורה טעויות לפעמים.

עונש לילד

שאל מחנך דגול: יש שיטה מסוימת הנוקטת כי אם הילד עשה דבר לא הגון, יש להניח אותו בחדר שיהיה קצת עם עצמו, לנעול אותו שם, שיבין שטעה... הגיב על זה רבינו מיד: חלילה לעשות כן. ובגמרא מצינו שאפילו בשבת מותר לחלל שבת ולפתוח דלת לילד שהדלת נסגרה עליו.

יצר הרע

'האם שייך להסביר לילד שיש לו יצר הרע ושהוא צריך להתגבר עליו' - ענה על זה רבינו: תלוי בילד. יש שהם 'בר הכי' להבין את זה, אבל יש שאצלם זה לא שייך בכלל.

שואל הרבה

מחנך ותיק נכנס לרבינו עם שאלה: בכיתתי יש ילד שכל הזמן שואל שאלות, ללא הרף, כל דבר הוא רוצה להבין וממש 'משגע' אותי, הוא לא מוותר לי, אני סבור שיש לו איזו שהיא בעיה והוא צריך טיפול פסיכולוגי. כבר אין לי כוח אליו, מבקש לדעת כיצד לנהוג, הגיב על כך רבינו: אדרבה, 'לא הביישן למד' טוב שהוא שואל ורוצה לדעת. אבל, לא מוטל על המלמד להסביר לו דברים שאינו יודע, רק מה שנוגע להנלמד, את השאר הוא ישלים עם אביו בבית.

תאומים

אב לתאומים שאל את רבינו שיש שני בנים קטנים באותו הגיל ואחד הוא מוצלח יותר מהשני וכבר מתקדם וקורא היטב והשני עוד בפיגור עוד לא קורא, וחושש להכניס אותם לאותו תלמוד תורה כי אולי אחד יצליח מאוד והשני רק יקנא בו כל הזמן, האם כדאי לו להכניס אותם לשני תלמודי תורה נפרדים. ענה לו על זה רבינו, זה לא נורא. ישארו באותו חידור. הקנאה לא תזיק. (א"ה, וכמובן א"א להקיש ממקרה זה למקרים אחרים)

פזמון שהיה רגיל מרן הסטייפלר זצוק"ל לזמר ביו"ט

תנו רבנן קדמנא בתרייתא בריך הוא רחמנא דיהב לן אורייתא

אחד מי יודע אחד אני יודע

שנים עשר דדין היו לכיור (יומא ל"ז א' ועי' לשון המשנה)

שלשה עשר כהנים זוכים בו (יומא כ"ה א')

מכאן ואילך הוסיף בנו רבינו שליט"א

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ (פסחים ב' א')

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן (יבמות ב' א')

ששה עשר שחל להיות בשבת (פסחים פ"ג א')

שבעה עשר יובלות מנו ישראל (ערכין י"ג א')

שמונה עשר דברים גזרו בו ביום (שבת י"ג ב')

תשעה עשר דברים נאמרו בגרע (בריייתא מעשה תורה וע"ע בקדושין

פ"ב א')

עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה (סוכה ב' א' ועי' לשון

המשנה)

אחד החופר בור שיח ומערה (ב"ק נ' ב')

שנים אוחזין בטלית (ב"מ ב' א')

שלשה שאכלו כאחד (ברכות מ"ה א')

ארבעה אבות נזיקין (ב"ק ב' א')

חמשה תמין וחמשה מועדין (ב"ק ט"ו ב')

ששה עריות חמורות מאלו (יבמות י"ג א')

שבעת ימים קודם יוה"כ (יומא ב' א')

שמונה שרצים האמורים בתורה (שבת ק"ז א')

תשעה חנויות מוכרות בשר שחוטה (כתובות ט"ו א')

עשרה יוחסין עלו מבבל (קדושין ס"ט א')

אחר עשר יום שבין נדה לנדה (נדה ע"ב ב')

מעשים והנהגות מרבינו שליט"א

- אחד שאל לרבינו שיש לו ספק איזו דירה לקנות אפשרות אחת קרובה אבל קטנה אפשרות שניה דירה רחוקה אבל גדולה יותר אמר לו רבינו מה אתה צריך שיהי' לך עוד חדר לבדיקת חמץ ויקח לך עוד חצי שעה.
- סיפרו לפני רבינו על הסופה הגדולה שפקדה את אמריקה, ואת גודל הבתים שיש שם וכמה גרם להרס וחורבן, מיד שאל רבינו אם יש שם כאלו בתים גדולים מה עושים עם בדיקת חמץ, [כידוע שרבינו טורח זמן רב בבדיקת חמץ].
- הרבנית סיפרה שרבינו אמר לנכדו שעזר לבדוק החמץ והוציא דברים מהמגירה בחדר, שיחזיר הכל למקומו. כי בדיקת חמץ זה דרבנן, ולצער את סבתא זה מהתורה. [הוסיפה שבשנים קודמות היא עשתה הכל, והחזירה הכל למגירות].
- סיפרה הרבנית ע"ה שכשקנו את הדירה מה הטרידו? שלא יהיה דירה גדולה, שלא יקשה על בדיקת חמץ.
- פעם כשביקר רבינו אצל אחד מנכדיו, [רבינו נוהג כמנהג אביו לבקר אחר חתונה כל נכד שמתחתן] ראה שיש לו הול ארוך, איך שנכנס, אמר לו יהי' לך, עבודה קשה בבדיקת חמץ, [הביקור היה בתחילת החורף].
- סח רבינו בעת שבדק החמץ בערב פסח שכידוע בודק בכל חור ופינה בבית ונמשך כמה וכמה שעות. פעם אחת אחר שחיפשו בכל הבית ובדקו החמץ [וכמובן אחרי שניקו מקודם את כל הבית] מצאו עוגיה שלמה דבוקה תחת השולחן (על הקרש העליון מהצד השני) וכן פעם אחת מצאו כזית לחם על סורגי החלון ורבינו מספר זאת בכל שנה בבדיקת חמץ להראות שלא בודקים לחינם ותמיד עלולים למצוא.
- בדיקת חמץ תש"ע רבינו בדק החמץ מאחרי השעה שמונה כמעט עד השעה שתים עשרה בלילה, רגיל ברצפה להקפיד רק על כזית ובשאר מקומות אפילו על פירורים, מקרבים אליו מה שיכולים כמו שולחן שהופכים לפניו, וכסאות וכדומה, ומה שלא שייך כמו, מתחת לארונות, ממנה נכד שיבדוק. כשגמר בדיקת חמץ היה בשמחה עצומה על קיום המצוה.
- עוד אמר רבינו אבא [הסטיפלר] היה בודק כל הלילה בין חריצי המרצפות עד שהחזו"א נתן לו כמה הקלות (א) שבריצפה יקפיד רק על כזית. (ב) שיעשה מכירת י"ג ועל ידי זה נפטר מבדיקה באותם מקומות שכבר נמכרו, ועם כל זה עדין היה בודק עד חצי הלילה.
- אחד שאל לרבינו, פסק לו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שכל התורה כולה זה יציאת מצרים, ואפשר ללמוד בליל פסח גם 'בבא קמא', הרי בשו"ע סי' תפ"א ס"ב כתוב חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים וכו' עד שתחטפנו שינה. רבינו השיב לו בכתב 'כל התורה סיפור יציאת מצרים'. והסביר רבינו, הרי כל הענין של יציאת מצרים היה הכנה למתן תורה, אבל אין הכא נמי הכוונה לעיקר עניני פסח ויציאת מצרים. אבל, כל התורה לא סתירה ליציאת מצרים.
- לאחד שסובל בעיות בעצמות. ללמוד הלכות קרבן פסח שמוזכר שם הענין 'ועצם לא תשברו בו'.
- כשהיו ילדיו קטנים נסע איתם פעם בחול המועד פסח לגן החיות, וליד כל כלוב של בעל חי, אמר היכן הוא נזכר בתנ"ך או בש"ס ואט נקהלו על ידו ציבור גדול שהצטרפו אליו בהליכתו מבע"ח לבע"ח, ושמעו בענין רב כל מה שאומר.
- בערב פסח שחל בשבת, בזמן שאכל רבינו את החלה אמר נקיים בזה נמי מצות ביעור חמץ לשיטות שגם באכילה מקיימים המצוה.
- שביעי של פסח, סיפר רבינו, השבוע מחכה שבוע קשה, כיון שלומדים סדר זרעים ויש כל יום חמישים דף, [רבינו לומד כל יום בבלי בצמוד לירושלמי, ו'בזרעים' לומד הדפים במשניות, וצריך כנגד זה להשלים בירושלמי, כל יום עשרות דפים].
- יו"ט ראשון של פסח אמר רבינו, היום לא ספרתי את הברכות, כי בודאי יש מאה ברכות [כי בליל הסדר היו הרבה ברכות].
- כשבאנו לבני-ברק מחו"ל, היה במקום של הבית קברות כהיום כפר ערבי שנקרא בומבריק, וראש העיר דאז [גרשנטקורן] שיער שזהו על שם העיר הקדומה בני-ברק, וקרא כך שם העיר. גם בנביא [יהושע פרק יט פסוקים מה-מו] מבואר שבני-ברק ליד נהר הירקון, והיה בהר ליד העיריה [שנקרא היום הר השלוש], מערה שנקראת מערת רבי עקיבא, והיו באים שם להתפלל, גם אבא זצ"ל התפלל שם, פעם נסע ראש העיר לחו"ל, ונעשתה העיר כהפקר, כל החפץ עשה כלבבו, ובנו שם בית מלון והחריבו המערה.
- אבא [הסטיפלר זצ"ל] אמר לי, שאת היין ששופכים בהגדה של פסח במכות היו נותנים לגוים.
- אחד שלח לו מכתב ארוך ובתוכו הזכיר שגר ברחוב רימון ואח"כ חזר ע"ז רבינו כמה פעמים שגר ברחוב רימון. שאל אותו נכדו מה כ"כ חשוב בזה, אמר בבדיחותא זה נפ"מ לקרבן פסח שצולין אותו בשפוד של רימון אם יהיה קרבן פסח שיהיה מהיכן לקחת.
- סיפר רבינו החזו"א כתב פתק בבית לאמי ע"ה כיצד לנהוג בערב פסח שחל בשבת. החבאתי הפתק שנים רבות שלא יאבד, עד שהוציאו הקובץ אגרות, ואז נתתי לפרסם זה.
- אחד הדברים שכתב שאפשר לקחת מצה ללחם משנה, כיון שראוי לקטנים, אבא היה עוטף המצה בניילון ומצרפו ללחם משנה.
- אמר רבינו הטעם שהלך לבקר ביקור חג [עם הרבנית ע"ה חוה"מ פסח תשס"ו] את הרה"ג ר' ישעי' אפשטיין שליט"א, מהכרת הטוב שכל היום אצלו לעזור לו.
- אי-אפשר לשכוח את ערבי פסחים שהרבנית לא ויתרה על דבר לכבוד ש"ק. אכלו כרגיל בחדר הגדול [שנקרא חדר הספרים] עם האורחים כאילו לא ערב פסח היום.

פירוש חדש של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א על 'חד גדיא'

ביום ששי, ערש"ק פרשת ויקרא תשע"ה, היה מעמד מרגש בבית מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. ביום זה חל יום הזכרון של אימו ע"ה של מרן שליט"א, אשתו של מרן ה"קהילות יעקב" זצ"ל, ולראשונה החליט הגר"ח לומר שיעור ביום זה (בנוסף לשיעורים ביום היאהרצייט של אביו זצ"ל, ושל מרן החזון איש זצ"ל). את השיעור הפעם אמר מרן הגר"ח בפני חבורת הת"ח המתאספת בביתו מדי יום ששי, במרכז השיעור עמד פירוש נפלא שכתב מרן הגר"ח על 'חד גדיא' בהגדה של פסח. בניגוד למרבית הפירושים האחרים על קטע זה, שהם על דרך הקבלה וכי"ב, מיוסד פירושו של הגר"ח על הפשט, ומוסב על התורה, ועל אהבת תורה. מרן שליט"א הקדים ואמר שפירוש זה התעורר אצלו לאור אהבת התורה המופלגת שראה תמיד אצל אימו ע"ה, והזכיר את הדברים שאמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל, בהספד שנשא על הרבנית ע"ה, שאחד הביטויים לאהבת התורה שלה היה מסירותה המופלגת לאחיה, מרן החזון איש זצ"ל.

הגר"ח הוסיף ואמר שחביבותו לפירוש זה שכתב על החד גדיא נובעת אפוא מכך שהדברים מזכירים לו את אהבת התורה של אימו, וגם משום שהדברים התחדשו לו בימים האחרונים. אפשר ללמוד מכאן עד כמה נספגת אהבת התורה של האמא בקרב ילדיה!

הגר"י זילברשטיין ציין שהדברים שכתב גיסו מרן הגר"ח על ה'חד גדיא', ראויים להיאמר בליל הסדר בקרב כל בתי ישראל.

וכך פירש מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א את ה'חד גדיא':

[כדאיתא בתענית י' ע"ב, שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויין לישורף, שנאמר ויהי המה הולכים הלך ודבר, והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם. וכתבו בתוס' דיש במדרש שהם היו מדברים דברים בטלים ומש"ה ראויין להשרף].

ואתא מנא - היא התורה שנמשלה למים שיטהרו את הרשעים כמים [כדאמרין בסוכה נ"ב ב', תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נמוח דכתיב הוי כל צמא לכו למים וכתוב אבנים שחקו מים].

ואתא תורא - הוא רמז לתורה, שמתוכה נלמד כל החכמות.

ואתא השוחט - הם הרשעים המריעים לישראל,

ושוחטים אותם והורגין אותם, כדי שלא יעסקו בתורה.

ואתא מלאך המוות - הם כל הגזרות הבאות עלינו להשמידנו, כדי שנשוב בתשובה.

ואתא הקב"ה - לגאלנו בקרוב בימינו ולבנות לנו ביהמ"ק לזכותינו לכל טוב, בב"א.

(הובא בבטאון 'קול ברמה')

חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי - יש לעיין למה בתרי זוזי ולא בחד זוזא? ויש לפרש, שהפיוט הוא משל על התורה שניתנה לנו בשתי תורות, שבכתב ושבע"פ, כדי שנוכל לבארם בכל אופן שנרצה.

ואתא שונרא ואכלה לגדיא - הוא משל על מלכות בבל שבאו על ישראל בעוונותיהם [ושונרא זה בבל, כמו שנאמר בישעי' י"ג 'וענה איים בארמנותיו', ומתרגמין וינצפון חתולין בבירניתהון].

ואתא כלבא ונשך לשונרא - הכוונה על ישראל שגלו לבבל, ובבל דומין לכלב שהוא המאוס שבבהמות [שאפילו מחירו נמאס ונאסר לקרבן], כדי שנשים לב לשוב בתשובה.

ואתא חוטרא - הוא מלכות רומיים שבאו על ישראל להכריחם לשוב בתשובה [שרומי זה עמלק, כמבואר במכות י"ב א', שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות כו', וכתב רש"י שרו של רומי, סמאל כו', ואמרו חז"ל שעמלק היה מעולם רצועת מרדות לישראל (תנחומא פרשת חקת)].

ואתא נורא - הם רומיים ששרפו ביהמ"ק באש כדי להזכירנו ללמוד תורה, שכל המבטלה ראוי להישרף באש

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

חתנו של רבינו (הגר"ש שטיינמן שליט"א) נשאל מפי רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל לתמוה: על מה סמכו אנשים רבים שאינם מקיימים כלל מצות והגדת לבנך, כגון כאשר הבנים הנשואים מתארחים אצל חמיהם או אוכלים לבד בביתם ואין לאב בן על שולחנו, מדוע לא נזהרים שכל בן יאכל אצל אביו דווקא כדי שתתקיים המצוה, ושלח לשאול את רבינו והשיב: כי בודאי אין כוונת הכותב והגדת לבנך (רק) כפשוטו שיש מצוה לדאוג ולהשתדל לומר לבנו ורק לו, אלא עיקר המצוה זה סיפור יציאת מצרים לאחרים, ודיבר הכותב בהוה שבנו סמוך עליו, אך הוא הדין כשיש אחר, וכדתנן להדיא בפסחים קט"ז ע"א אם אין לו בן אשתו שואלתו וכו', וגם (מאביו) מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמע כן (וכ"ה באדר"ת בתשובה המובאת בספר הזכרון יהודה לקדשו). ועוד פעם אחרת שמענו מרבינו שליט"א גם כן כ"ל עם כמה נפק"מ, ואלו דבריו: יסוד המצוה דוהגדת לבנך, אינו לומר לבן בדווקא, אלא לומר בדרך של הגדה וסיפור לשני, והמצוי ביותר שיאמר לבנו, ולכן כתבה התורה לשון זה. ומעיקר הדין מספיק לספר פעם אחת בחייו לבנו כדכתיב ואמרת לבנך ביום ההוא וגו' ובכל שנה בליל פסח די לספר אפילו לאשתו או לאחר וכדתנן בפסחים קט"ז א', כי אין הדין לומר לבנו דווקא אלא העיקר שיהיה בדרך הגדה. ולפי זה נמצא להלכה למעשה שמי שאין בנו מיסב עמו אין צריך לטרוח לילך הוא לבנו דאין חיוב כזה, וכל הדין הוא שבשעה שבנו מיסב אצלו יספר לו, ומי שסיים הסדר ואח"כ הגיע בנו אצלו, יתכן שיש הידור לומר לו עבדים היינו וכו', דסוף סוף כתיב והגדת לבנך, אבל בנו לאו דווקא וכנ"ל.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

(၁၁) ၁၆၆၆ ခုနှစ် နှစ်၊

1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802

מעמד סיום הש"ס ע"י מרן
שליט"א יתקיים א"ה ביום שני
בבוקר לאחר תפילת שחרית
בותיקין בבית הכנסת לדרומן.

מבית מן שליט"א נמסר, כי בימי חול המועד פסח הבע"ט,
ניתן יהיה לעבור ולקבל את ברכת המועד,
אך וזק בבית מדרשו "עידוד" (ק"ב) לאחד ג' התפילות
שחרית: כותיקין, מנחה: 1:30, מערב: 40 דק' אחרי השקעה,
במי חול המועד צא מן עירושם ובר ערילי דרגס, כנאם מ
מן אצל בני המשפחה כיו שבים זה אף קבל מן כלל אחרי מ

והגדת לבנך - חינוך רשימות בפרסום ראשון מתוך הספר דרך שיחה החדש העומד לראות אור בקרוב

אבא לא הרגיל אותי ללמוד בעל פה
ל"ד מנ"א אב רבינו מאושפז בבית החולים ושאלתיו לגבי בן משפחתי הלומד כבר משניות האם יש עניין להרגילו ללימוד משניות בע"פ (כי לפעמים זה מקשה וכל המוסף גורע) ושאלתי האם אבא, היינו הסטיפלער ז"ל הרגיל את רבנו ללמוד בעל פה. תשובה: **אבא לא הרגילני ללמוד על פה. אבל כשהייתי ילד בתפארת ציון רצו שנלמד על פה וחפצתי ללמוד את מס' קידושין בע"פ והספקתי רק חציה. האם המס' קידושין נשארה בי עד היום ממש בעל פה, אינני יודע.** ולגבי השאלה בנכדי, כיון שהוא בעל כישרון לענין זה ללמוד בעל פה, שאלתי שוב האם יש ענין, והתשובה: **ענין יש, כי הרי בזמן הגמרא למדו בעל פה.**

האם שהמלמדים יחליפו חומר לימודים שרגילים בו

מנהל התלמוד תורה בקהילה גדולה באמריקה שואל, יש מלמדים מומחים, מלמד מומחה לתחילת לימוד הגמרא אלו מציאות ואחריו מלמד לגיל יותר מבוגר שלומדים פרק 'המפקיד', וכבר שנים רבות שכל אחד מלמד את אותם דפים ואותם פרקי הגמרא, וחושב אולי לשנות, כדי שיהיה למלמדים - התחדשות בכך שילמדו דברים אחרים. ושאל את פ"ק של מרן הגרא"ל. והוא התעניין: **ומה אומרים המלמדים? השיב המנהל: הם לא מעוניינים בכך, כי זו עבודה נוספת ומאמץ נוסף. השיב מרן הגרא"ל: עד שהם ילמדו היטב והפרקים החדשים יהיו רגילים על לשונם זה הפסד לילדים, נכון, שאחרי כמה שנים יהיה בסדר, אבל מה שעד אז זה לא יהיה רגיל על לשונם, דבר זה לא כדאי (בשיקול הרוח מול ההפסד).**

והוא שאל בפני עצמו גם את פ"ק דרבנו הגר"ח על הרעיון, ואמר **כי עצם הרעיון הוא טוב ושאלתי (על פי הסברא הנ"ל): הרי עד שילמדו את החומר אפשר שיהיה הפסד לתלמידים, הגיב רבינו: שאם הם תלמידי חכמים הם יסתדרו וישיתו עצה להרוויח את שניהם (א.ה.) ואם לא, הרי שהדבר צריך הכרע וכן"ל).**

האם לתת לילד דמי כיס בשפע

אבא הנותן לבנו בגיל 10 דמי כיס כל שבוע, לבזבז מה שרוצה, האם יש דין חינוך להפריש מעות מעשר. תגובת רבנו: **אם לאבא אין כסף מיותר ובקושי נותן לו, זו נתינה במטרה רק לאופן שיהיה לו את העשר שקל, ולא למעשר. ואם יש לאב כסף**

אין לו לתת לבן יותר מהצורך הנ"ל, כי לא ראוי להרגילו לקבל יותר מידי כסף. (אמא ע"ה נתנה לי משהו כסף, אבל הייתי אחרי בר מצוה, ושמא אצטרך, ואם עשיתי דבר טוב נתנה לי מיל. וסבתא נתנה לי לבר מצוה שילינג, ואז זה היה מטבע גדול, והיה לי מקום שהנחתי את כל הדברים הללו, מסתמא זה היום אצל אחד הילדים שלי ששומרים את זה, ולפעמים כשנסעתי לישיבה הייתי קונה ספרים בכסף שקבלתי).

כיצד והאם להעניש ילד שנטל חפץ של חברו

ילד בן 9 גנב כסף מארנק אמו, ואביו הסביר לו גודל גנות המעשה וסטר לו על כך, ושבוע אח"כ נטל הילד משחק משכן והניחו בילקוטו, מה לעשות עם הילד בפעם זו השניה? הילד הוא קטן ופטור מכל התורה, רק שעל אביו מוטל החובה לחנכו, ובדרך כלל על ידי חינוך טוב הענין מסתדר. והאב צריך להבין לפי מה שמכיר את הילד - איזה עונש לתת לו, כי יש כמה אופני עונש (ולא כולם ראויים וטובים לנפש הילד).

צעצועים של בהמות טמאות / לזכות לילד תלמיד חכם

אמר רבנו: **אבא ז"ל הקפיד שילדים לא ישחקו בצעצועים של בהמות טמאות.** אחד הנוכחים בחדר שאל, כיצד זוכים לבנים תלמידי חכמים? השיב לו רבינו: **כאשר רואים שהאבא לומד.**

לא יעלה על הדעת להתיר גילוח

בספירה למתגוררים באמריקה בין גויים

ו עש"ק אמור ז' אייר תשס"ג. רב אחד מארה"ב לא משלנו, טוען בענין מה שבימי ספירת העומר אינם מתגלחים והם בין הגויים ובזה בולט יהדותם ביותר, וכיון שאיסור גילוח אינו מתקנת חכמים אלא מהגאונים כמו שכתב בערוך השולחן, כאן יש להקל ומשום חילול השם.

רבנו הגיב בכאב רב: **שלא יבלבל את המוח אין אפשרות להתיר שום איסור!** (ורבינו הסכים שיאמרו בשמו עוד כדלהלן: דבר זה לא יעלה על הדעת וזה עקירת הדת ואסור בשום אופן, ואין אפשרות להתיר שום איסור).

והוסיף רבנו: **מה שאצל אנשים יותר קל צריך יותר להחמיר להם, שלא יבואו לזלזל בזה. החזון איש אמר לי בעניין איסור מלאכה בחולו של מועד: יש דברים שהיה אפשר להתיר ולהקל, אבל כיון שאצל אנשים המלאכה בחול המועד קל צריך להחמיר יותר.**

כיצד להתפלל עם ילדים בחידוד

בחדר בב"ב, שואלים כיצד ההנהגה בתפילה עם הילדים, האם להתפלל גם סדר הקרבנות, או כיון שיתכן שהילדים יתחילו ואח"כ יפסיקו, וזה כעין נדר ואם כן יש בעיה. הרי אין הם בר נדר כעת, אבל השאלה מצד אחר שיתקבל אצלם רושם שזה כמו שאר התפילה ממש ואח"כ שיגדלו יראו שזה מזלזל קצת, ולא כולם אומרים קרבנות ועל ידי זה יזלזל גם שאר התפילה, ולכן אין זה כדאי אלא אם כן יגידו להם תחילה שאין זה חובה, מי שירצה יגיד ומי שירצה לא יגיד. וכיון שלא יתכן בכיתה, שיש אומרים ויש לא אומרים. אם כן, שכולם לא יגידו.

שם באותה כיתה כבר אומרים לעולם יהא אדם ופרשת התמיד האם גם זה לא ושיבטלו מלומר זאת מהטעם הנ"ל? דברים אלו הם כמעט חיוב (ע"י מ"ב ס' מ"ח), ואת זה ישאירו לומר אבל שאר הקרבנות, לא.

בהנ"ל, מהו בכתה שעדיין לא אומרים כלל, אם מהסדר התפילה לומר זה, או מטעם הנ"ל גם זה לא יאמרו כיון שאח"כ לא יזלזל בעיניהם? לעולם יהא אדם ופרשת התמיד יחנך אותם, כי זה קרוב לחיוב, אי אפשר לחשוב חשבונות של זלזול. (שאלה: איך נהוג פעם? בחידוד שאני למדתי באו לחידוד אחר התפילה, אבל אצל יוצ"ח, חושבני כי התחילו מזמור שיר חנוכה וגו').

בן קודם לבת בקירוב רחוקים

בית חפשי לחלוטין ופעילי "לב לאחים" הצליחו להשפיע על האמא שתשלח לפנימיה את אחד מיוצאי חלציו, ויש לה בת ובן, ומסכימה רק אחד, לבת יש יותר סיכוי להיקלט מבן, כי תורה קשה למתחיל. במשנה במסכת הוריות (י"ג א') **מבואר שבן קודם לבת, וגם בכהאי גוונא לכאורה כך היא ההנהגה.**

אבא מדבר באמצע קדיש

המלמד אמר לתלמידו שאסור לדבר באמצע קדיש, א"ל תלמידו זה לא יתכן שהרי אבי תמיד מדבר, מה יענה לו הרעבע? **יאמר לו שאסור וכנראה אבא לא יודע. או שאבא מוכרח לדבר.**

ש"ק משפטים כ"ה שבט תשנ"ח. אני אמור לדבר הערב במוצאי שבת בכנס בענייני חינוך, מה לומר שם?

יש בס' על חינוך, שעיקר החינוך מוטל על ההורים, ולא על המחנכים. ומה שההורים לא מתעניינים אצל המחנכים זו עולה גדולה! והיכן הכרת הטוב, לפחות להתעניין, וכמו כן יש לדעת כי ההתעניינות מחייבת את

המחנך, התייחסות אחרת כאשר מתעניינים.

פעם אחת אמא ע"ה אמרה לאחותי, היום כנראה המורה החליפה את הילדה היושבת לידך בכיתה. ואכן כך הוה. היא הרגישה מיד איזה שינוי בבת!

עוד הוסיף רבנו: שאלו את רבי שמחה זיסל ממתי צריך לחנך את הילד, וענה: מהרגע שאביו נולד.

עד כמה חשוב לימוד אבי המשפחה - בין כותלי הבית

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

סיפר לי רבנו, אתמול אחד שאלני, הוא קובע עיתים לתורה, אבל רוב זמנו טרוד בפרנסתו, יש לו ב' אפשרויות, אפשרות אחת ללכת ללמוד בבית המדרש עם דיבוק חברים וגם כגמ' (יו' ברכות פ"ה ה"א) מבואר דיש מעלה ללמוד בבית המדרש והביאו הר"מ והשו"ע, אך אם כן, ילדיו לא יראו שאבא לומד. מאידך יכול ללמוד בבית ואז זה יהיה חינוך לילדים שיראו שאבא לומד. השבתי לו שילמד בבית.

הרי חייך קודמין? גם זה חייך. אם הילדים בבית לא רואים ומתחנכים שאבא לומד, וכי זה לא חיים שלו? יהודי נוסף שאל.

יש לו בן ובנות ולוקח את בנו ללמוד בבית המדרש, אבל בנותיו לא רואות שאבא לומד. גם בנותיו צריכות לראות שאבא לומד. הם יגדלו ובעליהם ובניהם יהיו בני תורה. גם הם צריכים לראות אבא לומד.

בהזדמנות נוספת, שמעתי כיצד רבנו אמר לפלוני: הילדים בבית צריכים לראות שאבא לומד ולפעמים אפילו על חשבון לימוד בביהמ"ד, הנסיון מורה שהדבר מאוד משפיע.

הוספתי לומר, כי בתוס' בב"ב כ"א א' ד"ה כי, מביא מהספרי שלמען תלמד ליראה קאי על מעשר שני בירושלים לפי שרואה כהנים עוסקין בעבודה זכו', מבואר לכאורה כי עשרה ניסים לא משפיע רק הלמעשה של עבודת הכהנים משפיע. תגובת רבנו: נכון, בפרט אב על ילדיו.

פעם אחת בא אלי פלוני שלילד שלו אין חשק ללמוד, לא רוצה ללמוד. שלחתי לו עקיבא טנגבוים זצ"ל שהתעסק בכגון דא ואח"כ פגשתי ושאלתי האם השפיע על הילד, ענה לי, דיברתי עמו שעתיים אבל על דבר אחד לא היתה לי תשובה, הבן אמר - אבא שולח אותי ללמוד ומה הוא עושה הרי לא לומד, קורא בעיתון, על זה לא היתה לי תשובה.

כיצד הילדים ירכשו יראת שמים

מה יש לעשות שיהיה חיזוק ביראת שמים לבניו ובנותיו?

חשב רבנו ואמר: איך שרואים הילדים את יראת השמים של ההורים, זה החיזוק.

מה יעשה ההוא שמעונין לזכות לבנים תלמידי חכמים

כיצד זוכים לבנים תלמידי חכמים? שילמד עימם תורה. וגם מי שמחזיק תורה שיש לו זכות - לזכות לבנים תלמידי חכמים, אבל בתנאי שילמד עימם (אם יכול ללמוד איתם בנחת ובדרך הראויה וההוגנת - לתועלתם).

כיצד מחנכים את יוצאי חלציו ליראת שמים?

לימוד המוסר איתם. אפשר בספרים קלים כמו אורחות צדיקים.

האם אבא זצ"ל (הסטיפלער) למד עם יוצ"ח מוסר? בילדותו היה מספר לנו ספורים חסידים שמהם יש ללמוד. ומעשה שלא היה בוודאות נכון, היה אומר לנו בלשון "מספרים".

כיון שדברו אודות ילדותו של רבנו, העזתי לשאול: כשרבנו בא לארץ ישראל בגיל שש, מה כבר למד?

עדיין לא הייתי בחדר, רק דברו שאלך לחדר, ואבא למד איתי. לימדני אבא עד סוף חומש שמות.

ומה למד רבנו עד בר המצוה? אבא למד איתי כמה מסכתות, פסחים וביצה. רצייתי ללמוד עירובין, ולמד איתי עירובין בגיל עשר, ואיני זוכר מה עוד למדתי.

סיפר לי הגה"צ רבי ישי מנדל שליט"א שסיפר לו רבי ועלועל אידלמן זצ"ל. בחתונה בוילנא העמידו על השולחן את הילד (חיים קניבסקי) ואמר בעל פה שמות של פרקי המשניות, כי אמו היתה לא כ"כ חזקה ואביו עזר לה, וכשהיה מנענע את עריסתו היה משנן לו שמות פרקי המשניות. זה נכון. אבל לא כל המשניות אלא שבת וזבחים. והסיפור על החתונה איני זוכר, וזה נכון שנענע את עריסתי עם שינון שמות פרקי המשניות.

היכן קשה יותר לגדל ילדים בא"י או בחו"ל?

ספרתי לרבנו על ידיד תושב חו"ל שנתן תקציב להחזקת ילדים של אברכים בבני ברק לחודש ימים, והרי כל כך קשה היום לחנך ילדים, ומדה כנגד מדה אני מבקש בשבילו ברכה שה' יעזור לו עם הילד שלו.

בבראשית רבה (פר' כ' אות ו') איתא שנוח לגדל לגיון אחד זתים בגליל, מתינוק אחד בארץ ישראל.

ואם כן, כל שכן בחו"ל, שהרי בארץ ישראל יש יותר זכויות וסייעתא דשמיא. הלשון משמע שבארץ ישראל יותר קשה מחוץ לארץ והטעם כי

בארץ ישראל הילד צריך להיות ילד קדוש.

שמעתי שהיתה משלחת של גדולי ארה"ב הגר"א שכטר הגר"ש קמינצקי ושאלו את רבנו מדוע לא גדלים באמריקה כגדולי ארץ ישראל ורבנו ענה אורא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנ"ח ב'), האם זה באמת הטעם? זה אחד מהטעמים. ומה טעם נוסף? הרדיפה שם אחרי הממון היא הרבה מאד, וזה מפריע. מאי השייכות של הרדיפה הכללית לממון לתלמידי החכמים עמלי התורה? במבול כתיב ותשחת הארץ, היינו שזו מציאות במקום, וממילא אם זה כך במקום מסוים זה מפריע לגדול.

על ילדים יש להתפלל הרבה

נכנס אחד שיש לו בעיות עם ב' בנים שלו, מה יעשה? על ילדים צריך להתפלל.

הוא שאל שוב אני ואשתי כל הזמן מתפללים? על ילדים צריכים הרבה להתפלל.

סיפרו לי כי פעם אחת בא אחד לרבנו עם בעיה רוחנית לילד שלו אמר לו רבנו אין שום עצה עם ילדים רק תפילה. שאלו הנ"ל הרי תפילה עושה רק מחצה. ענהו רבנו בזמנינו שכל כך קשה עם ילדים מחצה זה גם הרבה. ע"כ. תגובת רבנו: הלואי שיהיה מחצה.

ספרתי לרבנו כי פלוני (נקבתי בשמו) יש לו בן אברך מצוין בכולל חשוב בבני ברק, ואביו אמר לי ששמע מה שספרתי מפלוני ת"ח שנולד לו בן שהיה בוכה יומם ולילה והרופאים לא מצאו כלום, ובא לקהילות יעקב, והוא אמר לו: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך להתפלל. שאלו הת"ח וכיצד מתפללים? ענהו שוב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך לבכות, לא עובר יום שאיני מזיל דמעה על חיים שלי. ומאז, אמר אבי האברך הנ"ל, אני כל יום בוכה על בני, ואלו התוצאות שה' שומע בקול דמעתי ויש לי בן מצויין.

כאשר סיפרתי הנ"ל, בכה רבנו.

המשיך רבנו וסיפר אודות הצורך ועד כמה יש צורך בזהירות: בחידד בבני ברק ישבו הילדים בצורה שמי שיותר מצוין יושב יותר ראשון, אני הייתי השלישי, ולפני היו ב' ילדים מצוינים יותר, ופעם אחת עשו מה שעשו, והרעבע רצה לתת להם עונש, והושיבם למטה האחרונים, והם נעלבו ויצאו מהחדר, וירדו לגמרי מהדרך. והמלמד מסתמא התכוון לעונש ליום אחד, אבל זה מה שהיה הסוף.

למחרת אמרתי לרבנו, כי שמעתי מהגר"נ גולדברג שליט"א שעבד אצלם סיד, וסיפר שהוא בן לאחד מת"ח הגדולים המפורסמים בירושלים

ואביו סיכם עמו שאם תבחן כל בבא מציעא עם "סיכה" תקבל 5 ל"י וזה היה הרבה כסף, וכן הוה שנבחן אצל רבי איסר זלמן והצליח, וביקש את הכסף ואביו נתן לו סטירה ואמר - לא

מספיק שאתה יודע מסכת בבא מציעא, אתה רוצה גם כסף?! למחרת כבר הייתי בקיבוץ והלכתי רחוק מאד, ובסוף ימיו חזר קצת לתורה, אבל את כל יוצאי חלציו הפסיד.

הוא עשה שלא כדין, הרי מפורש בגמרא סוכה שלא יגיד אדם לתינוק שיתן לו דבר מתנה ובסוף לא יתן.

שו"ת בעניני חג הפסח

ש. המ"ב בס' תע"ה ס"ק ט' פסק שלכתחילה בכזית מצה צריך להכניס לפיו שני הכזיתים בבת אחת ולרסקם בפה ואח"כ יבלע כזית אחד ואח"כ השאר.

ואמר הגר"ח קניבסקי שמרן החזו"א סבר שאין צריך לעשות כן אלא אפשר לכתחילה לאכול רגיל בזמן כדי אכילת פרס.

ש. חולה שאינו יכול לאכול כזית מצה עד 4 דק' אלא רק עד 9 דק' האם יכול לברך על אכילה זו.

ת. יכול.

ש. קטן שאינו יכול לאכול הכזית מצה עד 4 דק' אלא רק עד 9 דק' האם יכול לברך על אכילה זו.

ת. יברך להתחנך.

ש. החזו"א באו"ח סי' קכ"ד כתב שכיון שמצות מרור הוא זכר למרירות אין יוצאים בחסה שאיננה מרה.

מהו השיעור מרירות שצריך שיהיה בחסה כדי לצאת בה.

ת. מספיק שקצת מר.

ש. השו"ע בס' תע"ה פסק שאומרים זכר למקדש כהלל לפני אכילת הכורך, ובה"ל שם ד"ה ואומרו כו' מקשה שהרי זה הפסק בין הברכה לכריכה ונשאר בצ"ע.

איך למעשה צריך לנהוג מתי יש לומר זכר למקדש כהלל.

ת. אחרי אכילת הכורך.

הרמ"א בס' תע"ג פס' שלכתחילה יש להסב כל הסעודה. ואמר הגר"ח ק' שמרן החזו"א ומרן הסטיפלר לא היו מסיבים בסעודה אלא רק באכילות שחייבים כגון מצה וד' כוסות והטעם כי היום שקשה להסב אנו כדון שמש שמותר לכתחילה להסב רק במצה וד' כוסות.

ש. עד מתי צריך להשאיר את כוס של אליהו.

ת. אצלינו שופכים לבקבוק אחרי הסדר.

ש. הרמ"א בס' ת"פ שנוהגים לפתוח הדלת באמירת שפוך חמתך. יש מנהג נפוץ שנותנים למי שהוא בשידוכים לפתוח הדלת שאומרים שזה סגולה למצוא זיווג מהר, האם יש מקור למנהג זה.

ת. לא שמעתי והמנהג שבעלת הבית פותחת.

ש. השו"ע בס' תע"ח פסק שאין לאכול ולשתות אחרי אפיקומן שלא יתבטל טעם המצה שבפיו, עד מתי אסור לאכול, עד הבוקר, או שמי שמתעורר באמצע הלילה יכול לשתות.

ת. עד הבוקר אסור.

ש. החיי אדם כלל ק"ל כתב שיש נוהגים לומר שיר השירים אחרי הסדר. האם מרן הסטיפלר נהג מנהג זה.

ת. הוא היה אומר.

ש. השו"ע בס' תפ"א פסק שחייב אדם לעסוק בהל' הפסח וסיפור יציאת מצרים עד שתחטפנו שינה.

מי שישאר ער עד מאוחר לעסוק בהל' הפסח וזה יגרום לו שלמחרת מחמת עייפותו לא יוכל לכוון בתפלה האם אעפ"כ יש לו חיוב זה.

ת. זה נחשב שכבר חטפתו שינה.

ש. אשה נשואה שבבית אביה נוהגים להחמיר לא לאכול שרויה או קטניות וכעת נישאת לבעל שלא מחמיר בזה האם כדי לנהוג כבעלה ולאכול צריכה לעשות התרת נדרים, או שכיון שהיא משועבדת לבעלה מותרת אף בלי התרת נדרים.

ת. מותרת ע"י התרת נדרים.

ש. האם מותר לשנות מנהג אבותיו בענין שרויה ולהקל לא כמנהג אבותיו.

ת. אין ראוי.

ש. חולה שמנהגו לא לאכול לא שרויה ולא קטניות וכעת צריך לאכול ויש לו שתי אפשרויות לאכול או שרויה או קטניות, מה עדיף שיאכל.

ת. שרויה עדיף כי הוא פחות חמור.

ש. כלי שבישלו בו קטניות, האם כשהוא אינו בן יומו אסור להתשמש בו בפסח כמו כלי שנתבשל בו איסור שמבואר ביו"ד סי' ק"ג שאף שבאינו בן יומו זה נותן טעם לפגם ולכתחילה אין מבשלים בו.

ת. ראוי לזהר.

(פסח כהלכה)

ש. אחרי ששותים כוס ראשון אומרים את ההגדה ומצוי שעד שמגיעים לכוס שני עובר זמן עיכול משתית כוס ראשון, האם כשוראים שהולך לעבור זמן עיכול צריך לברך ברכה אחרונה על כוס ראשון.

ת. אין צריך כי אמירת ההגדה נחשב צורך הסעודה.

ש. אחרי ששותים כוס ראשון לא אוכלים אלא אומרים ההגדה והרי כוס ראשון היא הקידוש ולמה אין כאן הפסק בין הקידוש לסעודה כי הרי הדין שקידוש צריך להיות במקום סעודה כמבואר בס' רע"ג.

ת. כיון שכך תיקנו שאוכלים רק בשולחן עורך וההגדה הוא חלק מהסעודה זה לא נחשב הפסק, החזו"א היה שותה כוס ראשון כולו שיהיה נחשב מקום סעודה לפחות בכוס יין.

ש. רמ"א סי' תע"ג סעי' א' ובעה"ב לא ימזוג בעצמו רק אחר ימזוג לו דרך חירות. האם זה לכל המסובים או רק לבעה"ב.

ת. מסתבר רק לבעה"ב.

ש. האם צריך לשתות יין בד' כוסות

ת. יש מצוה ביין וישתה לפחות חצי יין ומי שלא יכול ישתה מיץ ענבים.

ש. השו"ע בס' תע"ג סעי' ו' פסק שאוכלים כרפס פחות מכזית ולא יברך אחריו ברכה אחרונה, ובמעשה רב כתב שהגר"א היה אוכל כזית. איך נהג מרן החזו"א.

ת. אכל כזית ולא בירך ברכה אחרונה כי סומכים על בהמ"ז.

ש. האם אסור לדבר בין נט"י לאכול כרפס כי הרי אין מברכים על נטילה זו.

ת. אין לדבר.

ש. באכילת מרור השו"ע פס' שא"צ להסב והמ"ב פסק שאמנם א"צ להסב אבל אם רוצה להסב רשאי וכן פסק הפר"ח בס' תע"ה שיש רשות להסב.

ובכרפס דנים הפוסקים האבודרהם כתב לאוכלו בהסיבה, והשבלי לקט סי' ר"ח כתב שהוא כמו מרור שאוכלים בלי הסיבה ויש פוסקים שסברו שכרפס שונה ממרור שאינו מר ולכן יש הידור להסב, איך יש לנהוג למעשה.

ת. כמו מרור שאם רוצה להסב רשאי.

מנהג חטיפת אפיקומן

הגר"ח ק' אמר שאביו מרן הסטיפלר לא נתן לילדים לגנוב אפיקומן כדי לא להרגילם לגנוב.

ש. האם מצות והגדת לבן הוא חיוב של האבא גם לבנים גדולים שמבינים לבד.

ת. גם בגדולים.

ש. בבתים שבאים ילדים נשואים להורים יחד עם ילדיהם לליל הסדר והסבא מספר את ההדגה, האם האבות שאינם מספרים יוצאים ידי חובת והגדת לבן.

ת. המנהג שבעה"ב מספר ומי שמחמיר ג"כ לספר תבוא עליו ברכה.

ש. שו"ע סי' תע"ג סעי' ז' אם אין לו בן אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל את עצמו, מי שאין לו בן ויש לו בת האם בתו שואלתו או אשתו.

ת. בת קודמת לאשתו.

ש. רמ"א שם וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים. כשהבן שר את המה נשתנה כמו שנהוג שהילדים הקטנים שרים וזה לא ממש בצורת שאלה, האם אז האבא ושאר המסובים כן צריכים לומר.

ת. טוב לומר.

ש. השו"ע בס' תע"ה פסק שצריך לאכול שני כזיתים לאכילת מצה כי הראשונים נחלקו האם ברכת אכילת מצה קאי על השלמה והמוציא על הפרוסה לכן מספק צריך שני כזיתים. מי שאין לו קערה וכן 3 מצות שאינו בעה"ב האם יש ענין שיקח לפני הסדר 3 מצות וישים לפניו כדי להתחייב לאכול שני כזיתים לקיים הספק הנ"ל.

ת. אין צורך בזה כיון שגם בעה"ב שאוכל שני כזיתים זה חומרא ולא מדינא.

למען תספר - אמונה

אמונת חכמים היא חלק מאמונה בה' ובכח תורתו הקדושה, לרגל חג הפסח המכונה חג האמונה, ראיתי לנכון להביא כאן ב' מעשים נפלאים ששמעתי בחודשים האחרונים מכלי ראשון ממש, ולקחם בצידם.

מספר אברך כולל חשוב, לפני כעשר שנים, חפשתי דירה לקניה באזור המרכז. ומצאתי בס"ד דירת שלושה חדרים גדולים, בקומה ראשונה [מתוך 4 דירות שיש בבנין]. לאחר שקניתי את הדירה נודע לי לחרדתי שהדייר המתגורר בקומת קרקע מתחת לדירה שלי - הינו אדם מסוכן העושה ככל העולה על רוחו. אותו אדם השתלט על החצר המשותפת ובה שם 5 יחידות דיור, בעיריה פחדו ממנו ולא הצליחו להרוס לו.

חינו הפכו לגיהנום עלי אדמות, מידי שבת היה בכוונה מפעיל מוסיקה מחרישת אוזנים עד אשר נהיה בלתי נסבל לגור שם. לאחר ג' שנים החלטתי למכור את הדירה, הלכתי לעיריה לבדוק כמה אפשר להוסיף לבנות - ואמרו לי עוד 140 מ"ר חוץ מ - 80 מ"ר הקיים וסה"כ 220 מ"ר. הרבה משקיעים באו לראות את הנכס ומתוך תכנית לעשות 7 יחידות יפות, אולם כל אחד שדיבר עם השכן האם יסכים לתת להם לבנות, שמע ממנו סירוב מוחלט ואיומים. מחיר הדירה ירד כתוצאה מכך בצורה משמעותית מאד מכיוון שבהיעדר האופציה לבניה, היא פחות אטרקטיבית, המשכתי בניסיון למכור אותה בערך כשנה ולא הצלחתי. בשלב הזה הלכתי להתייעץ עם מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שלי"א - ושאלתי האם למכור במחיר רגיל ולהפסיד מאתיים אלף ₪? - וענה לי במילים אלו **"לא למכור, תחכה עד שיברח"**.

שבועיים בדיוק חלפו, והנה משאית עוברת ברחוב, ומסיבה לא ידועה עולה המשאית על המדרכה ופוגעת בעמוד חשמל, התאונה גורמת לקצר חשמל גדול בכל הבניין, ולאותו 'שכן רע' נשרף המחשב ואף מצלמות האבטחה שהיו לו בחצר-גם הם הפסיקו לעבוד, הוא התעצל מלתקן וכחלוף עוד שבועיים נכנסים אליו גנבים לבית וגונבים לו סכום של כמליון דולר...

האדם הנ"ל נכנס לדיכאון עמוק ובמשך ג' חודשים אינו נמצא בביתו.. ובזמן זה בפעם הראשונה מאז באנו להתגורר בבנין ניתן היה לערוך קידוש ללא רעשים של שירים מלמטה ושאר מרעין בישין. לאחר ג' חודשים מאז המקרה של הגניבה מגיע מתווך לדירה שלי, הוא מספר לי שיש קבלן שמתעניין לבנות כאן בניין חדש (פינוי בינוי), אמרתי בחשש גדול למתווך, אבל יש הרי את את הדייר למטה שיש לו כמה דירות ולא יסכים.. אמר לי המתווך במילים אלו - "אנחנו במשא ומתן עמו הוא אמר לנו שהוא רוצה לברוח". וברוך השם כל עכבה היה לטובה, ובסוף אכן קיבלתי במקום זה דירה חדשה מאותו קבלן והרווחתי הרבה יותר ממה שרציתי להרווח בתחילה.

ראוי לציין שכאשר רציתי לבנות בתחילה - אשתי לא הסכימה כי אמרה שהבנייה תפריע ללימוד בכולל - ואכן בזכות התורה שהנני יושב ולומד בכולל זכיתי למופת ע"י גדול בישראל ולראות אמונה בחוש.

רפואה וישועה בזכות אמונת חכמים!

יהודי ת"ח וירא שמיים כבן 80, שהתברר למפרע שאחר משסתומי הלב לא תקין. דבר שגרם לאי סדירות בדופק הלב. אי סדירות שהובילה לקריש הגורם לפרפור הלב, והיא הביאה לאירוע מוחי ה"ר.

בעקבות האירוע, היהודי נפל והובהל לבי"ח, במהלך הנסיעה איבד את נשימתו ועברו כמה דקות יקרות עד שהצליחו לייצב את מצבו. הרופאים נלחמו על חייו משך שעות, בסופם הוא מצא את עצמו בטיפול נמרץ מורדם - מונשם, כאשר לדמו מוזנות כ- 12 תרופות בנוסף למכשיר דיאליזה ועוד מס' מכונות מסביב מיטתו. בהמשך יתברר שגופו היה במצב של קריסת מערכת: דפיקות הלב אינה סדירה, תפקודי הכבד אינו תקין, הריאות מלאות במים והכליות לא מתפקדות. תגובת הרופא: "מצבו קשה מאוד - תתפללו".

מספר בנו שליט"א, למחרת הגעתי למר"ר רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ופרסתי לפניו את מצבו החמור של אבא, לבקש ברכה ולקבל את המלצתו על שינוי השם (שזה הדבר האחרון במקרים קריטיים כאלו).

מרן עיין בפתק ששם רשום היה כל פרטי המצב, ואח"כ הביט בי, חיך ואמר: **"יש לך כאלו פיאות יפות, יש לך כאלו פיאות יפות, למה אתה מחביא אותם? אם תוציא את הפיאות, יהיה לו רפואה שלמה"**. (מיד הוצאתי את הפיאות).

(א.ה. כבר הבאנו בעבר שמרן שליט"א מורה לצריכים ישועה מיוחדת, להתאמץ משהו עבור הקב"ה מעבר לדברים הרגילים.)

"מה אם הפיאות של אבא?" (והשבתי לו, שהם בחוץ). **"יהיה לו רפואה שלמה!"**, (אז שאלתי אותו בקשר לשינוי השם, איזה שם להוסיף לו,) נחרץ הוא פסק: **"לא צריך, הוא לא חולה מסוכן"**.

חודש ימים שכב אבא בטיפול נמרץ, ומבחינת המחלות אכן נגמל מכל התרופות ומהמכשירים, אך מאחר וקיבל שם עוד אירוע מוחי, הוא לא התעורר מתרדמתו, עוד שבועיים השאירו אותו במחלקה פנימית - מוגבר, עד שהוחלט בצוות הרפואי שאין להם ענין יותר להחזיקו, ויש להעביר אותו למחלקה ל"מונשמים", עד ש... מן השמים ירחמו..

אנו נלחמנו עם הרופאים מאחר ור' חיים אמר מילים ברורות **"יהיה לו רפואה שלמה"** - וזה לא נקרא רפואה שלמה.. בסופו של דבר נשלח למקום למונשמים עם תוכנית גמילה מההנשמה.

באותו יום שהגיע לשם, התעורר, ומשם עלה והתעלה עד שהשתחרר לביתו לתדהמת כל הרופאים ואנשי הצוות, ללא שום מיכשור. (כל המערכת תקינה וחזרה לפעילות סדירה, ולמרות שני אירועים מוחיים, לא איבד דף מהש"ס ולא סעיף מהשו"ע)...

שו"ת ממרן שר התורה כפי שענה לנו במיוחד לגליון "דברי שי"ח" לחג הפסח

יום ה' ה' ניסן תשע"ז

מע"כ מרן שר התורה שליט"א.

הנה נא הואלתי לדבר אודות הגליון השבועי 'דברי שי"ח' שאנו זוכים להוציא לאור מידי שבוע, וכעת בהתקרב חג הפסח, אי"ה נוציא גליון מיוחד לזיכוי האלפים השותים בצמא תורת וחידושי מרן שליט"א, ונתעוררנו בכמה שאלות שהזמן גרמא ונבקש ששייבנו דבר ה' זו הלכה.

א. אם יש לבדוק מחמץ 'אופנים', או שכיון שבדרך כלל רק נוסעים עליו ולא אוכלים בו דבר שמתפורר, וגם אם אוכלים הפירורים נופלים על הארץ, אין צריך בדיקה.

תשובה: ראוי לבדוק. *ראוי לבדוק*

ב. ובאם סבור מרן שליט"א שיש לבדוק. האם בחור מעל גיל בר מצוה שיש לו אופנים השייכים לו, יבדוק האופנים שלו בברכה?

תשובה: יבדוק בלי ברכה. *יבדוק בלי ברכה*

ג. מובא במנהגי מרן שליט"א (ספר 'אלא' הנהגות בדיקת חמץ) שמרן בודק מחמץ את הספרים שצריך לפסח, אבל לא בליל ארבעה עשר אלא אפילו כמה ימים קודם. אבקש לשאול מה זה שונה משאר הבית שתקנת חז"ל היא לבדוק ליל ארבעה עשר דווקא, ולא קודם.

תשובה: אינו מקום שמכניסין בו חמץ. *אינו מקום שמכניסין בו חמץ*

ד. כאשר מסיבים בליל הסדר, יש להכניס לפה את המצה או היין בהסיבה, או רק הבליעה צריך שתהיה כשהוא מיסב?

תשובה: הכל. *הכל*

ה. מי שיש לו ילדים קטנים בבית, ורוצה להזדרז בליל הסדר כדי שהילדים יוכלו להשתתף עד אחרי אכילת מצה ומרור (שזה העיקר) ולא ירדמו. האם אפשר לדלג על אכילת 'ורחץ' ואכילת 'כרפס' ואת זה יעשה בתוך השולחן עורך' ובזה ירויח שיקיימו את עיקר מצוות הלילה, או לא ראוי לנהוג כן?

תשובה: לא ידלג. *לא ידלג*

ו. אלו הנוהגים שלא לאכול שרויה בפסח כלל, אם צריכים גם להקפיד שלא לאכול מאכל בכלים שבישלו בהם מעת לעת מאכלי שרויה?

תשובה: ראוי. *ראוי*

והנני בהודאה למרן שליט"א על כל החסד שעושה עמי יצחק גולדשטון

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

מדוע הילדים הנשואים לא מקפידים לאכול דווקא אצל אביהם - לקיים חובת והגדת לבנך?

חתנו של רבינו (הגר"ש שטיינמן שליט"א) נשאל מפי רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל לתמוה: על מה סמכו אנשים רבים שאינם מקיימים כלל מצות והגדת לבנך, כגון כאשר הבנים הנשואים מתארחים אצל חמיהם או אוכלים לבד בביתם ואין לאב בן על שולחן, מדוע לא נזהרים שכל בן יאכל אצל אביו דווקא כדי שתתקיים המצוה, ושלח לשאול את רבינו והשיב: כי בודאי אין כוונת הכתוב והגדת לבנך (רק) כפשוטו שיש מצוה לדאוג ולהשתדל לומר לבנו ורק לו, אלא עיקר המצוה זה סיפור יציאת מצרים לאחרים, ודיבר הכתוב בהוה שבנו סמוך עליו, אך הוא הדין כשיש אחר, וכדתנן להדיא בפסחים קט"ז ע"א אם אין לו בן אשתו שואלתו וכו', וגם (מאביו) מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמע כן (וכ"ה באדר"ת בתשובה המובאת בספר הזכרון יהודה לקדשו).

ועוד פעם אחרת שמענו מרבינו שליט"א גם כן כנ"ל עם כמה נפק"מ, ואלו דבריו:

יסוד המצוה דוהגדת לבנך, אינו לומר לבן בדווקא, אלא לומר בדרך של הגדה וסיפור לשני, והמצוי ביותר שיאמר לבנו, ולכן כתבה התורה לשון זה. ומעיקר הדין מספיק לספר פעם אחת בחייו לבנו כדכתיב ואמרת לבנך ביום ההוא וגו' ובכל שנה בליל פסח די לספר אפילו לאשתו או לאחר וכדתנן בפסחים קט"ז א', כי אין הדין לומר לבנו דווקא אלא העיקר שיהיה בדרך הגדה. ולפי זה נמצא להלכה למעשה שמי שאין בנו מיסב עמו אין צריך לטרוח לילך הוא לבנו דאין חיוב כזה, וכל הדין הוא שבשעה שבנו מיסב אצלו יספר לו, ומי שסיים הסדר ואח"כ הגיע בנו אצלו, יתכן שיש הידור לומר לו עבדים היינו וכו', דסוף סוף כתיב והגדת לבנך, אבל בנו לאו דווקא וכנ"ל. (שי"ח הפסח)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

גיליון מס' 272 חג הפסח
תשע"ח שנה שישי

גיליון זה יו"ל לזכות
הבחור גבריאל בנימין לוביש נ"י
לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות
יהי רצון שיזכו הוריו היקרים לרוות ממנו
ומכל יוצ"ח מתוך בריאות ושמחה לאו"ט

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

עניני חג הפסח

קדש. ורחץ. כרפס. יחץ.

הטעם שלא מזכירים ד' כוסות והסיבה וחירות. סימני הסדר תוקנו על ידי הראשונים ז"ל (עי' מחזור ויטרי הלכות פסח סי' ס"ה). והם תיקנו לומר את הפרטים שנוהגים משך הסדר כגון קידוש ואח"כ רחיצת הידיים, ותיקנו את הסימנים כדי שידעו מה להקדים ומה לאחר ולעשות כל דבר במקומו. ולכן, דבר הנוהג כל שעת הסדר, כגון ד' כוסות, לא הזכירו בסימנים (דהזכירו רק מה שיש לנהוג עכשיו כמו מגיד רחצה וכו'). וזה גם הטעם שלא נאמר הסיבה, כי נוהג בכל הסדר (שמענו מרבנו). ומה שבכלל תקנו סימנים, קדש, ורחץ, כרפס וכו', יש לומר כיון שבליל הסדר יש כל כך הרבה מצוות מצה מרור וחירות וכרפס ואפיקומן ועוד, ויש לכל דבר פרטים, כגון שלכרפס יש ליטול ידיים תחילה, תיקנו לעשות סימנים שיזכרו את הכל ולא יטעו (וכן הוא בספר הפרדס הלכות פסח עמוד נ"ה ומחזור ויטרי, פסח סי' צ"ה). וטעם שלא נזכר מים אחרונים בסדר הסימנים, אמר שהוא מפני שכבר יש סימן "ברך", ומים אחרונים הוא חלק מברכת המזון (שהרי הוא חובה, כמו שנפסק בשו"ע סי' קפ"א ס"א), ומה שבנטילת ידיים קודם הסעודה יש סימן רחצה, אף שהוא חלק ממוציא מצה, יש לומר ששם מצינו שקבעו ברכה בנפרד על הנטילה אם כן שפיר ראוי לעשות לזה סימן בפני עצמו. (שי"ח הפסח).

מו"מ בעניני חג הפסח בין הגאון הגדול רבי דוב לנדוי לרבינו שליט"א

כ"ח למב"י תשכ"ז

אל הדרכג"ת הגאון מוהר"ר חיים שליט"א

רב שלו' וכת"ס

אציע נא בזה קדם הדר"ג שליט"א כמה עיונים שנתעוררתי בהם לאחרונה ומאוד אודנו אם יזכני בתשובתו הרמתה. שאג"א סי' י"ג ד"ה מ"מ כתב דלדעת בה"ג מי שיצא אינו מוציא במידי דאורייתא. יער"ש. וק"ל מהמב' בבה"ג הל' פסח קרוב לסופו דמתבאר שם שאפשר להוציא אחרים יד"ח סיפור יצ"מ בליל פסח יער"ש ואע"ג דהוה מה"ת. תשובה: ספור יצ"מ לאו משום שומע כעונה יוצא אלא השמיעה גופא בכלל הסיפור הוא, ועדיף מהרהור.

כתב הדר"ג דסיפור יצ"מ לאו משום שומע כעונה יוצא אלא השמיעה בכלל הסיפור ועדיף מהרהור ואב המספר לבנו גם הבן יוצא. לכא' א"כ אמאי אמר' פסחים קטז' ב' דסומא אינו מוציא לראב"י כיון דפטור מהגדה והא טעם זה לא שייך אלא בענין שומע כעונה דיוצא באמירת העונה אבל אי יוצא בזה ששומע סיפור יצ"מ מה מאיתנו יהלוק מי המספר אי בר חיובא הוא או לא. ולענין בן לכ' צריך האב גם לכוון להוציא במצות סיפור יצ"מ מלבד עצם הסיפור לקיום מצות והגדת לבנו. תשובה: השומע מפי לאו בר חיובא כשומע מפי הקוף והו"ל כהרהור משא"כ בבר חיוב שהתורה אמרה והגדת לבנו.

עלי שי"ח

"והגדת לבנך - שנת תשע"ח"

בשבוע אחרון היה בביתו של רבינו אירוע פנימי לרגל הופעת הספר החדש מסדרת משניות זרעים מאוירות שעל ידי ארגון 'זכרון חנה'. את הארגון אין צורך להציג בארץ ישראל, כמעט אין מקום בו ילדי ישראל לא לומדים את המשניות עם הציורים, המחולק חנים על ידי הנהלת הארגון, שהוקם לעלוי נשמת בתו הבכורה של רבינו, הרבנית מרת חנה שטיינמן ע"ה.

באירוע השתתפו הנהלת הארגון, והצייר המפורסם ר' יוני גרשטיין, שעיתר את כל הכרך החדש - מעשרות, מעשר שני, ממשנה הראשונה של פרק א' ועד לאחרונה, באיורים מרהיבי עין, כמובן הדבר מקיל מאוד להבין את הנושאים שלא כ"כ מצויים ביננו. טוב מראה עיניים. רבינו קיבל את הספר בשמחה והודה להנהלת הארגון ובירך אותם שתשרה שכונה במעשי ידיהם.

למעשה, הוצאת הספר והפצתו לוותה בלא מעט מחאות. אל הגר"ק מייסד הארגון ומנהלו, הגיעו לא מעט יהודים מבוגרים להעיר לו שלא זו הדרך 'משניות צריך ללמוד בעיון, ביישוב הדעת ולהסתכל היטב במפרשים עד שמבינים, ולא לשבת בנחת וללמוד על ידי ציורים'. בצר לו, פנה הגר"ק אל רבינו מרן שליט"א, ורבינו אמר לו כי אדרבה, הציורים מועילים גם למבוגרים... לכל אחד יכול להיות תועלת על ידי הציורים, ואינו רואה בזה שום חסרון.

יצוין, כי באופן כללי נחלק רבינו בזה על כמה חכמים אחרים, יש הסוברים כי הלימוד בגמרות המבוארות, ובכל הספרים המאוירים, כל השיטות החדשות של מצגות וכו', שמסייעים לפשט ומקילים על הלימוד הם מפחיתים מעמל התורה ולא זו הדרך, אך רבינו סובר כי אדרבה, כל דבר שיכול להקל על הלימוד הוא טוב (ובלבד שייכתב כראוי ע"י ת"ח, ובלי לשנות ממסורת הדורות) ועדיין ישאר הרבה מה לעמוד בתורה.

בברכת פסח כשר ושמח

יחזקאל שניידמן

גיליון זה יו"ל לע"נ משה יעקב בן אפרים להצלחת התורם ובני משפחתו

שו"ת ממזרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בעניני חג הפסח

א. כתב בשו"ע בערב פסח "יין מעט לא ישתה משום דמסער סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה שותה". האם מיץ ענבים הוי כ"יין לענין זה?
ת. לכא' הוי כ"יין.

ב. בזמנינו דשכיחי אינשי דלא מעלי, אם רשאי לנעול הדלת בליל הסדר?

ת. רשאי. אבל לא יהדק חזק.

ג. בנוסח הא לחמא עניא בסופו "לשנה הבאה בארעא דישראל", צ"ב מהגמרא ושו"ע דלא ישאל צרכיו בלשון ארמית?

ת. אומרים זה בדרך שבח.

ד. חייב אדם לספר וכו' עד שתחטפנו שינה. אם חטפתו שינה ונתעורר קודם עלות השחר, האם צריך לחזור ולספר ביצי"מ?

ת. כבר נפטר.

ה. שכח לברך שהחיינו בליל יו"ט וביו"ט בבוקר שדינו לברך אח"כ ביום, אלא דלכתחילה צריך לסומכו על הכוס. האם יברך קודם בפה"ג ואח"כ שהחיינו, או דהוי הפסק ויברך קודם שהחיינו ואח"כ בפה"ג?
ת. כמדומה דשהחיינו קודם.

ו. כת' המ"ב דאסור לבשל הזרוע בלילה, אם לא שדעתו לאוכלו למחר באותו היום, וצ"ב אמאי אסור הרי זה נצרך לו לקיום מצוה בליל הסדר?

ת. אסור לבשל, רק לצורך אוכל נפש.

ז. בענין הנ"ל אם עבר וצלה כת' המ"ב דיזוהר לאוכלו למחרת, וכי ע"ז מתקן העבירה?

ת. מתקן העבירה, שיוצא שצלאו לצורך או"נ.

ח. שפך מיין של שביעית בעשר המכות, האם חייב לשתות את היין הזה?
ת. יכול להניח, אבל לא ישכנו.

ט. למה אין איסור וא"צ לימנע מקניית מצות מצוה, דבעל המאפיה עובד בערב פסח אחר חצות להשתכר, ואז אסור אפילו לצורך יו"ט אם יש לו מה יאכל?

ת. הוא עושה עבור אלו שאין להם.

י. מי ששכח להסב באכילת מצה ונזכר בסוף סעודתו, וכעת אם יאכל ב' כזיתים למוציא מצה תהיה אכילת האפיקומן אכילה גסה? ובאופן שאפי' אם יאכל כזית א' למוציא מצה תהיה אכילת האפיקומן אכילה גסה. היאך ינהג?

ת. מספיק שיאכל כזית א' למצה וכזית א' לאפיקומן.

יא. מי ששכח לברך על אכילת מרור ונזכר קודם כורך, שהוא המשך המצוה. האם יכול לברך עכשיו על אכילת מרור?

ת. לא מסתבר לברך. (עיין לקמן תשובה לח')

יב. האם לכרפס בעיני דווקא "ירק" לאפוקי תפ"א דאינו ירק, או כל שברכתו בפה"א?
ת. כל דבר בפה"א.

יג. לפי מש"כ המ"ב דברכת הנהנין לא יברך להוציא אחרים אא"כ נהנה עמהם וכת' דשאני ברכת הלחם של מצה וקידוש

היום שהם חובה הלכך יכול לברך להוציא אחרים אף שאינו נהנה, וכן בברכת הכרפס חשיב ג"כ מצוה ויכול להוציא אחרים. ויל"ע דהרי כרפס אינו בא אלא להתמיה את התינוקות ואין בו חיוב, וא"כ במה הוא שונה משאר ברכות הנהנין?
ת. מצוה דרבנן.

יד. האם מותר לצלות ביו"ט מצה או פת על האש, כדי שייחשב לשלימה לחם משנה?

ת. לא.

טו. בשו"ע כתב יפריש אחר אפיה מיד, יש נוהגים להשאיר הפרשת חלה לערב פסח, האם שפיר עבדי?

ת. אין להשהות טבל אלא לצורך.

טז. תלמיד לפני רבו א"צ הסיבה, האם יש עניין לא לאכול אצל רבו כדי לא להפקיע עצמו מהסיבה?

ת. לא.

יז. מרן שליט"א כתב שנשים דידן חשובות וצריכות להסב, האם בזמן הרמ"א והמ"ב לא היו חשובות?

ת. מחרם רבינו גרשום.

יח. המוכר את החדר לגוי לפסח, האם לאחר הפסח צריך לקבוע המזוזה מחדש שלא יהיה תעשה ולא מן העשוי?

ת. לא נהוג.

יט. אדם שאין לו בית ויש לו מכונית, האם מברך על בדיקת המכונית על ביעור חמץ?

ת. כמדומה שלא.

כ. אכל מצה או מרור או ד' כוסות והקיאם, האם יצא ידי חובתו, או שצריך שוב לאכול ולשתות?

ת. יצא. (עי' חולין ק"ג ב').

כא. אם בעה"ב קורא את ההגדה ומכוין להוציא את כולם, האם יוצאים י"ח, או שראוי שכולם יגידו?

ת. לכתחילה ראוי שכולם יגידו.

כב. מי שאוכל ירק סלרי לכרפס, האם יברך שהכל, כיון שאוכלו חי, והדרך לאוכלו מבושל?

ת. צ"ע.

כג. בקידוש ליל הסדר, האם כל המשתתפים בסדר צריכים להחזיק הכוס בידם ולהגביהו טפח?

ת. טוב אם יוכלו להחזיק.

כד. כתב השו"ע וכשיגיע ללפיקך מגביה כל אחד כוסו עד שחותם גאל ישראל, ובביאור הגר"א כתב שההלל הוא שירה. א"כ גם בחצי האחרון של הלל יצטרכו להגביה?

ת. לפיכך הוא השירה.

כה. האם כדי לקיים מצוות הסיבה צריך הסיבה עד כדי שכיה, או שמספיק הטיה כל שהוא על צד שמאל?

ת. מספיק שנשען על שמאלו.

כו. בפסוק כתוב למען תספר באזני בנך ובן בנך - האם זה גילוי דאף מצוות והגדת לבנך דליל פסח היא אף לנכד, או שבלייל פסח המצוה רק לבן והפסוק מיירי על כל השנה?

ת. אף לנכד.

כז. המ"ב כת' דהסיבה שמטה ראשו על כר, משמע שכשר אף שכל גופו ישר ורק הראש מוטה?

ת. א"א להטות הראש בלי הגוף.

כח. מה השיעור של חסה שהיא מרה שאפשר לצאת בה?

ת. יש לטעום ולדעת שהוא מר באמת.

כט. כתב השו"ע חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים וכו'. האם לכתחילה צריך לעסוק בשניהם עד שתחטפנו שינה?

ת. סגי בא'.

ל. למה לא אומרים כל דיכפין ייתי ויכול קודם קידוש, הרי העני גם צריך לשמוע קידוש?

ת. כיון שיודעים שיכריז כבר באים קודם.

לא. בגמ' איתא בצקות של נכרים ממלא כריסו מהם ויאכל כזית מצה באחרונה, הרי בכל מקום אסור לאכול כביצה ויותר פת "שמא ימשך באכילתו"?

ת. כאן המצוה בסוף.

לב. מה שיש ענין שכל המסובין יטעמו בין מהשלימה ובין מהשבורה, האם הוא רק באופן שמקבלים כזית, או אף כשמשלימין ממצות אחרות דבשלמא מהשלימה יש ענין לטעום דהיא לחם משנה, אך מהשבורה מה ענין לטעום?

ת. ברכת אכילת מצה היתה על השבורה.

לג. יש להסתפק האם קטן חייב בהסיבה בליל הסדר כמו שחייב בד' כוסות ובאכילת מצה?

ת. יש לחנכם בהסיבה.

לד. בפסוק כתוב למען תספר באזני בנך ובן בנך - האם זה גילוי דאף מצוות והגדת לבנך דליל פסח היא אף לנכד, או שבלייל פסח המצוה רק לבן והפסוק מיירי על כל השנה?

ת. אף לנכד.

לה. האם כדאי לשתות בליל הסדר יין ואחרי הסדר י"רדס, או שעדיף מיץ ענבים ולספר ביצי"מ כל הלילה?

ת. לכתחילה מצוה ביין אדום.

לו. שאלתי מי שבלייל פסח התחיל לאכול כזית מצה ושכח לברך על אכילת מצה, האם יכול לברך עכשיו לפני שממשיך לאכול, והשיב מרן שליט"א שיכול לברך. וקשה דהרמב"ם בסוף הלכות ברכות כת' דאין יכול לברך אחר שקיים את המצוה, וצ"ע?

ת. הכל אכילה אחת (ומ"מ לדינא צ"ע).

לז. ברכת אשר גאלנו, האם היא רק על ההגדה, ואם סח בסוף ההגדה לא יברך?

ת. יחזור ויאמר משהו מההגדה ויברך.

לח. מה הטעם של החזו"א שלא השתמש במצות מכונה, והאם רק בלילה ראשון לא השתמש או כל הפסח?

ת. הוא אמר שבמכונה א"א לשמור כל החומרות שנהגו.

(מתוך הגדש"פ דרך אמונה' מהדורה חדשה)

והגדת לבנך רשימות בעניני חינוך מתוך הספר החדש כל משאלותיך

הכוונה בעניני חינוך בהרחבה / לימוד עם הילד / תוכניות לימודים / דרכי ענישה / יסודות בחינוך / הדרכות לבעיות ומצוקות.

קובץ בעניני חינוך

אמר רבנו. אתמול אחד שאלני, כי הוא קובע עיתים לתורה, אבל רוב זמנו טרוד בפרנסתו, יש לו ב' אפשרויות, האחת, ללכת ללמוד בבית המדרש עם דיבוק חברים ויש בכך גם מעלה של לימוד בבית המדרש, ומעלה זו ללמוד בבית המדרש הובאה בגמרא ירושלמי ברכות פ"ה ה"א, והביאו הר"מ והשו"ע, אך אם כן, ילדיו לא יראו שאבא לומד. מאידך יכול ללמוד בבית והלימוד יהיה לכאורה חינוך לילדים שיראו שאבא לומד. השבתי לו שילמד בבית.

השאלה, הרי חייך קודמין? גם זה חייך. וכי זה לא חיים שלו שהילדים בבית יראו ויתחנכו שאבא לומד תורה וקובע עיתים לתורה?! וכמה הפסד יש אם הם לא יראו. הנה גם זה חייך!

יהודי פלוני אומר כי יש לו בן ובנות ולוקח את בנו ללמוד בבית המדרש, אבל בנותיו לא רואות שאבא לומד. גם בנותיו צריכות לראות שאבא לומד. הם יגדלו ובעליהם ובניהם יהיו בני תורה. גם עליהם לראות אבא לומד.

פעם אחת בא אלי פלוני שלילד שלו אין חשק ללמוד, לא רוצה ללמוד. שלחתי לו עקיבא טנבוים זצ"ל שהיה מתעסק בכגון דא. אח"כ פגשתי ושאלתי האם השפיע על הילד, ענה לי, דיברתי אתו שעתיים אבל על דבר אחד לא היה לי פתרון הגון, הילד אמר - אבא שולח אותי ללמוד ומה הוא עושה הרי לא לומד, קורא בעיתון, על זה לא היתה לי תשובה.

יהודי נכנס ושאל. מה יש לי לעשות כדי שיהיה לבני ובנותיי חינוך ביראת שמים? איך שהילדים רואים את איכות יראת השמים של ההורים, זה החינוך.

ושוב ניצבה השאלה: מה יעשו אבא ואמא כדי שבניהם יתחנכו בדרך הטובה? שהילדים יראו דוגמא של אבא תלמיד חכם.

ושוב שאלה: כיצד זוכים לבנים תלמידי חכמים? כאשר רואים שהאבא לומד. בהזדמנות אחרת: שילמד איתם תורה. וגם מי שמחזיק תורה יש לו זכות - לזכות לבנים תלמידי חכמים, אבל בתנאי שילמד איתם. (א.ה. אס האבא מסוגל ויודע ללמוד עם ילדיו בדרך הראויה וההוגנת לתועלתם, ראה להלן בסמוך - האם שאבא ילמד עם ילדיו או יתן לאחרים שילמדו איתם).

בש"ק שופטים ס"ח. תלמיד חכם פלוני ביקש ברכה על בנו, שיהיה לו חשק ללמד, חייך רבנו הניח ידו עליו ואמר לו - גם אביך ביקש אותה ברכה בשבילך.

והרי ללא תפילה אין כלום - על ילדים יש להתפלל הרבה - זו המשימה הראשונה.

פלוני שואל כי יש לו בעיות עם ב' בנים שלו, מה יעשה? על ילדים צריך להתפלל.

הוא אומר כי הוא ואשתו מתפללים כל הזמן? על ילדים צריכים הרבה להתפלל. (סיפור, כי אחד אחר נכנס לרבנו, עם בעיה רוחנית לילד שלו, אמר לו רבנו אין שום עצה עם ילדים רק תפילה. שאלו הנ"ל הרי תפילה עושה רק מחצה. הוא קיבל תשובה מפתיעה: בזמנינו שכל כך קשה עם ילדים מחצה זה גם הרבה. והלוואי שיהיה מחצה).

לימוד תורה ומוסר עם הצאצאים

אבא שאל, כיצד יחנך את יוצאי חלציו ליראת שמים?

על ידי לימוד המוסר איתם. אפשר בספרים קלים כמו אורחות צדיקים (אורחות צדיקים זה ספר קל ללימוד סדיר). בילדותנו, אבא זצ"ל היה מספר לנו ספורים חסידיים שמהם יש ללמוד. ומעשה שלא בוודאי שהיה, היה אומר לנו בלשון "מספרים". אבא אמר שמגיל 7 יש ללמוד מוסר עם הילדים דברים קלים כמו אורחות צדיקים אפילו 5 דק' ביום, ובמשך הזמן הדברים נדבקים. כך לגבי לימוד מוסר, אבל עם ספורים אפשר לספר ולהועיל גם לקטנים יותר לפני גיל 7.

שאלה, יש לי זמן לימוד עם בתי הנערה בת 15 מה ללמוד עמה? בספרי החפץ חיים.

אמרו לפני רבנו. יש רבים המעוניינים בכסף ועושר יותר מבניהם. הם עסוקים בביזנס ללא רגע מנוחה, ולא מסורים לבנים כלל. ויש גם אברכים שלא כל כך מתמסרים לבנים וסומכים על הרב'ה ב'חידר'. כיצד צריכה להיות ההנהגה הראויה, האם ללמוד כל יום עם הילדים, האם רק לבחון אותם בסוף שבוע? ההנהגה היא (לא לפי כללים אלא) לפי הענין, וכפי שהוא רואה ויודע את הצורך של הילד. ואם עסוק מאד בפרנסה ויש לו שעה פנויה ללמוד או עם בניו הקטנים חומש ומשניות, או ללמוד לעצמו גמרא או לשמוע שיעור, ואין אפשרות לקיים שניהם מחויב ללמוד עם בניו, וגם זה לימוד תורה (ויקיים בכך את הלימוד של עצמו).

לא כל אבא מסוגל ללמוד עם בנו במנוחת הנפש, לא כל אבא יודע כיצד ללמדו. לפעמים האבא נהפך לבוחן, אינו מקיים את המצוה של "ולמדתם" אלא את מצוות הבחינה - בוחן אותו ולא מלמדו. פעמים אבא כועס עליו והמתח מצוי. אך גם לפעמים, הלימוד מועיל. בהזדמנות נדירה אמר רבנו דברים מוחלטים בנושא הזה.

לגבי שאבא ילמד את בנו, לפעמים זה המלמד הכי טוב ולפעמים זה הכי גרוע, כיון שאין לו סבלנות וכועס על בנו כאשר לא יודע. ובאבות דרבי נתן פכ"ו ה"ו "רב יהודה בן אלעאי אומר אבא שמת והניח בן ולא למד תורה והלך, ילמד תורה מאחרים, הרי חנופה מבקש" והפירוש שאביו לא נתן לו דברי חנופה ולכן אצל אביו לא למד, אבל אצל אחרים כן ילמד.

ברגע נדיר שאלתי, האם אבא למד עם רבנו את כל הש"ס עד בר מצוה? אבא לא למד אתי הכל רק מסכתות שאני רציתי, וגם רצה שאלמד עם תוס'. לא הספקתי ש"ס עד בר מצוה.

למדנו כמה מסכתות, פסחים וביצה. רציתי ללמוד עירובין, ולמד איתי עירובין בגיל עשר, ואינני זוכר מה עוד למדתי. בחדר התחלתי פרק אלו מציאות אבל אבא למד איתי קודם פרק ערבי פסחים.

לפני בר מצוה למד איתי שתי פעמים כל הששה סדרי משנה, כי זה כולל כל התורה.

אבא ז"ל למד איתי חומש, ונביאים ראשונים, כי סבר שצריך לדעת ג"ך, ולמד איתי רק הפסוקים בלא מפרשים. נביאים אחרונים לא למד כי זה לימוד יותר קשה ואז כבר עדיף ללמוד גמרא. אבל אני ביקשתי שילמד עמי ביחזקאל, מקדש העתיד, שהפסוקים קשים, ולמד איתי. אח"כ למדתי לבד ג"ך עם רש"י ומצודות. המצודות היה קדמון, והוא פירוש מצוין, כי רש"י מקצר והוא מפרש הכל. (בהיותנו עוד בחוץ לארץ, לא שלח אותי לחיידר בעיירה, ולימדני עד סוף חומש שמות).

כאשר בשעתו (לפני בר מצוה) אבא ז"ל למד עמי כל מסכת עירובין עם תוס', כתבתי מחברת ליישב כל קושיות הגרע"א ז"ל בגליון הש"ס. ואמר אבא ז"ל על זה: נו, רע"א גם ידע מה שאתה כותב, ובכל זאת הוא הקשה! היו כמה תירוצים טובים שהדפסתי בספר "שיח השדה", ואת המחברת ושאר התירוצים שלחתי לגניזה.

עוד שמעתי מרבנו: אבא למד איתי הרבה מסכתות שלא לומדים אותם בישיבות, כגון מסכת פסחים (וכ"ל) ואח"כ למד איתי זבחים מנחות וחולין, אמר שזה צריך לדעת. רק בגיל 17 סיימתי פעם ראשונה ש"ס.

בכל שבת למד עמי בכל שנותיו וכדי לקיים מצות ולמדתם וגו', ולימוד זה היה בכל השנים של אבא זצ"ל עד שנחלה בי"ז תמוז, כחודש לפני פטירתו. כנראה שסבר שעדיין יש המצווה עמי. ולמעשה, למדנו את רוב התורה: תנ"ך משניות ועוד, ורוב מסכתות הש"ס.

האם האבא ה' עורך בחינה לרבנו בילדותו על מה שלמד? לא. אבל כשהייתי ילד בישיבה קטנה, החזו"א בחן את הכיתה על אלו מציאות ולא ידעתי כי הייתי מבולבל מאימתא דהחזו"א. שאלתי את רבנו: הרי הייתם ביחד ובכל זאת היה אימתא?! אז החזו"א היה עדיין בדירה לחוד, ורק אח"כ היינו ביחד.

עוד אמר לי רבנו בהזדמנות: (בבחינות) אבא אמר לי ללמוד מס' יבמות ד' פעמים, שזהו השיעור של הלימוד. אבא רצה שפעם אחת לימוד הש"ס - יהיה בעיון עם תוס', ורק אח"כ לחזור, ולמד עמי כמה מסכתות.

אמרת. סיפר לי רבי ישי מנדל שליט"א שסיפר לו רבי ועלול אידלמן זצ"ל. בחתונה בוילנא העמידו על השולחן את הילד הקטן (חיים קמבסקי) ואמר בעל פה שמות של פרקי המשניות, כי כאשר מחמת חולשת אמו אביו סייע לה, והיה מנענע את עריסתו, בעת הנענוע היה משנן לו שמות פרקי המשניות.

זה נכון. אבל לא כל המשניות, אלא שבת זבחים. והסיפור על החתונה אינו זוכר, וזה נכון שנענע את עריסתי עם שינון שמות פרקי המשניות.

שמעתי. כי רבי חיים קלופט שליט"א אמר לסבו הקהילות יעקב, כי הוא לומד משניות עם בנו הקטן, אמר לו הקה"י: ומה תעשה כאשר תגיע למשניות הקשים כמו כלאים, אולי כדאי ללמוד ולבחור את המשניות של מסכתות הלא קשים. אך הילד עצמו אמר כי רוצה ללמוד כסדר, ור"ח שליט"א סיפר זאת לסבא, אמר לו הקהילות יעקב: כך יותר טוב, אבל שהלימוד אותו יהיה רק לתרגם את העיברע של המשנה ולא יותר, השאר מה שמפרשים יותר (זה גמרא) וזה אין צורך ללמוד עמו.

אני למדתי עם ילדי כל המשניות וגם כלאים, ולמדתי רק באופן שהסברתי קל שהילד הבין והוא יכול לחזור על מה שאמרת.

עוד סיפר הרב קלופט כי פעם כאשר ראהו לומד משניות בסוכתו, אמר לו הקהילות יעקב: במשניות יש את כל כללי התורה (כמי שאומר לו שלכן הוא לומד הרבה משניות) ת. זה נכון.

אבא היה לומד משניות, וכמדומה בכל שבוע היה גומר סדר משניות, שבוע אחד זרעים, שבוע סדר מועד וכן הלאה (והחזר חלילה). יתכן שידע משניות על פה ממש, אבל אף פעם לא דיבר על כך, רק שמעתי ממנו כי הוא משנן משניות מקוואות בעל פה.

היכן קשה יותר לגדל ילדים בא"י או בחו"ל, מי יכול לדעת?

פלוני תושב חו"ל נתן תקציב נכבד להחזקת ילדים של אברכים בבני ברק לחודש ימים, והרי כל כך קשה היום לחנך ילדים, ומדה כנגד מדה אני מבקש בשבילו ברכה שה' יעזור לו עם הילד שלו.

בבראשית רבה (פר' כ' אות ו') איתא שנוח לגדל לגיון אחד זיתים בגליל, מתינוק אחד בארץ ישראל. ואם כן, כל שכן בחו"ל, שהרי בארץ ישראל יש יותר זכויות וסייעתא דשמיא. הלשון משמע שבארץ ישראל יותר קשה מחוץ לארץ, והטעם כי בארץ ישראל הילד צריך להיות ילד קדוש.

אמרת. שמעתי שמשלחת של רבנים מגדולי ארה"ב שביקרו בארץ ישראל שאלו את רבנו מדוע לא גדלים באמריקה כגדולי ארץ ישראל, ורבנו ענה אורא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנ"ה ב'), האם זה באמת הטעם? זה אחד מהטעמים. וטעם נוסף הוא, הרדיפה שם אחרי הממון היא הרבה מאד, וזה מפריע.

מאי השייכות של הרדיפה הכללית לממון, לאותם תלמידי החכמים עמלי התורה? במבול כתיב ותשחת הארץ, היינו שזו מציאות במקום, וכאשר כך המציאות במקום, זה מפריע לגדול.

ספרתי לרבנו כי חזרתי מפריו אחרי שביקרתי בביה"ס שם, ויש לתלמידים ניסיונות עצומים ללכת לישיבות כנגד ההורים.

תגובה: הייתי פעם בברית האבא נראה כמו גוי, וכל בניו ת"ח ובני תורה, אמר לי האבא, כל בני מרדו ב', אבל עכשיו אני שמח.

שאלו מצרפת. שם היא מדינה פרוצה, כיצד גורמים שהנער לא יהיה מושפע מהרחוב ומהאוויר המורעל שם.

תשובה: רק מוסר. אבא תמיד דיבר על הצורך ללמוד עם הילדים מוסר. הוא עצמו חניך אותנו במעשיות היה בוחר סיפורים כאלו שזה היה המוסר, ואף סיפורי חסידים היה אומר לנו שאין יודע אם זה אמת אבל כך השריש בנו את החינוך (א.ה. עי' לעיל אודות דוגמא אישית ולימוד עם הילדים המועיל להצלחתם).

נושא ענישה והכאה - בחינוך ילד

בבית

נקבתי בשמו של פלוני שיש לו בן אברך מצוין בכולל "בית הלל", ואביו אמר לי כי לפני שנים, שמע מה שספרתי אודות פלוני ת"ח שנוולד לו בן והתינוק היה בוכה יומם ולילה והרופאים לא מצאו כלום, הוא נכנס לקהילות יעקב זצ"ל והתאונן על הקושי מחמת בכיותיו הרבות של התינוק. אמר לו מרן הקהילות יעקב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך להתפלל. שאלו הת"ח וכיצד מתפללים? ענהו שוב: אתה מהדור הצעיר, על ילדים צריך לבכות, לא עובר יום שאיני מזיל דמעה על חיים שלי. ע"כ. ומאז - אמר אבי האברך הנ"ל - כל יום אני בוכה בתפילה על בני, ואלו התוצאות, שה' שומע בקול דמעוטיי ויש לי בן מצוין בכולל בית הלל.

כאשר סיפרתי הנ"ל, בכה רבנו. המשכתי לומר, מרן הגר"ז אמר: אבא חניך אותנו עם עובדות ומעשיות, ואני עם תהילים.

צריך רחמים מרובים וסייעתא דשמיא לחינוך, איך לחנך וכיצד לנהוג. אבא גם היה נותן מכה בעת הצורך, אמא ע"ה לא כל כך. פעם אחת קיבלתי סטירה מאבא ואח"כ ביקש ממני מחילה, ואמר שלא היה צריך לתת את המכה. כנראה רצה לחנך אותי (על זה גופא - שמבקשים מחילה).

ופעם אחת קיבלתי סטירה מהחזון איש בעת שהייתי עמו בצפת. אצל חסידים אומרים שזה דבר גדול לקבל סטירה מהרבי...

המשיך רבנו ודיבר גם על חובת הזהירות בהענשה: בחיידר בבני ברק ישבו הילדים בצורה שמי שיותר מצוין יושב יותר ראשון, אני הייתי השלישי, ולפני היו ב' ילדים מצוינים יותר, ופעם אחת עשו מה שעשו, והרבה רצה לתת להם עונש, והושיבם למטה האחרונים, והם נעלבו ויצאו מהחדר, וידרו לגמרי מהדרך. והמלמד מסתמא התכוון לעונש ליום אחד, אבל זה מה שהיה הסוף. ע"כ.

שמעתי מהגר"נ גולדברג שליט"א שעבד אצלו סייד, וסיפר שהוא בן לאחד מת"ח הגדולים המפורסמים בירושלים ואביו סיכם איתו בילדותו - אם תיבחן כל בבא מציעא 'עם סיכה' תקבל 5 ל"י וזה היה הרבה כסף, וכן הוה שנבחן אצל רבי איסר זלמן זצ"ל והצלחתי, וביקש את הכסף ואביו נתן לו סטירה ואמר - לא מספיק שאתה יודע מסכת בבא מציעא, אתה רוצה גם כסף?! למחרת כבר הייתי ב'קיבוע' והלכתי רחוק מאד. רח"ל. ובסוף ימיו שב קצת לתורה, אבל את כל יוצאי חלציו הפסיד.

(בכאב:) האבא עשה שלא כדון, הרי מפורש בגמרא סוכה דף מ"ו ב' שלא יגיד אדם לתינוק שיתן לו דבר מתנה ובסוף לא יתן, וכתוב "למדו לשונם דבר שקר".

אמרתי. אבי סיפר לי כי שמע מרבי זאב אידלמן זצ"ל לילד בריסק, כי אחד מבני הגר"ז זצ"ל ממש בגיל קטן מאד זרק קיסם לתנור בשבת, ואביו לקחו השכיבו על ברכיו ונתן לו מכות התחננו בפניו שיפסיק כי הוא קטן שלא מבין, אמר הגר"ז - הוא מבין הוא מבין.

אך אכן שמעתי מרבי אפרים שטראוס כי מרן הרב שך אמר שכיום זה לא כמו פעם כי החינוך כל כך קשה היום והרחוב כ"כ פרוץ ונורא, ואם הוא היה מפחד באמת ממכות, זה עוד יעצור אותו מנפילה, אבל אם חלילה גם זה לא יעזור, - יהיה עוד יותר קשה והילד יכול לאבד ברחוב, ובפרט יש להיזהר שלא יכה כלל מתוך כעס שאז הבן חש שהוא פורק כעסו ולא כדי לחנכו.

בודאי צריך להכות (ולא מתוך כעס). כתבתי בענין זה בספר 'טעמא דקרא' מלכים בהפטרות חיי שרה על אדוני מלכים א' ו' ולא עצבו אביו מעולם לאמר מדוע ככה עשית, ובשמות רבה ספ"א אמרו שלכן יצא לרעה. ומה שבאמת לא הוכיחו כי התנהג כראוי ולא היה לו על מה להוכיח, וא"כ מדוע יצא לתרבות רעה כי היה צריך למצוא איזו עוולה שאינו עושה כראוי, כדי שיהיה רגיל בתוכחה. וזה מפורש בגמרא מכות דף ח. אע"ג דגמיר מצוה למימחי שנאמר יסר בך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך. ומה שאמר הרב שך צריך לדעת שהכל לפני הענין (ועיי' עה באורחות יוסף ערך חינוך).

כיצד נהגו בבית אבא? קבלתי מכות מאבא זצ"ל. ופעם אחת בלבד קיבלתי סטירה מהחזון איש, היינו עמו בצפת, ואבא לא היה עמנו והשתובבתי יותר מדי, נתן לי החזון איש סטירה, ואמר לאמא שמעולם לא עשה כן (אפשר שאח"כ נתן לעוד מי שהוא, אבל עד אז אמר שלא עשה כן) אח"כ, כאשר באתי וישבתי על ברכיו אמר לאמא תראי איזה בן צדיק יש לך רק עתה קיבל סטירה וכבר יושב על ברכיי.

על מה מכים ילד? על שקר או על הכאת ילד אחר.

בן כמה יהיה שיכוהו? אין אפשרות לומר גיל, אין לזה קצבה, אלא אם מבין על ידי הכאה, והכל לפי הענין.

האם יש נפק"מ אם אבא נותן סטירה או אמא? אין שום נפק"מ.

האם אפשר לתת הכאה גם לנכד? אבא סטר פעם לילד ב"לדרמן" ובבר מצוה ביקש ממנו מחילה, ואמר לו סטירה הגיע לך אבל מחילה אני צריך לבקש.

ו' עש"ק האזינו י"ב תשרי תשנ"ו ילדה בת אחת עשרה אמרה שקר, כיצד לנהוג, האם לתת מכות, ובכלל איך צריך לנהוג בענין הכאה? הכל לפי הענין, אם פעם פעמים אמרה, לא צריך הכאה, אבל מען דארף איר אוסמוסערן (אבל יש להוכיחה. ולהתירע) ופעם ג' דארף מען איר געבען אפאר פראסקעס (ובפעם השלישית יש לתת הכאה) וגם בשאר דברים אין כללים בזה אלא הכל לפי הענין. למדנו מכאן, כי יש להוכיח ולהתירע לפני ההכאה

ילד בן 9 גנב כסף מארנק אמו, ואביו הסביר לו את גודל גנות המעשה וסטר לו על כך, ושבוע אח"כ נטל הילד משחק משכן והניחו בילקוטו, מה לעשות עם הילד בפעם זו השניה? הילד הוא קטן ופטרור מכל התורה, רק שעל אביו מוטלת החובה לחנכו,

ובדרך כלל על ידי חינוך טוב הענין מסתדר וחולף. והאב צריך להבין לפי מה שמכיר את הילד - איזה עונש לתת לו, כי יש כמה אופני עונש (ולא כולם ראויים וטובים לנפש הילד) וכאשר מענישים יש להעניש עם כוונה להשיג את התועלת.

פר' שלח סיון תשס"ה. ילד בן 8, צדיק ותמים, פתאום התגלה שגנב כסף מארנק אמו לקנות "רבנים" הילד (בטבעו ילד) סגור ופגוע מאד. האם להחביא בבית את הכסף ממנו? האם לתת לו מכות? האם לקחת ממנו את הרבנים שקנה מכסף לא כשר? ודאי להחביא ממנו את הכסף, ולא להכותו מיד אלא להזהירו קודם שאם יעשה כן יכוהו. ועתה, לקחת ממנו את הרבנים שקנה.

האם נוכל להעניש גם ילד של אחרים? שאלה מעניינת שנופלת גם היא לפתחנו בסיטואציות שונות ורבנו משיב עליה.

כאשר, לדוגמא, רואה ילד מדליק אש בחצר ויודע מי אביו האם די לומר לאביו או שיתן לו סטירה על מעשהו? ודאי שיכול לתת לו סטירה לחנכו (גם

אם יודע מי אביו) גם בחצר שאינו שלו, כי כאשר יתן לו עונש בשעת מעשה זה יותר יחנכו מאשר ימתין עד שיגיד לאביו, לכן אף אם אח"כ יגיד לאביו לא סגי בהכי. וכי עליו מוטל לחנכו? כשעושה מעשה רשע מצווים כל ישראל לחנכו. בתוס' קידושין לב: ד"ה זקן על זקן אשמאי אם רשע הוא מצוה להכותו ולזלזלו.

כ"ד מנח"א תשס"א. פלוני סיפר לרבנו כי ראה אברך הסוטר לילד בבית הכנסת על שתפס מקום של אדם מבוגר ותמה - האם יש איזהו שהוא היתר לתת סטירה לילד שלא שלו?!

יש פעמים, שכאשר האבא לא נמצא, צריך לתת סטירה בשעת המעשה, כדי לחנכו. כמדומה שאבא זצ"ל נתן פעם סטירה לילד שסחב ספרים והפילם על הארץ, וזה היה בזיון הספרים ומחה על כך ונתן סטירה.

אפשר אולי לומר ששם הייתה זו הכאה של מחאה, שעל ידי כך מסלק את בזיון הספרים. וכי אם בעל חי יפיל ספרים יכהו?! אלא שהוא רצה ללמדו. הילד ההוא גדל ופרח והוא אברך טוב מאד ואמרתי לו פעם שזה מהסטירה של אבא...

(א.ה. ראה באיילת השחר על התורה פרשת כי תצא "אחד הכה ילד שהשתובב והחזו"א אמר לו מי התיר לך להכותו שזה מותר רק לאביו או לרבו לצורך חינוך, אמנם לא כל הדברים שווים, וגם על החזו"א עצמו מספרים כי פעם אחת הכה ילד שהשתובב".)

ש"ק בלק י"ב תמוז תשס"ג. אמר לי רבנו: הכלל הוא שכאשר אומרים לילד אסור הוא רוצה בדווקא, וזה מפורש ברש"י בפרשת בלק "ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך". ראיתי בספר קדמון שמלך בא לביקור בעיר מסוימת שהייתה חצויה עם נהר, ולקבלת הפנים הגיע גם זקן בן 90 וסיפר למלך שהוא נולד כאן וכל 90 שנותיו לא חצה את הנהר, אמר לו המלך אני אוסר עליך לעבור את הנהר ואם תעבור דינך למות, ועוד באותו יום חצה את הנהר, והביאוהו למשפט למלך ושאלו המלך 90 שנה לא עברת ולמה כעת עברת, ענהו 90 שנה שיכולתי לעבור יכולתי גם לא לעבור, אבל מיד שאני לא יכול לעבור אני מוכרח לעבור.

ואיתא בירושלמי יומא פ"ו ה"ד לד ע"א שאין יצר הרע תאב אלא לדבר שהוא אסור - כהדא רב מנא סלק למבקרה לרב חגיגי דהוה תשיש אמר ליה דחינא אמר ליה שתה, שבקיה ונרות ליה בתר שעה סלק לגביה, אמר ליה מה עבדת ההיא דחיותך, אמר ליה - כד שרית לי אזלת לה.

סיפרו, לגבי יהודי שבנו נעשה מחלל שבת רח"ל. הבן הפציר באביו שיקנה לו מכוננית, חשב האב אקנה לו ואעשה עמו תנאי שלא יסע בשבת. והתייעץ על כך עם החזון איש. אמר לו החזון איש אם אתה רוצה שלא יסע בשבת, אל תעשה עמו תנאי זה. האם רבנו שמע ממעשה זה?

לא שמעתי, אבל יש כאן סברא. סיפר לי אחיינו של הגרשז"א זצ"ל כי בהזדמנות היה עם דודו זצ"ל בבית וגן, ואחרי התפילה ניגש אליו פלוני תלמיד חכם בן גילו והתעניין: מה אתה אומר על בני העילוי שנכנס לשיבתכם? ענהו הגרשז"א בהבעה של ביטול: עילוי? הוא בקושי בינוני. אחרי שההוא עזב את המקום הסביר לו דודו, תראה כיצד הורגים ילד, הוא בינוני, ומחזיקים אותו לעילוי והרי אינו יכול לענות על הציפיות שתובעים ממנו והוא נשבר, (ועל צוות הישיבה תמיד באים בטענות) בחור צריך לדעת מה הוא ולפי זה לבנות את עצמו. ע"כ. תגובת רבנו: זה אכן נכון וראינו את זה בחוש הרבה פעמים.

ש"ק משפטים, כ"ה שבט תשנ"ח. אני אמור לדבר הערב במוצאי שבת בכנס בענייני חינוך, מה לומר שם? יש בס' על חינוך, שעיקר החינוך מוטל על ההורים, ולא על המחנכים. ומה שההורים לא מתעניינים אצל המחנכים זו עולה גדולה! והיכן הכרת הטוב? לפחות להתעניין, וכמו כן יש לדעת כי ההתעניינות מחייבת את

המחנך, ההתייחסות היא אחרת כאשר מתעניינים.

פעם אחת אמא ע"ה אמרה לאחותי, היום כנראה המורה החליפה את הילדה היושבת לידך בכיתה. ואכן כך הוה. היא הרגישה מיד איזה שינוי בבית!

(עוד הוסיף מרן מענין לענין באותו ענין: שאלו את רבי שמחה זיסל ממתי צריך לחנך את הילד, וענה: מהרגע שאביו נולד).

כדי להינצל מחברה רעה, אנו זקוקים לחכמה ותפילה, וגם להכוונה מגדולי ישראל. ובכן.

שאלה מה' במדבר ג' סיון תשנ"ח. יתום בארה"ב לומד בחדר שיש גם ילדים לא טובים ומתחבר איתם, אבל לומד טוב, ורוצים להעבירו ל'חיידר' אחר ובו ילדים טובים וכדי שלא יתחבר עם הרעים כאן, והמנהל טוען שב'חיידר' השני מי אומר שיצליח ושהוא נכון להעבירו כי הרי מצליח ב'חיידר' הראשון ולכאורה שלא יזיזוהו ממקומו. ת. ודאי שיעבירוהו משם ל'חיידר' שאין לו שם חברים רעים (א.ה.) אם אין דרך להפרידו מחברים רעים בחיידר שמצליח בו).

בעיה מצויה. כאשר ילד שב מבית ספר ומתלונן על המורה או המלמד, כיצד מגיבים?

ה' כי תצא ט' אלול תשנ"ז. ילד בא מהחיידר וטוען טענות של עוולות על ה'מלמד', האם לתת לו לדבר או להפסיקו מיד, ומה לומר לו?

לתת לו לדבר את אשר על ליבו, ואח"כ ליישב את הרב'ה לתרץ ולהסביר כי לא התכווין - וכדומה לימודי זכות, אבל אם הוא צודק בדבריו לגבי הרב'ה, צריך לדבר אותו (עם הרב'ה) לעורר את תשומת לבו על הטענה עליו.

שוב נכנס יהודי ואמר: שמעתי בשם רבנו כי כאשר ילד בא מהחיידר וטענתו על המלמד, אסור לאב לומר - המלמד לא עשה טוב, כיון שמקלקל בכך את החינוך של המלמד. ויש לי ראייה לכך מש"ס עירובין כח: 'אתא ינוקא וכו' אמר ליה אדרבא', ולכאורה למה לא אמר לו לומר לרבו שטעה הלכה או שהוא עצמו יאמר לרבו.

אין ראייה משם, כי מה שאמרנו הוא רק לגבי הנהגה והתנהגות, אבל בלימוד התורה מותר להתווכח עם הרב'ה, אבל בכל מקרה יש לדעת, כי הכל לפי הענין, ויש צורך בפקחות לדעת כיצד לומר וכיצד לדבר - למלמד, וגם כיצד ומה לומר לילד.

וגם יש לפעמים שאם יאמר לילד בנוסח שהמלמד צודק על ידי נוסח כזה הבן יראה את האבא כשקרן, כי הרי יודע שלא כך היא האמת.

נכנס אברך תלמיד חכם שיש לו בן שקדן מופלג, ואמר לרבנו: יש לי ויכוח עם רעיתי, בני נ"י יושב ולומד בהתמדה רבה, ואני אומר שעם כל זאת בערב פסח צריך לחנכו שצריך לעזור קצת בבית, כי עליו לדעת שהרי אח"כ כשיתחתן צריך גם קצת לעזור בבית, אך אשתי אומרת שזה ביטול תורה, כיון שאפשר לעשות על ידי אחרים ושישב וילמד.

צריך לעזור קצת, הרי זה בשבילו. (א.ה.) אולי הכוונה שכיון שמנקים בשבילו גם כן, עליו לסייע).

בת ישראל היה לה ענין והיא טופלה בהכוונה של פלוני ת"ח, ובפרק זמן ממושך הוא העלים את הנושא מהוריה, כי היה סבור שהם לא יועילו אלא רק יזיקו, והשאלה, האם נכון הדבר שעשה, כי בפשטות הורים צריכים תמיד לדעת? הוא עשה טוב, לא תמיד הם צריכים לדעת.

לימודים ומשחקים שונים

א' ואתחנן ה' אב תשס"ב. ילד בן 4 מתקשה בתקשורת ובחדר רגיל היה פחות מרוצה, יש הצעה למקום אחר אבל שם הרמה רוחנית פחותה מהחדר הרגיל, כגון משפחות עם טלויזיה ומודרניים ת. שנה אחת אפשר.

עש"ק קדושים כ"ב ניסן תשע"א. נכדה של ... רוצה ללמוד פסנתר, האם רבנו יודע מה זה? אני יודע, ולא כדאי לה ללמוד את זה.

סיפרתי. נכדה נוספת של השואל גם היא רצתה ללמוד פסנתר בימים עברו, והצדיק רבי יהודה סגל זצ"ל ממנצ'סטר אמר לה שלא תלמד ובזכות זה יהיה לה בעל ת"ח. וכך היה. אפשר שגם כאן רבנו יתן לה את הברכה הנ"ל? זה ממילא כך, אם תהיה ילדה טובה ה' יעזור לה ויתן לה תלמיד חכם.

ש"ק פ' בלק י"ב תמוז תשנ"ו. בני רוצים ללמוד שחיה, מהו, והאם בבין הזמנים או בזמן?

למה לא, ועדיף בימי בין הזמנים. (ולדינא, לגבי חיוב ללמד שחיה לבנו, אין היום חיוב ללמד את בנו לשחות, כי אנו לא פוסקים כהך מאן דאמר, ולא מובא דבר זה בפוסקים).

ילדים משחקים בגוגאים האם לחנך ילדים, לא לשחק בזה דהוי כאסמכתא, כי באמת שאין להם ערך, רק אצל ילדים זה שווה? הם יכולים לשחק.

אמר רבנו: אבא ז"ל הקפיד שילדים לא ישחקו בצעצועים של בהמות טמאות (אבל לא ידוע לי האם מקפידים על כך).

הולכים ברחוב ומראים לילד כלב או חתול האם זה משפיע לא טוב לראות חיות טמאות? על פי קבלה יש למעט להסתכל על חיות טמאות, (והובא בספר קב הישר פרק ב').

שובבנות של ילד, מלמדת דווקא על מעלות, ובוודאי שאין בה חיסרון.

ילד בן שש שנים בערך, מאד שובב, ומנהל בית הספר מחייב את ההורים לתת לו תרופה להרגיע אותו, למעשה התרופה (בקפסולות) לא פועלים כלום ורוצה לדעת האם להמשיך? השובבות שלו, היא סימן טוב - שהוא בעל כישרון. ולענייננו, אם הכדורים לא מועילים, יפסיק. (באופן אחר, - שההפסקה לא תזיק רפואית לילד).

ילד קטן המקנא מאד באחותו הקטנה, והוא מרביץ לה ומצער, וכמה שנותנים לו בשבט אין זה מועיל, האם סימן הוא שהילד בעל מידות רעות? אין זו ראייה כלל, כי כך דרכם של ילדים, וכשיגדל זה יחלוף. לאלפנו בינה שלא כל מה שאבא חושב שיש בו חיסרון הוא אכן כך. כך גם בסיפור הבא.

ד' אדר"ח תמוז תשע"ב. ילדה בת 10 מאז הגיל שהתחילה לקרוא, יש לה משיכה עצומה לבעלי חיים מרחמת עליהם וזה ממלא את כל ישותה, לא אוכלת בשר כי זה מבע"ח לא לובשת נעלי עור כי זה מבע"ח, יש לה ב' עכברים (לבנים) שמטפלת בהם ופעם אחת חשבה שאינם בריאים אמרה תהילים בדביקות. (השאלה, א) מה שורש הדבר? ב) אם לעשות משהו. ג) היא רוצה שיקנו לה כלב.

א) זה משורש היהודי שכל בני ישראל רחמנים, ואצלה זה מתבטא בבעלי חיים. ב) אין צורך לעשות כלום. (בדיוק ה' שאחרים לא סובלים מכך, אבל לגבה שנקלעה לרגשות הללו, אין צורך לעשות כלום). ג) תטפל בבעל חי טהור ולא טמא ובפרט לא בכלב. איתא בתוספתא ריש בכורות פ"א ה"ב בכל בהמה טמאה אין לך שחייב בבכורה אלא חמור בלבד בכל חי אין לך אסור משום מחיר אלא כלב בלבד, שתיקח דגים. ש: טיפול בדגים אינו ישיר ואין בו טיפוח בעל החי, רק להניח לו מזון במים, לא יהיה לה סיפוק מזה. שתקח תרנגול זה יהיה לה גם לכפרות... היא לא תסכים בשום אופן אח"כ לשחוט אותו. מדוע, הרי זו טובה לתרנגול שהוא נשחט על כפרות של יהודי. היא הרי לא תבין את זה. רבנו לא רצה להגיב יותר.

רבנו מתנגד לפנימיה, ומורה שתמיד הבנים ישנו בבית. ובארה"ב בב' חודשים בקיץ ישנו מחנה קיץ, ושם זה רק פנימיה עם מאות ילדים שבאים לשם, והשאלה אודות נער בן 15 מהו, כיון שכולם הולכים ומשתתפים, אם לא ילך זו הרגשה לא טובה, מה יעשה? ילך איתם, והאבא ידאג שתהיה לו שמירה.

ש"ק בהעלותך י"ד סיון תשנ"ט. יהודי נכנס ושאל: בני נ"י מצוין גדול ועדיין לגדולות וישן בבית על פי מה שייקע הגרמ"ל (שליט"א) ועתה יש מצב חדש שהם יודעים מי הם החברים ושהם טובים, והוא היה רוצה לישון בישיבה, כי הדרך לבית לוקח לו כל יום חצי שעה, וגם רוצה להיות כולו בישיבה. אין אפטרופוס וכו' ואפילו בבחורים הטובים ביותר. ולכן, אם הוא לומד חוץ לעיר אין ברירה, אבל בעיר אין עצה ושישן בבית. ע"כ.

כיום, מפחדים ללמוד ראשית חכמה שמא יזיק מה שמדבר שם באריכות ובפירוט על גהינום. תגובת רבנו: שאלו את הגר"א אם כל מה שכתב ב"ראשית חכמה" כך זה, אמר הגר"א כן, אבל עם התלמיד חכם מתחשבים אחרת.

לגבי ספר "ראשית חכמה", רבנו אמר פעם כי אביו זצ"ל דבר עמו ברמיזה על ענין קדושה, בכך שאמר לו שילמד שער הקדושה בספר "ראשית חכמה" והוא היה אז בערך בגיל 16. וכך גם אמר רבנו לבניו כאשר היו בגיל 16 שילמדו כהג"ל בספר ראשית חכמה שער הקדושה.

סיפרתי. יהודי פלוני שמוסר נפשו לתורה של אחרים, בנו ירד מהחשק ללימוד, וזו צרה גדולה מאד, שמעתי שהקה"י היה אומר את דברי החת"ס על הפסוק "כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה" היכן יש אדם שכל היום מלווה, אכן כוונת הפסוק שמלווה את היום הוא חונן ומלווה את היום ואין לו זמן לבניו יש הבטחה מיוחדת "וזרעו לברכה".

היה 'זקן' חכם זצ"ל - הרב טולידנו שהיה אומר: 'מקובלני' שמי שדואג לבניו של הקב"ה, הקב"ה דואג לבניו. ולעניין למעשה לגבי הילד של היהודי הנ"ל, צריך לראות שהבן ילמד דברים קלים גמרא קלה ומדרש, ואם הוא בר הכי לתת לו תלמיד בכסף שישלמו לו, ועל ידי זה יקבל חשק.

נכנס יהודי ושאל, בחז"ל איתא שאמו של ר' יהושע הכניסו לביהמ"ד שישמע קול תורה. האם יש ענין להניח קלטת או דיסק עם שיעור תורה ליד התינוק? אין לנו אלא מה שכתוב, ובחז"ל מובא כך לגבי בית המדרש.

ברש"י באבות פ"ב הביא ירושלמי שאמו בשעת עיבורה הלכה לביהמ"ד לבקש רחמים היכן מבואר שעריסתי היתה בבית המדרש? בירושלמי סוף פרק קמא דיבמות. ואפשר שלרש"י היתה גרסה אחרת שם בירושלמי.

ש"ק פנחס כ"א תמוז תשס"ד. אמרתי קמיה רבנו, במשנה ברורה איתא לגבי ברכה של קטן קודם שהגיע לחינוך,

שאין עונין אמן אחריו. ולכאורה לא נהוג כן.

ת. יש ב' דיני חינוך יש חינוך של הגיע לחינוך שצריך לקיים את המצוות ויש חינוך שהוא - להרגילו במצוות, וזה קיים גם קודם שהגיע לחינוך, ועתה אם הקטן שומע שמברכים ולא עונים אמן או שהוא מברך ואביו אינו אמן בפניו, הוא לא יורגל לענות אמן, והענין להרגילו יש גם באמן ואף קודם שהגיע לחינוך. אבל אם לדוגמא הקטן לא שומע את הברכה ולא יודע כלל על הצורך לענות אמן, אין כאן את הענין להרגילו, על כך וכהאי גוונא קאי המשנה ברורה שאין לענות אחריו. (רבנו האריך בענין זה במס' תפילין ה"ב וב"דעת נוטה" ציצית מס' ת"ר והלאה).

התפרסם בשם רבנו כי שאל פעם לאדם גדול האם על האב להסתכל בשמ"ע באמצע התפלה על בנו כיצד מתפלל, ואמר לו חייך קודמין. נכון הדבר. עמדתי על יד ר' אהרן לייב בתפלה, ושאלתי אותו, וכך הוא ענה לי.

טעות רווחת בציבור - לדעת רבנו - כי כישרון תלוי ועומד בהורים.

אמר רבנו: אין זה נכון שהצלחת הילדים וכישרונותיהם תלוי בכישרון ההורים, ואין זה חשבון בשידוכין, וכי הכל תלוי בס"ד ובחינוך ההורים והמחנכים של הילדים.

עוד אמר רבנו: מה שנאמר בחז"ל שזוכים לזרע שלא יפסק מתורה, הוא, כי השכר על כבוד התורה הוא שלא תפסק התורה.

כל מזונותיו קצובים וכו' חוץ מהוצאות שבת ויום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה, והנה יש לו בן בישיבה קטנה, ובישיבה סבורים שיש צורך באברך שילמד אותו - עם הילד. הישיבה לא מחייבת את האב לשלם, רק שאם האבא רוצה יכול להשתתף (ולחקל עליהם), השאלה כיון שאינו מחויב האם זה בכלל הוצאות בניו לתלמוד תורה? גם זה בכלל הוצאת בניו ויכול להוציא את זה שלא מהחשבון וה' ישלם לו.

אבא הנותן לבנו בגיל 10 דמי כיס כל שבוע, לבזבז מה שרוצה, האם יש דין חינוך להפריש מעות מעשר.

תגובת רבנו: אם לאבא אין כסף מיותר ובקושי נותן לו, זו נתינה במטרה רק שיהיה לו את העשר שקל, ולא למעשר. ואם יש לאבא כסף, מכל מקום אין לו לתת לבן סתם, כי לא ראוי להרגילו לקבל יותר מידי כסף.

(אמא ע"ה נתנה לי משהו כסף, אבל הייתי אחרי בר מצוה, וכוונתה הייתה לתת כסף שמה אצטרך לו, ואם עשיתי דבר טוב נתנה לי מיל. וסבתא נתנה לי לבר מצוה שילינג, ואז זה היה מטבע גדול, והיה לי מקום שהנחתי את כל הדברים הללו, מסתמא זה היום אצל אחד הילדים שלי ששומרים את זה, ולפעמים כשנסעתי לישיבה הייתי קונה ספרים בכסף שקבלתי).

ביאורים ופנינים

ארבע כוסות

על שתיית ארבעה כוסות לא תיקנו חז"ל לשאול מה נשתנה [אע"ג דגם על מילי דרבנן תיקנו לשאול שהרי מרור בזה"ז דרבנן וגם הטיבול הוא דרבנן וכן ההסיבה היא מדרבנן לדעת ר"ה"פ], ו"ל הטעם, דשתיית היין לא חשיב שינוי כ"כ דגם בשאר סעודות שבת וי"ט בשאר ימות השנה מקדשים על היין, ודעת הרמב"ם בפ"ל מהלכות שבת ה"ט דגם סעודה שלישית יש לקבוע על היין [וגם בזמניהם היו רגילים יותר בשתיית יין עיין כתובות ח' ב'] ולכן אף דבשאר סעודות בימות השנה אין ד' כוסות, מ"מ תו לא חשיב שינוי כ"כ ולא תיקנו לשאול על זה.

(שיח הפסח)

כמה הנהגות מרבניו שליט"א בליל הסדר

נוהג רבינו להמתין עד שיסיימו הילדים לשאול את אביהם מה נשתנה ולאחמ"כ, שב רבנו שליט"א ושואל "מה נשתנה" הוא בעצמו, (ומנהגו ע"פ דעת הגרעק"א שפסק כי יש מהדרין שגם השאל חוזר ואומר כדמשמע ברמב"ם) רבנו יושב בליל הסדר עם שטריימל, קיטל וגארטל ומיסב על מיטה עם כריות.

קודם הסדר, בודק הגר"ח שליט"א את המיטה האם היא נוחה להסיבה.

רבינו שליט"א אינו מאריך בפירושים, אלא קורא ההגדה על תנומה ופעמים מוסיף פירושים ב'שולחן ערוך'. כשנשאל רבנו על מש"כ וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הר"ז משובח? השיב: "וכל המרבה, כבר קבעו בעל ההגדה". לפני תחילת הסדר, מחלק הגר"ח לכל הנכדים הישובים על שולחנו ועדיין לא התחתנו, קליות ואגוזים.

(מפי בנו הגר"ח שליט"א)

הנהגות מענייני פסח

א. בפסח נוהגים בביתו לכסות השיש שבמטבח סמוך לכיור במשטח מפת, והברזים אין עוטפים במסננת בד. וכן נהג החזו"א ועי' חזו"א א"ח סי' נ"ג בסופו. ועי' שו"ה סי' תנ"ה דין י"ג.

ב. בפסח אוכל רק מצות של יד ולא של מכונה, אבל ילדיו אכלו אפי' מצות מכונה.

וא"ל שעיקר הקפידא הוא שלא לאכול בליל יו"ט א', עוד שמעתי ממרן שהחזו"א הקל ונתן לאשתו מצות מכונה לפי שהיה קשה לה לאכול מצות של יד. פ"א אכלו אצל רבינו כמה שהקפידו ואכלו רק מצות יד וכמה שאכלו גם מצות מכונה, וכיבד בזימון אותו שאכל גם מצות מכונה ואמר שהרי זה שאוכל רק מצות יד לא יכול להוציא את כולם שהרי מקפיד שלא לאכול ממכונה.

ג. לא מקפיד על שרויה, ומ"מ בעשיית השרויה מחמיר שלא במים רותחים אלא במים רותחים שיהיה חלוט וזהו רק חומרא.

וא"ל טעמו שלא מקפיד על שרויה, וסיפר לי ר"ק אתרוג שהוא ה' רגיל מבית אבותיו להקפיד לא לאכול שרויה והוא רגיל לאכול עם מרן במלוח מלכה במוצ"ש ובפסח לא ה' אוכל דגים, וראה שמרן לא מ"ל בחומרא זו ואמר למרן שרוצה לבטל החומרא, אמר מרן שיביאו עוד ג' אנשים (ומרן) והביאו, ומרן הורה להם לשבת ואח"כ אמר להם, ראו הוא ה' מחמיר בענין שרויה וכעת רוצה להפסיק, תתירו לו, ומיד אמרו הם אחריו מותר לך ג"פ. משום שא"צ לחוש שמא נשאר קמח במצה ועי' שו"ה תנ"ח ב', ובשו"ה תנ"ד דין ה', וא"ל שכן נהג מרן החזו"א.

ד. היו שנים רבות שבשביעי של פסח אוכל סעודה ג' סמוך לשקיעה [כדי שיהי' כעין פרידה מהחג] אבל בשנים האחרונות אין נוהג כן.

ה. באיסרו חג של פסח נוהג שלא לאכול חמץ גמור, וכמו שנמנע מעשיית מלאכות דאורייתא. עי' לקמן סימן נ' אות י"ד בענין הנהגתו ביו"ט שני.

ו. נהגו לקרוא שה"ש בשבת חוה"מ מתוך מגילה כשירה ולברך ע"ז. והש"ץ הקורא בירך על מקרא מגילה והשחינו, ומנהג זה עפ"י החזו"א. ועי' שו"ה סי' ת"צ דין י"א.

ז. תפילת טל נהגו לומר בתחילת חזרת הש"ץ.

גם מנהג זה הוא עפ"י מרן החזו"א.

ח. נוהג שלא לאכול בפסח שום.

(מתוך הספר הנודע 'אלא')

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

חתנו של רבינו (הגר"ש שטיינמן שליט"א) נשאל מפי רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל לתמונה: על מה סמכו אנשים רבים שאינם מקיימים כלל מצות והגדת לבנך, כגון כאשר הבנים הנשואים מתארחים אצל חמיהם או אוכלים לבד בביתם ואין לאב בן על שולחנו, מדוע לא נזהרים שכל בן יאכל אצל אביו דווקא כדי שתתקיים המצוה, ושלח לשאול את רבינו והשיב: כי בודאי אין כוונת הכתוב והגדת לבנך (רק) כפשוטו שיש מצוה לדאוג ולהשתדל לומר לבנו ורק לו, אלא עיקר המצוה זה סיפור יציאת מצרים לאחרים, ודיבר הכתוב בהוה שבנו סמוך עליו, אך הוא הדין כשיש אחר, וכדתנן להדיא בפסחים קט"ז ע"א אם אין לו בן אשתו שואלתו וכו', וגם (מאביו) מרן הגר"א זצ"ל שטיינמן שליט"א שמע כן (וכ"ה באדר"ת בתשובה המובאת בספר הזכרון יהודה לקדשו). ועוד פעם אחרת שמענו מרבניו שליט"א גם כן כז"ל עם כמה נפק"מ, ואלו דבריו: יסוד המצוה דוהגדת לבנך, אינו לומר לבן בדווקא, אלא לומר בדרך של הגדה וסיפור לשני, והמצוי ביותר שיאמר לבנו, ולכן כתבה התורה לשון זה. ומעיקר הדין מספיק לספר פעם אחת בחייו לבנו כדכתיב ואמרת לבנך ביום ההוא וגו' ובכל שנה בליל פסח די לספר אפילו לאשתו או לאחר וכדתנן בפסחים קט"ז א', כי אין הדין לומר לבנו דווקא אלא העיקר שיהיה בדרך הגדה. ולפי זה נמצא להלכה למעשה שמי שאין בנו מיסב עמו אין צריך לטרוח לילך הוא לבנו דאין חיוב כזה, וכל הדין הוא שבשעה שבנו מיסב אצלו יספר לו, ומי שסיים הסדר ואח"כ הגיע בנו אצלו, יתכן שיש הידור לומר לו עבדים היינו וכו', דסוף סוף כתיב והגדת לבנך, אבל בנו לאו דווקא וכנ"ל.

(שיח הפסח)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושית"ת מרבנינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

קדש ורחץ וכו'

סימני הסדר תוקנו על ידי הראשונים ז"ל (עי' מחזור ויטרי הלכות פסח סי' ס"ה). והם תיקנו לומר את הפרטים שנוהגים משך הסדר כגון קידוש ואח"כ רחיצת הידיים, ותיקנו את הסימנים כדי שידעו מה להקדים ומה לאחר ולעשות כל דבר במקומו. ולכן, דבר הנוהג כל שעת הסדר, כגון ד' כוסות, לא הזכירו בסימנים (דהזכירו רק מה שיש לנהוג עכשיו כמו מגיד רחצה וכו'). וזה גם הטעם שלא נאמר הסיבה, כי נוהג בכל הסדר (שמענו מרבנו). ומה שבכלל תקנו סימנים, קדש, ורחץ, כרפס וכו', יש לומר כיון שבליל הסדר יש כל כך הרבה מצוות מצה מרור וחורסת וכרפס ואפיקומן ועוד, ויש לכל דבר פרטים, כגון שלכרפס יש ליטול ידיים תחילה, תיקנו לעשות סימנים שיזכרו את הכל ולא יטעו (וכן הוא בספר הפרדס הלכות פסח עמוד נ"ה ומחזור ויטרי, פסח סי' צ"ה).

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

חתנו של רבינו (הגר"ש שטינמן שליט"א) נשאל מפי רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל לתמוה: על מה סמכו אנשים רבים שאינם מקיימים כלל מצות והגדת לבנך, כגון כאשר הבנים הנשואים מתארחים אצל חמיהם או אוכלים לבד בביתם ואין לאב בן על שולחנו, מדוע לא נזהרים שכל בן יאכל אצל אביו דווקא כדי שתתקיים המצוה, ושלח לשאול את רבינו והשיב: כי בודאי אין כוונת הכתוב והגדת לבנך (רק) כפשוטו שיש מצוה לדאוג ולהשתדל לומר לבנו ורק לו, אלא עיקר המצוה זה סיפור יציאת מצרים לאחרים, ודיבר הכתוב בהוה שבנו סמוך עליו, אך הוא הדין כשיש אחר, וכדתנן להדיא בפסחים קט"ז ע"א אם אין לו בן אשתו שואלתו וכו', וגם (מאביו) מרן הגרא"ל שטינמן שליט"א שמע כן (וכ"ה באדר"ת בתשובה המובאת בספר הזכרון יהודה לקדשו).

ועוד פעם אחרת שמענו מרבינו שליט"א גם כן כנ"ל עם כמה נפק"מ, ואלו דבריו: יסוד המצוה דוהגדת לבנך, אינו לומר לבן בדווקא, אלא לומר בדרך של הגדה וסיפור לשני, והמצוי ביותר שיאמר לבנו, ולכן כתבה התורה לשון זה. ומעיקר הדין מספיק לספר פעם אחת בחייו לבנו כדכתיב ואמרת לבנך ביום ההוא וגו' ובכל שנה בליל פסח די לספר אפילו לאשתו או לאחר וכדתנן בפסחים קט"ז א', כי אין הדין לומר לבנו דווקא אלא העיקר שיהיה בדרך הגדה. ולפי זה נמצא להלכה למעשה שמי שאין בנו מיסב עמו אין צריך לטרוח לילך הוא לבנו דאין חיוב כזה, וכל הדין הוא שבשעה שבנו מיסב אצלו יספר לו, ומי שסיים הסדר ואח"כ הגיע בנו אצלו, יתכן שיש הידור לומר לו עבדים היינו וכו', דסוף סוף כתיב והגדת לבנך, אבל בנו לאו דווקא וכנ"ל.

פזמון שהיה רגיל מרן הסטייפלר זצוק"ל לזמר ביו"ט

פזמון זה היה רגיל מרן ז"ל לומר מפעם לפעם והיה רגיל לומר שכך היו שרים בישיבת נובהרדוק (ששם למד בבחרותו) ושם היו שרים רק עד שלשה עשר ורבינו שליט"א הוסיף עד עשרים.

תנו רבנן קדמנא בתרייתא בריך הוא רחמנא דיהב לן אורייתא

אחד מי יודע אחד אני יודע

ששה עשר שחל להיות בשבת
(פסחים פ"ג א')
שבעה עשר יובלות מנו ישראל
(ערכין י"ג א')
שמונה עשר דברים גזרו בו ביום
(שבת י"ג ב')
תשעה עשר דברים נאמרו בגרע
וברייתא מעשה תורה וע"ע בקדושין פ"ב
א'
עד **עשרים** אמה אדם יושב בצל
סוכה (סוכה ב' א' וע"י לשון המשנה)

עשרה יוחסין עלו מבבל (קדושין ס"ט
א')
אחר עשר יום שבין גדה לגדה (גדה
ע"ב ב')
שנים עשר דדין היו לכיור (יומא ל"ז
א' וע"י לשון המשנה)
שלשה עשר כהנים זוכים בו (יומא
כ"ה א')
מכאן ואילך הוסיף בנו רבינו
שליט"א
אור לארבעה עשר בודקין את
החמץ (פסחים ב' א')
חמש עשרה נשים פוטרות
צרותיהן (יבמות ב' א')

אחד החופר בור שיח ומערה (ביק ב'
ב')
שנים אוהזין בטלית (בימ ב' א')
שלשה שאכלו כאחד (ברכות מ"ה א')
ארבעה אבות נזיקין (ביק ב' א')
חמשה תמין וחמשה מועדין (ביק ט"ז
ב')
ששה עריות חמורות מאלו יבמות
י"ג א')
שבעת ימים קודם יוה"כ (יומא ב' א')
שמונה שרצים האמורים בתורה
(שבת ק"ז א')
תשעה חנויות מוכרות בשר שחוטה
(כתובות ט"ז א')

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

ואז עוצם עיניו ושר בהתרגשות שוב ושוב את המילים המיוחדות "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו".

תיאור חי מתוך יומן מיוחד שנרשם על ידי אחד מנכדי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א,
סדר הנהגתו והליכותיו בקודש במחיצת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א
החל מערב פסח – י"ד ניסן ועד לליל הסדר – ליל שמורים

ערב פסח – תענית בכורים

ערב פסח, י"ד ניסן לפנות בוקר: רבינו מתפלל שחרית כותיקין כהרגלו כל יום מיום עומדו על דעתו, לאחר התפילה הוא מסיים בקביעות כל שנה את הש"ס בבלי כולו, כידוע, הוא לומד בכל יום לפי סדר מיוחד, 8 דף בש"ס בבלי (ובעוד ספרים, ראה להלן) ובערב פסח הוא מסיים את כל הש"ס.

רבינו שליט"א הוא בכור להוריו, ולכן הוא חייב ב'תענית בכורים', אך כיון שמסיים את הש"ס הוא פטור מן התענית ומצוה לאכול מדין סעודת מצוה.

את הסיום הוא עורך בבית הכנסת, מביאים לו את הגמרא האחרונה של הש"ס, מסכת 'נדה'. הוא עומד סמוך לבימת בית הכנסת כשביבו מצטופפים מאות איש, הוא אומר את הקטע האחרון, ולאחר מכן את 'ההדרן', בהתרגשות רבה, ואח"כ את הקדיש של הסיום כשכל הקהל מאזין בהתרגשות לסיום ה – די נדיר הזה. הן סיום כזה הוא חזיון שלא – מצוי כ"כ בימינו, בפרט בכל שנה בכזו קביעות.

השותפה לדף

עד לפני שנים ספורות, בעודה בחייה, היתה אשת חבר הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה רעייתו של רבינו, עומדת בעזרת הנשים, ובהתרגשות עזה מקשיבה לכל מילה היוצאת מפי בעלה. היא הרי מלווה אותו בלימוד הש"ס כל יום. מברכות דף ב' ועד נדה דף ע"ג! יחד קמים בשעה 3 בבוקר והיא עומדת על ידו הכן לבקשתו אם ירצה דבר. יחד היא חווה את ההספקים היומיים שלו, שמחה בשמחתו (אם גמר את ההספקים היומיים) ומצטערת עמו (אם לא גמר את ההספק ונשארו לו "חובות", כפי שהוא מכנה את זה). כעת היא עומדת ומוזילה דמעה קטנה של אושר וגיל, ומאחלת לעצמה ולבעלה שיזכו עוד שנים רבות.

ביום זה, יום ערב פסח, כשכל בתי ישראל נזהרים עם הילדים ושאר בני הבית שלא יסתובבו עם חמץ, היתה הרבנית ע"ה מכינה כמה תבניות של עוגה מחמץ גמור (!) כדי שיהיה לכבד בו משתתפי הסיום של בעלה רבינו שליט"א. לאחר הסיום על גמרא בבליית הוא עולה לביתו ומסיים שם גם את כל התלמוד ירושלמי ועוד מדרשים. לאחר מכן טועם משהו לפת שחרית, ותיכף הוא מתחיל את לימוד הש"ס מחדש. בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בהתלהבות ובשמחה כמו פעם ראשונה.

שריפת החמץ

כשמתקרב זמן שריפת חמץ, הוא נוטל את מעט החמץ שמצאו אתמול, ובתוכם עשרה פתיתי החמץ שהחביאו, יחד עם לולבים והדסים והערבות שנותרו ממה שקיימו בהם את המצוה בסוכות בידו, ויורד למדורה הקרובה אל ביתו, ושם זורק את השקית הנ"ל, לאחר כמה שניות כשרואה שמתחיל החמץ להישרף אומר בכוונה ג' פעמים "כל חמירא" וכו' והיה מורה גם לאשתו הרבנית ע"ה לומר.

בחזרה לבית המדרש: אחר כך חוזר לביתו וכמובן ממשיך איפה שעמד, ושוקע בתלמודו, עד לזמן מנחה גדולה.

הגיע זמן המנחה

מגיע זמן מנחה גדולה, הוא יורד לבית הכנסת הסמוך לביתו "לדרמן", ואחרי התפילה מקבל כמה רגעים את הקהל הממתין לו, ומשם הולך למקוה לטבול לכבוד יו"ט.

"כל מעשיהם של צדיקים בזריזות" אמרו חז"ל. גם במקוה אינו משתהה יתר על המידה והוא טובל לכבוד יו"ט טבילה אחת, ואילו לכבוד שבת הוא רגיל לטבול ארבע טבילות כנגד שם הוי"ה ברוך הוא.

משם הוא פונה שוב אל ביתו, ולוקח הגדה של פסח ואומר מתוכה את סדר קרבן פסח (הקצר) שהיו מקריבים אבותינו בזמן שבית המקדש היה קיים ואח"כ אומר את אגרת ר"ש מאוסטרופלי. בסוד דבריו מי יבין, דברי קבלה עמוקים וגבוהים הם.

לאחר מכן לפעמים הוא נח מעט ופעמים לומד ענינים אחרים הנוגעים לחג, או סדרים קבועים אחרים שיש לו.

כניסת החג

ופרוש עלינו סוכת שלומך: כניסת החג בקדושה ובטהרה, לאחר זמן הדלקת הנרות הוא עונה לשואלים בדברי תורה והלכה ונכנס לתפילת ערבית.

לאחר מכן עוברים הקהל להתברך ולברכו בברכת גוט יום טוב, הוא משיב בסבר פנים יפות לכל מאות המתפללים ולאחר מכאן עולה לביתו ומתחיל בסדר הלילה הגדול.

והגענו לזמן הזה

המסובים הקבועים בליל הסדר הם משפחת בנו הגאון ר' אברהם ישעיהו שליט"א, עם כל יוצאי חלציהם. בני הבית כבר מכינים מבעוד יום את השולחן הארוך ערוך בטוב טעם, מכינים כסא נאה לכל אחד עם כרית קטנה להסב עליה, בראש השולחן במקום כסא יש מיטה רחבה ובצידה השמאלי ערימת כרים מוכנים לרבינו שליט"א להסב עליהם. על יד מקומו של רבינו מוכן כבר ג' מצות מיוחדות שהם "תנור ראשון" וגם "קצירת יד", בין מצה לחברתה מונח מפה מיוחדת ונאה, ועל יד זה מוכן מגש עם "סימני הסדר" מרור, חרוסת, ביצה, זרוע, כרפס, אמנם רבינו לא מקפיד על סדר מסוים של הסימנים בקערה.

רבינו נכנס לחדר, מתעטף בקיטל צחור ונאה, וחוגר עצמו בגרטע"ל כמו בתפילה, ועל ראשו לובש "שטריימל" עתיק שקיבלו מחמיו מרן הגר"ש אלישיב (ובשנים האחרונות יש לו שטריימל חדש כבר), וכך, כשכולו אומר כבוד והדר, הוא נגש להתחיל את הסדר של הלילה הנורא הזה, בו יצאו אבותינו ממצרים. עובר לתחילת הסדר, מתקרבים למקומו כל הנכדים הקטנים ורבינו מחלק להם קליות ואגוזים 'שלא ישנו התינוקות'.

קדש ורחץ

ואז בניגון מיוחד שמקובל לו מאבותיו הוא מתחיל לומר "קדש ורחץ, כרפס יחץ..." כשגומר, מכריז בקול רם "קדש", ומוזג יין לתוך גביע נאה ומיוחד שלפניו, ואחריו עושים כולם כך, ואז אומר הוא לבדו וכולם שומעים, את כל הקידוש בקול רם וברור שכל הקהל (שמונה בד"כ למעלה מעשרים או שלושים איש בלע"ר) ישמעו, אח"כ הוא שותה מכוסו וכולם שותים, איש איש, מכוסו שלו.

את כוס הקידוש מעטר רבינו סביב הגביע בשש כוסות קטנות כדרכו, ומשתדל לעטר ג"כ בכוס השני והשלישי והרביעי.

אגב, הגביע בו הוא משתמש הוא מיוחד ומעניין: הוא נוטל גביע נאה רגיל, ובתוכו שם כוס זכוכית שבולטת קצת לחוץ, כך שהיין נראה מבעד לכוס. הטעם לזה הוא כי יש עניין לראות את היין ולכן רוצה שייראה גם מן הצד ולא רק מלמעלה.

רבינו שותה רק יין ולא מיץ ענבים, ולא מוסיף מים אלא כולו יין, כך נוהג בכוס ראשון ואחרון. ואומר את הקידוש בישיבה ולא מעומד, וכן נוהג כל השנה.

ואז, בלי להשתהות ולבזבז זמן יקר, מכריז רבינו 'ורחץ', וכולם ניגשים ליטול ידיים אבל לא יוצאים מהחדר אלא נוטלים ידיים רק באותו החדר, וגם לסעודה "רחצה" מקפידים על זה, שלא לצאת מן החדר לנטילת ידיים משום חשש של הפסק בשינוי מקום, ולפני הסעודה מכינים דלי גדול של מים שיספיק לכל ידי המסובים בשני הפעמים (ורחץ, ורחצה). דרך אגב, על הקפדה זו נוהגים כן בכל שבתות השנה אחרי קידוש.

כרפס יחץ

'כרפס' – נוטל חתיכת תפוח אדמה, יותר מכזית ומטבל בידיו מתוך קערת מי המלח שלפניו, מטבל לפני הברכה ואוכל. לאחר מכן לוקח עוד חתיכה, ושולח להרבנית תחי' (ע"ה) בנו שליט"א מחלק לשאר המסובים. אורית הסדר היא רגועה, בלי לחץ ונערווי"ם, אין צעקות וגערות. באויר מורגשת המטרה: לא 'לסחוב' זמן, לא להאריך בדברים מיותרים, לא לאבד זמן! כדי שלא ישנו התינוקות! הרי זה חלק עיקרי בלילה. חלק מהילדים רציניים יותר וחלקם פחות, אחדים מהם כבר משתובבים... הכל הולך אחר הכוונה: והגדת לבנך. יחץ – רבינו מכריז "אצלינו לא נוהגים לגנוב את האפיקומן. אנחנו לא מחנכים את הילדים לגנוב". כמובן, שאחרי כזה הכרזה אין אחד שמעיז לגנוב. הוא חוצה את המצה האמצעית לשנים, ואת השבר הגדול יותר עוטף במפית נאה ומניח על ידו.

שלא אחד בלבד עמד עלינו

מגיד – רבינו שליט"א מרמז לבנו (שכבר לא צעיר כלל, וכבר בעצמו סבא לנכדים) לומר את מה נשתנה. אחרי שגומר לומר, אומרים שאר הנכדים מקטן ועד גדול, כרבע שעה לוקח כל זה, רבינו מקשיב לכל אחד, ניכר עליו שהוא מרוצה מאוד. אח"כ הוא אומר בקול רם "דער תירון איז" כלומר התירון הוא, וממשיך מיד "עבדים היינו לפרעה במצרים". והוא ממשיך לקרוא, כשמידי פעם נעצר לרגע ומסביר. ולא משתהה באמירת פירושם או וורטים אחרים.

כשמגיעים למה נשתנה רבנו מסלק את המצות לקצה השולחן.

לא פעם, מנסה אחד הנכדים הצעירים לומר איזה פירוש נאה, רבינו מסמן לו שיאמר את זה אחר כך. באחד הפעמים הוא מסביר "הרי את השיעור כמה להאריך באמירת ההגדה כבר קבע לנו בעל ההגדה, ואין צריך להוסיף עליו, אם רוצים אפשר לומר בלי גבול אבל בזמן אחר". אמירת ההגדה עצמה לא לוקחת יותר מחצי שעה, כך יוצא שכולם עירנים ולא עייפים.

באמירת ההגדה, פניו מתלהטות באש של קדושה, והוא קורן מאושר רוחני ואינו מודע כלל לנעשה על ידו, הוא שקוע כל כולו בתוך כוונת המילים, ומרגיש בעצמו כאילו יצא הוא ממצרים.

אמירת "והיא שעמדה" אצלו היא פרק מיוחד. הוא מניח את הכוס מידו אחרי שנטלה לאמירת והיא שעמדה, ואז עוצם עיניו ושר בהתרגשות שוב ושוב את המילים המיוחדות "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו". נקל לחשוב שהוא מעביר במהירות במוחו הנורא את גלויות עם ישראל במשך הדורות, את התלאות הנוראות שהשתעבדו בהם האומה הישראלית, הוא גם נזכר בצרות שעבר אביו זיע"א במלחמה ברוסיה, ואת המכות הנוראות שספג שם, ועל כולם "והקב"ה מצילנו מידם". לאחר מכן ממשיך לומר בהתרגשות רבה את ההגדה שחיברו קדמונינו זיע"א.

אגב, כאן המקום לומר כי לאחרונה בארץ ישראל שהיו כל מיני גזירות על לומדי התורה, וגם בחו"ל היו מקומות שהשלטון רצה לגזור על המילה ועל נישואים ועל עוד דברים, באו אל רבינו כמה פעמים "למדנו רבינו מה ניתן לעשות בענין זה" והוא משיב תמיד בציטוט מדויק מן ההגדה "שבכל דור עומדים עלינו לכלותינו. והקב"ה מצילנו מידם" הנה לך התשובה, הוא מוסיף.

כשאומר 'דם צפרדע' וכו', וכן כשאומר דם ואש ותמרות עשן, וכן כשאומר דצ"ך וכו', טובל את האצבע בכוס ומטיף בכל פעם טיפה לתוך הצלחת שבה מונח הגביע, ואח"כ ממלא מן הבקבוק יין מה שנחסר מן הכוס. כשמגיע לפיסקא 'בצאת ישראל', אומר אותה בשמחה רבה של הודיה, ואח"כ הוא נעצר ומזמר קטע זה בהתרגשות מיוחדת בניגון שהיה שר אביו זצ"ל ומיוחס לרבינו חיים מוואלזין זללה"ה.

רחצה והמשך הלילה

לאחר מכן הוא שותה בהסבה כוס שני, ומיד ניגשים כולם "רחצה" ואח"כ "מוציא מצה". הוא בוצע על המצות ומחלק לכל אחד כזית של מצה. ומי שיכול, הוא נותן לו שני כזיתים, לחומרא.

'מרור' – לוקחים חריץ לבן טחון מלפני יו"ט, שריחו חריף וחזק. נוהגים בביתו לפתוח את הקופסא כבר כשחוזרים מבית הכנסת כמו שכתב הגר"א מוילנא זצ"ל, ונוטל כזית אחד לו, ואחריו לוקחים כולם, מניח מעט חרוסת על המרור, מברך בכוונה עצומה ואוכל.

לעצמו לוקח רבינו שיעור כזית כפול, לחומרא.

'כורך' – לאחר מכן הוא נוטל לחומרא לעצמו ב' כזיתים של מצה וכורך בהם את המרור ומטבל מעט בחרוסת. אחרי האכילה של כורך הוא אומר 'זכר למקדש כהלל'. לפני קיום המצות בליל הסדר, אומר רבינו הנני מוכן ומזומן, ובמקומות שיש בהם חשש הפסק חושב את זה בהרהור, כגון לפני אכילת כורך, וכן לפני שתיית כוס שני. [ובעוד מקומות].

'שולחן עורך' – סועדים את סעודת החג כבני מלכים אך לא מקפידים להסב, במשך כל הזמן משתדלים שלא להתעכב אלא להזדרז להספיק את כוס רביעי לפני חצות הלילה. ונוהג לאכול את הביצה בסעודה ומטבל אותה במי מלח. מזמרים בסעודה קצת זמירות לכבוד יום טוב.

'צפון' – רבינו נוטל את המצה שהחביא, ואוכל ממנה כזית בהסבה, ואחריו כולם. וניגש ליטול ידיו למים אחרונים. ברך – הלל – בכוחות מחודשים הוא מזמן על הכוס, ומברך בכוונה גדולה ברכת המזון, ואח"כ מוזגים כוס גדולה לאלהיו הנביא.

המנהג הוא שהרבנית ע"ה הייתה קמה לפתוח הדלת (ואחרי פטירתה פותחת את הדלת כלתה תחי') ואומרים כולם שפוך חמותך.

לאחר מכן אומרים את ההלל כשרבינו משמש כש"ץ, וכולם אחריו. רבינו לא מקפיד להגביה את הכוס בהלל אלא אוחז בו בלי להגביה.

ומקפיד לגמור בכוס אחרונה את כל הכוס כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה.

יהיה נרצה לפני ה'

'נרצה' – "אם עשה הכל כסדר הזה יהיה נרצה לפני ה'" – כעת כבר אפשר לומר את זה בסיפוק רב. רבינו פונה לבני הבית ואומר, מי שעייף, יכול כבר ללכת לישון, מכאן והלאה אינו חיוב. כי מה שכתוב בהלכה ללמוד כל הלילה עד שתחטפנו שינה, אם עייפים זה כבר בכלל זה, אמנם הוא נפנה לומר את הפיוטים, ואחר כך אומר את כל מגילת שיר השירים.

כתוב שלילה זה הוא ליל שמורים, במה מתבטא הדבר? רבינו לא נוהג לנעול את הבית על מנעול כרגיל, אלא מנעול אחד פחות. כעבור שעות בודדות הוא כבר משכים קום כהרגלו, להמשיך את לימודו הקבוע.

"חכו ממתקים וכלו ממתקים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים" (שה"ש ה' ט"ז). לשנה הבאה בירושלים הבנויה. אמן. [מערכת 'דברי שיח' מודה לנכדי רבינו שליט"א על סיועם בעין יפה, ולמערכת 'אלא' ד' אמות – הנהגות רבינו שליט"א, ולמחבר הספר 'שיח הפסח על עזרתו].

בברכת פסח כשר ושמה יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

רוצה להקדיש
את יקיריך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גיליון מס' 379 | חג הפסח תש"פ | שנה שמינית | עורך: יצחק גולדשטון

חג הפסח

קדש ורחץ וכו'

סימני הסדר תוקנו על ידי הראשונים ז"ל (עי' מחזור ויטרי הלכות פסח סי' ס"ה). והם תיקנו לומר את הפרטים שנוהגים משך הסדר כגון קידוש ואח"כ רחיצת הידיים, ותיקנו את הסימנים כדי שידעו מה להקדים ומה לאחר ולעשות כל דבר במקומו. ולכן, דבר הנוהג כל שעת הסדר, כגון ד' כוסות, לא הזכירו בסימנים (דהזכירו רק מה שיש לנהוג עכשיו כמו מגיד רחצה וכו'). וזה גם הטעם שלא נאמר הסיבה, כי נוהג בכל הסדר (שמענו מרבנו).

ארבע כוסות

על שתיית ארבעה כוסות לא תיקנו חז"ל לשאל מה נשתנה [אע"ג דגם על מילי דרבנן תיקנו

לשאל שהרי מרור בזה"ז דרבנן וגם הטיבול הוא דרבנן וכן ההסיבה היא מדרבנן לדעת ר"פ, וי"ל הטעם, דשתיית היין לא חשיב שינוי כ"כ דגם בשאר סעודות שבת ויו"ט בשאר ימות השנה מקדשים על היין, ודעת הרמב"ם בפ"ל מהלכות שבת ה"ט דגם סעודה שלישית יש לקבוע על היין [וגם בזמניהם היו רגילים יותר בשתיית יין עיין כתובות ח' ב'] ולכן אף דבשאר סעודות בימות השנה אין ד' כוסות, מ"מ תו לא חשיב שינוי כ"כ ולא תיקנו.

(שיח הפסח)

על שי"ח

רשימות אישיות קצרות, מפנקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה קרלוב זצ"ל, ממה שזכה לראות, לשאל ולשמוע במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחיו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"נ רבי יצחק שלמה בן ר' שמואל)

פרק י"ד

עלה רעיון לעשות חיזוק ללימוד שעה וחצי בתחילת הסדר, למשך כמה שבועות בתענית דיבור במבצע של עשרות אלפי ש"א, אבל יתכן שהכסף יבוא מהתורמים כאלה שכבר תורמים לכוללים, ואולי זה יהיה ע"ח תרומה להחזקה שוטפת של כולל אחר האם נכון לעשות, הכריע מו"ר, כן.

אחד מחזיקי משפחות אלמנות ויתומים ועתה מציעים לו לשכור חנות גדולה לצורך מפעליו אבל יתכן שיהי' ע"ח המשפחות שמחכים, כי לא יוכל בתקופה זו להוציא כסף על שניהם, - ענה, שישכור. כי גם זה לצורך הרוחתם של המשפחות.

האם יש ענין לקרוא על שם אדם שנפטר בתוך השנה ללידת התינוק - ענה, כן.

שאלו האם כשנאמר ללוות את האורח ארבע אמות האם מועיל בתוך הבית או דוקא ד"א מחוץ לבית? ת. רק מחוץ לבית.

באותו ענין שאלו, הליווי צריך דוקא באותו יום שהאורח יוצא או אפשר יום קודם לכן? ת. גם יום קודם.

יהודי הגיע ושאל, לרבו קראו אלקנה אבל נהרג ע"י שדרסו אותו האם ייקרא על שמו?

ת. כן אבל יכוין לאביו של שמואל שנקרא אלקנה.

א' סיפר שנותנים לו סנדקאות ושואל על מה לכויז? ענה מו"ר יכוין לשם מצוה, ושלא יפגום בבריתו ושיהי' צדיק.

שאלו את מו"ר מי נקרא מופלג בחכמה? וענה, מרן הרב שטיינמן.

בזמן האחרון שאל אחד את מו"ר ואמר לו שהוא עייף, השיב לו, כנראה אתה לא יושן מספיק בלילה.

א' שאל ששומע שאחר באמצע אהבה רבה בוכה ואומר טאטא טאטא האם טוב עושה, השיב צריך לקבל מלקות... (כי אסור לדבר בשעת התפילה).

בירכו על מו"ר שליט"א שחלק מחכמתו, ענה אמן וסיפר שמרן החזו"א אמר אם העולם כך חושבים גם שזה לא אמת אזי אפשר לברך ולענות אמן [פ"א אמר לי זה ברכה לבטלה אבל אמן מותר לענות].

ש. האם מותר להניח עצי סוכה באוצר של ספרים (השאלה הגיע מיישיבת סלבודקה). ת. אין בזה קדושה וגם שהשתמשו בהם זה רק הזמנה ויש בזה בזיון ואסור להניח שם אבל טליתות מותר.

ש. בן א"י שנמצא מחמת מחלה באמריקה כבר 4 שנים מה דינו לוי"ט שני. ענה מו"ר, כל שדעתו לחזור חשיב בן א"י.

הוסיפו ושאלו, הנ"ל נתנו לו תפקיד של מורה. וענה שוב מו"ר: הרי אילו היה בריא היה חוזר הרי הוא חשיב כל שדעתו לחזור.

שאלו, על הצעה בה לחתן יש שתי אחים

חופשים או לכלה האם צריך לספר. ענה: לכלה כן לחתן לא.

שאלו על אשה שכתבה צוואה על ירושה שהיא קיבלה, הבכור יקבל פי שניים מפני שהוא הילד הכי טוב, אצל אמא אין דין של בכור מאידך כתבה שהוא הכי טוב איך דנים את צוואתה. מו"ר ענה, הוי כמתנה וגם עשתה קנין אין בזה שום בעיה גם אם אמרה לשון של טעות.

ש. לראות ת"ח גם שלא מבינים כלום רק כדי לראות האם יש בזה ביטול תורה. ת. לא, כל הוראה דוד זוכה לתלמודו - טוב רואי. הגר"י זילברשטיין שליט"א הוסיף בשם חמיו מרן הגריש"א שהקבלת פני רבו - היינו לראותו בלבד (עי' מדרש רבה ויקרא ב' א').

אחד שאל שהוא רוצה לכתוב ס"ח אבל ע"י כך לא יוכל לנדב לשיבות. ענה לו מו"ר, אם לא השתתף בס"ת כתיבת ספר תורה קודמת דמצוה שלו.

ש. בחור רוסי שברשותו אמו מדליק נרות שבת כבר ארבע שנים אחותו שנעשתה בת מצוה אומרת אין שום בית שיש גבר ואשה שגבר מדליק הוא טוען שיש לו חזקה, היא צודקת וגם שאין לו חזקה שלא היה מי שהוא אחר חזקה בפני קטן אין חזקה בב"ב מב. ת. הסכים, שבת כט תוס' אנשים, הרב גורס נשים עיי"ש.

ש. אשה רוצה לתרום כליה, ונדרה שתתן, ויש לה שני אחים שזקוקים היא מעדיפה ליתן לקטן האם יכולה? ענה מו"ר, זה לא חפץ. הנדר לא חל, יכולה ליתן למי שרוצה.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

התלמוד הירושלמי פרק י' למה תכה רעך – המותר והאסור

בשורות הבאות נביא דעתו דעת – תורה מדבינו שליט"א על ענין שבשנים האחרונות נהפך ל-'דגיש' מאוד מבחינה ציבורית. המדובר הוא בנושא הכאת ילדים על התנהגות שלא ראוייה.

כאשר ייסר איש את בנו

בפרשת עקב נאמר (ח' ה') כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך. התורה קובעת איפה את המציאות, כי האב מוכרח לייסר את בנו כדי שיתנהג כראוי. אופנים אחדים לא יועילו (ואולי אף יזיקו). הרמב"ן אף מוסיף בהקשר לזה את דברי שלמה המלך (משלי י"ט ו"ח) יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך, ומבאר דש"י שם, שאם צריך להכות את הילד, יש להכות אותו אך אל תכהו מכת מוות.

זהנה בכל הדורות, בשמי מהילדים התנהג שלא כראוי, היו ההורים מוכיחים אותו בדברים ובשוטים, ובה למד להתנהג כראוי. הדבר היה כה פשוט עד כדי כך שהפוסקים הצריכו להזהיר שיש זמנים שאין להכות בהם משום מזיקים (ראה משנה ברורה סוף סימן תקנ"א),

גם במקראות וגמרות ומדרשים מפורש כי הדרך בה רצוי להנך את הבן הוא על ידי מכות ללמד אותו להתנהג כראוי, וחושך שבטו שונא בנו, וכך גם נהגו גדולי הדורות מאז.

גם בבתי החינוך בכל העולם השתמשו המחנכים במקל חובלים כדי להנך בו את הילדים. כל ילד שהתנהג כראוי חש היטיב מהמקל, ובדרך הזו יכלו להנך כראוי.

כמוכן, גם בזה, כמו בכל דבר, היו שהתנהגו שלא בחכמה והיכו בהגומה מכות קשות, אך אין בפרט ללמד על הכלל.

ציור עתיק של המאיר ר' יוני גרשטיין המראה כי אב סוטר לבנו כדי שהיצר הרע ילך ממנו, והילד יתנהג כראוי

מכות בדורנו?

בדור האחרון השתנה משהו. הלבבות נחלשו, והמוחות התמעטו. לאנשים קשה לסבול עול מכות, ובהרבה מדינות אף קיים חוק האוסר על הכאת ילדים ותלמידים גם לצורך חינוך. מתקני החוק אף קבעו מספר קנסות המודים לעוברי החוק. מה שגרם לכך שמאז, כמעט ואין אנשי חינוך בבתי ספר ותלמודי תורה המעזים להכות תלמידים. לתלמיד הסורר באה הרווחה. ולמחנכים באה הצעקה.

הראשון שהתיר בשער בת רבים שבדורנו אסור להכות, ואדרבה, אב המכה את בנו גורם נזק לו ולבנו, וכי הדרך היחידה להוכיח את הבן הוא על ידי עידוד נכון ואזהרות וגם עונשים, אך לא על ידי מכות, היה רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגדול ל שטיינמן זצ"ל, שהתיר על זה כבר בתחילת שנות ת"ש. כפי שהעידו תלמידיו.

ובך מעיד בנו ראש הישיבה הגאון רבי שרגא שליט"א: אבי מורי זללה"ה, החזיק שהיום אין שום תועלת בהכאות הילדים, כי הילד מדגיש שהאבא שונא אותו והוא רוצה ברעתו, זאת ועוד, בהרבה מקרים האבא מכה מתוך כעס, אז הילד לומד לכעוס. בדורנו, כשמכים ילד משיגים רק את ההיפך. גם אם נראה שזה מועיל.

כילדים, כמעט לא היכה אותנו. אם קרה (וקרה...) ואחד הילדים התנהג שלא טוב, קל היה לראות את מורת הרוח של אבינו זללה"ה, הוא הראה מיד פנים עצובות, לעיתים אף לא ישן בגלל זה, כך סיפרה לנו אימנו ע"ה, היו לו גם דרכים מוגזנות נוספות לחינוך, אבל לא להעניש על ידי מכות.

חינוך בנועם ובמתיקות. בנו של רשכבה"ג זצוק"ל, הגאון רבי שרגא שליט"א עם בנו ונכדו.

הגר"ש מוסיף: אחרי שנישאתי נכנסתי לביתו

של מו"ח מרן הגר"ח שליט"א, אלא שאצלו ההנהגה היתה שונה בתכלית: כשהוא ראה אחד הילדים שמתנהג לא כראוי, אם זה שמשותלל יותר מידי, או משקר ומתחצף, או לא שומע למה שאמר לו או נכשל באיזה ענין, היה נותן מכה על לחיו.

אמנם לא היו אלו מכות כואבות וחזקות, אבל סטירה זו סטירה. זה היה מכות שהילד קיבל דרכם את מסר החינוך.

הוא חנך בדיוק כמו שהוא קיבל אצל אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, הוא לא שינה כלום. הדברים היו הפוכים ממה שראיתי אצל אבי זללה"ה, אבל כולם לשם שמים נתכוונו. עב"ד הגר"ש.

הנהגה זו של רבינו, מפורשת גם בספרו אורחות יושר סימן י': יש אנשים בזמננו שחושבין שאסור לנגוע בילדים, רק צריך שבינו מעצמם כל דבר ולא להכריחם... ואין זו הדרך הנכונה על פי התורה, ואף שנכון שאין להרבות להכות, רק לעיתים רחוקות שאם לא כן מאבד בזה את כל ההשפעה של המכות, אבל לא שלא ליסרם כלל ע"ש עוד מקורות לזה מכל התורה.

אגב, בענין זה שמענו מאחד מבני מרן שליט"א דבר מעניין מאוד: אבא מרן שליט"א, היה מרבה להכות, וראו כשהוא מכה את מורת רוחו מהתנהגות של הילד, עם זאת, רגע קל אחרי זה לא היה נראה עליו שום כעס. היה ניכר שהוא עושה כמצווה עליו במצות החינוך, ומיד אחרי זה הוא ממשיך בשיגרת היום. הוא לא היה כועס וגם לא הראה כל כעס לא לאותו ילד ולא שאר הילדים.

הדברים מתאימים עם מה שממשיך מרן שליט"א וכותב בספרו שם: "אמנם יש לזהר לא להכות קשה, כמו שאמרנו בבא בתרא וכו' וכתבו בספרים שלא יכה בנו בשעת הכעס כי אז לא יהיה תועלת מזה רק בנו ילמד ממנו מדת הכעס, רק אחד שינוה דעתו יכהו כפי הצורך".

נציין עוד, כי בשנת תשנ"ה אז הופיע לראשונה הספר אורחות יושר, עוררו דברים אלו של רבינו רעש גדול בציבור בני התורה והישיבות, שהוא היחיד 'המעז' לכתוב כי גם בימינו אנו יש להכות.

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

התלמוד הירקני פרק י' למה תכה רעד – המותר והאסור

בשיחה אותה קיימנו עם מספר נכדים עולה, כי אצל הנכדים הוא שינה את צורת החינוך: כשדאח צורך להעיד על התנהגות לא טובה אצל נכדים, היה מעיד אך להכות נכדים – לעיתים נדירות ממש. אחד מהם ציין לנו כי קיבל סטירה על מעשה שובבות שהכניס את פיאזתו מאחורי האוזנים, ומנכד נוסף שמענו שמדן שליט"א היכה אותו כשהוריד את הכיפה במעשה קונדס של משחק.

כך או כך, ההכאה אינה גזירת הכתוב, אלא מקל נועם לשימוש בו במדת הצורך.

על מה מכים?

כאמור, את ילדיו בתוך ביתו נהג רבינו להכות את הילדים לפי הצורך, בכל עת בה ראה סיבה נחוצה היה גוער ומכה בהם.

תלמידו של רבינו הגאון רבי אליהו מן שליט"א מעיד כי רבינו פעם ציטט בפניו את דברי הגר"א באגרתו הנודעת, שם כותב לרעייתו 'ועל קללה שבועה וזכב תכי אותם ולא תרחמי עליהם כלל', והוסיף לו רבינו: אנשים באים ושואלים איך לזכות לילדים טובים, הרי הפסוק עצמו מעיד, 'יסד בנך ויניחה', כאשר מייסדים את הבן בהתנהגות לא טובה – הרי זה גורם שיתנהג כראוי ויעשה להוריו נחת.

אגב. פעם אמר רבינו את הסבר שגני הלשון במשנה במכות פרק ב' "צא האב המכה את בנו והרב הדודה את תלמידו", שעל אב אמרו "מכה" ואילו על רב הלשון הוא "דודה", כי הרב מותר להכות רק מה שנוגע ללימוד שמלמדו ולא שאר דברים שהיננו אינו מוטל עליו, אבל אב מכה על הכל ולכן ברב הלשון דודה ובאב מכה.

רבינו מבקר את תלמידו רבי אליהו מן שליט"א בביתו (חורף תשע"ה)

הגאון רבי משה סמוטני שליט"א, מי שלימים זכה להיות משמש בקודש אצל רבינו שליט"א עשרות בשנים, הגיע כחתן צעיר אחרי נישואין לגור בבני ברק, בשנת תשמ"ב, והתגורר ברחוב רשב"ם סמוך לבית הכנסת 'לדרמן', וכך סיפר רבי משה:

בשעות אחרי צהרים של אותם שנים היה בית הכנסת 'לדרמן' ריק ממתפללים. כמעט שלא היו לומדים. אמנם, היה אבא שאני זוכר שהיה מגיע כמעט כל יום ללמוד עם ילדיו בבית הכנסת. היה זה רבינו שליט"א, שיום יום קבע חוק ללימודים עם הילדים, מסכת אחרי מסכת.

'אני זוכר לא פעם' מעיד רבי משה, שרבינו היה סוטר את לחיו של הילד, אם לא היה מקשיב יפה או מתנהג כראוי. הנהגה זו נצרכה היטב בליבי, כשהיה ניכר כי אכפת לו מהעליה הרוחנית שלו, והדברים בעדו לו ממש.

רבי משה סמוטני בבית הכנסת לדרמן ברחוב רשב"ם

הסטירה מהחזון איש

בימי חודש אב החמים, היה נוהג מדן החזון איש וצוק"ל ליסוע לעיר צפת, שם היה אויר נעים, והיה שוהה שם ימים ארוכים והוגה שם בתורה.

מי שהצטרף אליו לנסיעה היתה אחותו המסורה הרבנית מרים קניבסקי ע"ה עם בעלה מדן בעל הקהילות יעקב זי"ע והילדים, ביניהם רבינו שליט"א.

באחד הימים, בעוד רבינו ילד צעיר בכך תשע, הוא עשה מעשה שובבות בחצר, ודודו הגדול מדן החזון איש הבחין בכך, הוא סטר לו על לחיו לאות התנהגות שלא טובה. הילד קיבל

בהבנה את החינוך, ופסק ממעשהו.

הסיפור 'הטבע' הזה מסופר על ידי בעל המעשה - רבינו שליט"א, בחיבור דבה, כשהוא אינו שוכח עד גיל זיקנה את הסטירה שקיבל מהחזון איש, והוא גם מספר את ההמשך של המעשה:

דקות אחרי הסטירה, בילד, התיישבתי על ברביו של מדן החזון איש. החזון איש נהנה מאוד ופנה לאימי ואמר לה, ראי איזה ילדים צדיקים, מקודם קיבל סטירה ועכשיו בא לשבת עלי ---

היה עובדא בילד שבא לפני רבינו בתלונה על אביו, תלמיד חכם חשוב, שמכה אותו הרבה בבית. רבינו יעץ לו לפי השאלה כיצד לנהוג מול אביו, ולאחר מכן כדי להרגיע את דוחו סיפר לו על עצמו את העובדא הנ"ל...

לא לכלל הציבור!

אמנם, הידיעה לא תהיה מושלמת אם לא נציטט וגוסיף דברים שנשמעו מפי גדולי הבנים, הגאון רבי אי"ש קניבסקי שליט"א, ובה אמר: אבי שליט"א היה מרבה להכות, אך הוא עשה את זה מתוך יראת שמים ודקדוק ההלכה, ואסור ללמוד מזה לאחרים, כי הקלקולים שיכולים לצאת בימינו גדולים יותר מהתועלת. קשה לתאר את זה למי שלא חווה, אבל הנהגה זו של אבי שליט"א אינה לדבים ואין ללמוד ממנה כלל.

אין לרבים ללמוד מהנהגת אבי מדן שליט"א. הגאון רבי אי"ש קניבסקי שליט"א בדברי חיזוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✚ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת, יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

מכירת ההסד של הרבנית ע"ה

לרגל הגליון המורחב לכבוד חג הפסח הבעל"ט, הורשנו לנבור בארכיון המשפחה, בשיתוף מערכת 'אלא ד' אמות', לטובת קוראנו החשובים שיחיו.

פן לא ידוע היה בחייה של משפחת קניבסקי, של מרן שליט"א ולהבחי"ח עזרתו בקודש הרבנית קניבסקי ע"ה.

היה זה במכירת ההסד שקיימה הרבנית ע"ה בביתה, מכירת תבניות ביצים למכרים ושכנים. הכל התחיל מאז שהרבנית ע"ה ראתה כי לעיתים אחד השכנים נותר בלילה או בערב שבת בלי 'ביצים', בלבה לב האולם היא החליטה לעשות מעשה: היא הזמינה כמות גדולה של ביצים והציעה איפה לשכנות לקנות אצלה במחיר אפסי, כשחלק מהם לוויים בהקפה ולא תמיד זוכרים לשלם. כמובן, לא היה מי שיזכיר להם לשלם...

מרן שליט"א, היה שותף מלא ומעודכן בעשיית חסד זו, כשחלקים מביתו, ופעמים אף מחדר לימודו שימשו אכסניא לטובת תבניות הביצים שהזמינה.

מתקופה לתקופה, גדל מספר תבניות הביצים שהיא הזמינה, וגדל גם מספר המבקשים. כך אנו מוצאים במסמכים עתיקים, פתקה קטנה שתלתה סמוך לערימת ביצים שעמדה בפתח הבית, בו היא כותבת בפשטות כי "אפשר לקחת ביצים ולשלם אחר כך..." (מסמך 1)

באחת השנים, הגיע סמוך לפסח כמות גדולה של ביצים, ובביתה של הרבנית כבר לא היה מקום. לוותר על המצוה - לא בא בחשבון, היא ביקשה איפה מהנהלת ישיבת 'גאון יעקב' ברחוב הסמוך רשות לאכסן שם את הביצים, כדי שהאנשים יקחו משם. וכך היא ניסחה על פתק צהוב וישן, מודעה בה כתבה כי ניתן להשיג ביצים בשעות... (מסמך 2)

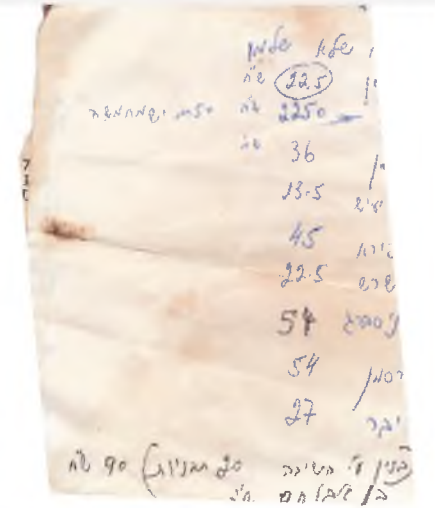
כתיבת סכום? מחיר? זה לא הנושא. קודם כל שאנשים יקחו לכבוד החג, אחרי זה כבר

נחשב...

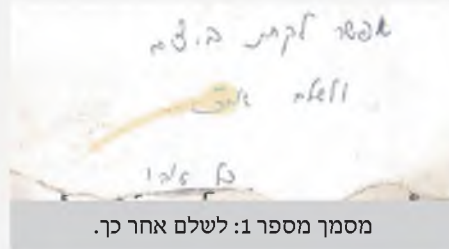
אבל בכל זאת מצאנו באחד הפתקאות הישנות פתק קטן בו רשמה הרבנית ע"ה לעצמה את הידידים שלקחו ועדיין לא שילמו. (מסמך 3)

אגב, היו אנשים שהיו בטוחים שהרבנית ע"ה מתפרנסת ממכירת ביצים, וכי הם עושים איתה חסד שהם קונים, מהם גם הגיעו מרחוק לקנות אצלה, כי ראו שהיא כל כך שמחה מהחסד, שהתאמצו לשמח אותה... העול האדיר שזה גרם לה, לא היה נראה כלל בחוץ.

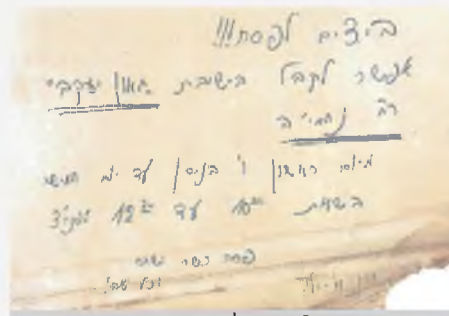
לפנינו עוד מסמך מעניין עליו חתום "המלמד שלא אריה". מסתבר שאחד הנכדים למד בכיתה, והמלמד שלו שמע על מכירת הביצים של הרבנית, הוא כותב פתק נימוסי לרבנית שהוא מעונין להירשם הביצים של הרבנית... (מסמך 4)

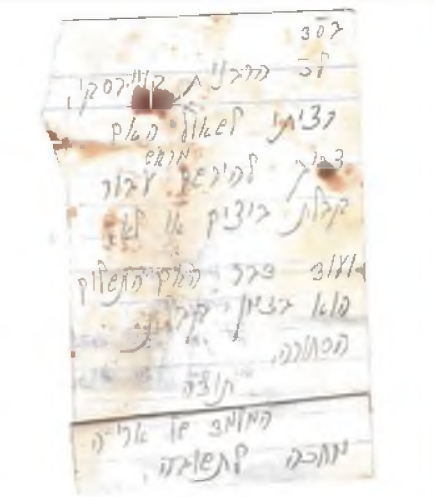
מסמך מספר 3: רשימת החובות בכתב ידה של הרבנית ע"ה

מסמך מספר 1: לשלם אחר כך.

מסמך מספר 2: זמני לקחת הביצים משיבת גאון יעקב.

מסמך מספר 4: המלמד של אריה

שאלות ותשובות ממורינו ורבינו שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי בענייני פסח

דמשמע למעוטי בתו. ועוד הביאו ראיה לכך מהא דאיתא בפסחים (קטו, ב): "חכם בנו שואלו ואם לאו אשתו שואלתו" ולא נזכר שם בתו.

ענה רבנו: בתו בכלל בנו.

שאלה: אחד שהבהילוהו לבית חולים סמוך לליל הסדר ואסור לו לאכול ולשתות עד שיסתיימו הבדיקות ושואל אם חייב בסיפור יציאת מצרים אף שאסור לו לאכול מצה ויין.

ענה מורינו ורבינו: בטח שחייב, זה לא קשור למה שאסור לו לאכול.

שאלה: האם אשה יכולה להוציא את בעלה באמירת ההגדה כשאנו יכול לאומרה.

ענה מורינו ורבינו: לכאורה לא. [הוסיף מורינו ורבינו שליט"א כי מרן החזון איש לא היו לו ילדים וקיים הדין של אשתו שואלתו, אף שלא היתה אשה בריאה כ"כ].

(הגדה של פסח ברכת נתנאל מאת ידידנו החשוב הרב

רועי צבי תמיר שליט"א)

שצריך להסב מעט לפני שמתחיל האכילה, ודקדק כן מלשון המשנה שם דקתני: "לא יאכל עד שיסב" ולא כתוב יאכל בהסבה, האם ראוי להחמיר ולהסב מעט לפני שאוכלים.

ענה מורינו ורבינו: הוא צודק! לא צריך לזה ראייה! קודם להסב ואח"כ לאכול.

אמרת לרבינו שמאוד קשה לשתות כל הכוס כשהוא כבר מיסב, וענה שאם עושים לאט מצליחים בלי בעיות [מורינו ורבינו שליט"א אמר שאכל עם אביו והחזון"א והיה מיסב, שאלתי אותו הרי במקום רבו כתוב לא להסב וענה שהיה כמו אביו ובפני אביו כן מסיבים].

שאלה: מי שיש לו הרבה בנים ואין המקום מאפשר שכולם ישתו ויאכלו בהסבה. הציע האבא לומר לחלק מבניו שאינו מרשה להם להסב מולו, ואז לא יוכלו להסב, ואתי שפיר.

ענה מורינו ורבינו: לא טוב. יש לאבא לדאוג שכולם יסבו ולא לבטל מהם המצוה.

שאלה: יש שהעירו מהא דכתיב "והגדת לבנך"

שאלה: השו"ע סי' תפז סעי' ד כתב: בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בציבור בנעימה בברכה תחילה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות" ומשמע מלשון השו"ע שכתב "גומרין את ההלל בציבור" דחייב הלל זה הוא רק בציבור, אבל המתפלל ביחידות אינו קורא ההלל אלא רק בשעת אמירת ההגדה, ונפק"מ לחולה, וצריך ביאור החילוק בזה.

ענה מורינו ורבינו: יגיד הלל, לכתחילה המצוה בציבור אבל אם מתפלל בבית יאמר.

שאלה: טעה ואמר בתפילה "את יום חג הפסח הזה" במקום "את יום חג המצות הזה" האם גרע וצריך לחזור או שמא לא מיקרי ששינה ממטבע שטבעו חכמים

ענה מורינו ורבינו: זה לעיכובא, כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים אינו אלא טועה, אפילו שגם בתורה נזכר חג הפסח.

שאלה: בחידושים וביאורים להגר"ח גריינמן שליט"א על מסכת פסחים (צט, ב) כתב לחדש

אחת בשנה

לכל השנה

מובטח! זה קודם כל. בהתחייבות, במפורש!

**הבטחה, לא 'מסוגל' ולא 'יתברך'... הבטחה
ברורה מאת קדוש עליון, חסיד ומקובל, שלמד יום יום
עם מלאך משמים. הבטחה של מי שהתווכח עם הסיטרא
אחרא. הוא מבטיח לנו, מתחייב שהוא מוצל כל אותה
השנה.**

**מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי שליט"א
עובר מילה במילה על
הנכתב בעלון ועד הרבנים,
קורא בדקדקנות את הפנייה
לכלל ישראל, ומאשר את
הפרסום...**

הבטחה ברורה "שהוא מוצל כל אותה שנה". כמה יהודים הסבו איתנו בליל הסדר של תש"פ כבר לא איתנו? כמה עלונים יצאו מפסח שעבר ועד הפסח הזה? כמה פעמים נגבתה התחייבות מחברי 'כל ישראל ערבים'? מצמרר לנקוב במספרים. כמה אנשים שנה שעברה הסבו רגיל ל'סדר' והשנה כבר גילו להם רח"ל את ה'מחלה'? האם שנה שעברה, כשבירכו ברכת 'שהחיינו וקיימנו' חשבו על משמעות המילים? האם אנחנו חושבים על כך וזוכרים להודות על כל רגע בעולם השברירי שלנו?

הבטחה ברורה להינצל 'מכל מכשול'. כמה עינינו דומעות על פגעי הטכנולוגיה, כמה אנחנו מאושרים בהבטחה הזו. מכשולות נמצאים וצצים בכל זמן, לובשים צורה ופושטים צורה - אבל תמיד הם אורבים לטרף.

הבטחה ברורה להינצל 'ממיתה משונה'. אנחנו נחרדים מחדות

המילים. כשילד טהור נסע לחיידר ונמצא אחרי שעות ללא רוח חיים - זו לא מיתה משונה? כשזוג נרגש מיהר במונית לבית החולים בתפילה לבשורות טובות וסיים את חייו בתאונה טראגית - זו לא מיתה משונה? כבר ראינו הכל: שריפה, סקילה, הרג וחנק... כשיש לנו הבטחה להינצל-אנחנו חוטפים אותה בשתי ידיים.

הבטחה ברורה להצליח בכל אשר יפנה'.

למישהו מיותרת עוד הצלחה בחיים? עוד הצלחה בחינוך הילדים; הצלחה בלימוד התורה; הצלחה בעבודה, בשידוכים.

ועוד ממשיכות ההבטחות, גדולות ומקיפות. 'ואל ימשלו בו אויביו וכל שונאיו יפלו תחתיו'. אויבים גשמיים ורוחניים, במאבק הפנימי שלנו ובאויבים האנושיים סביבנו.

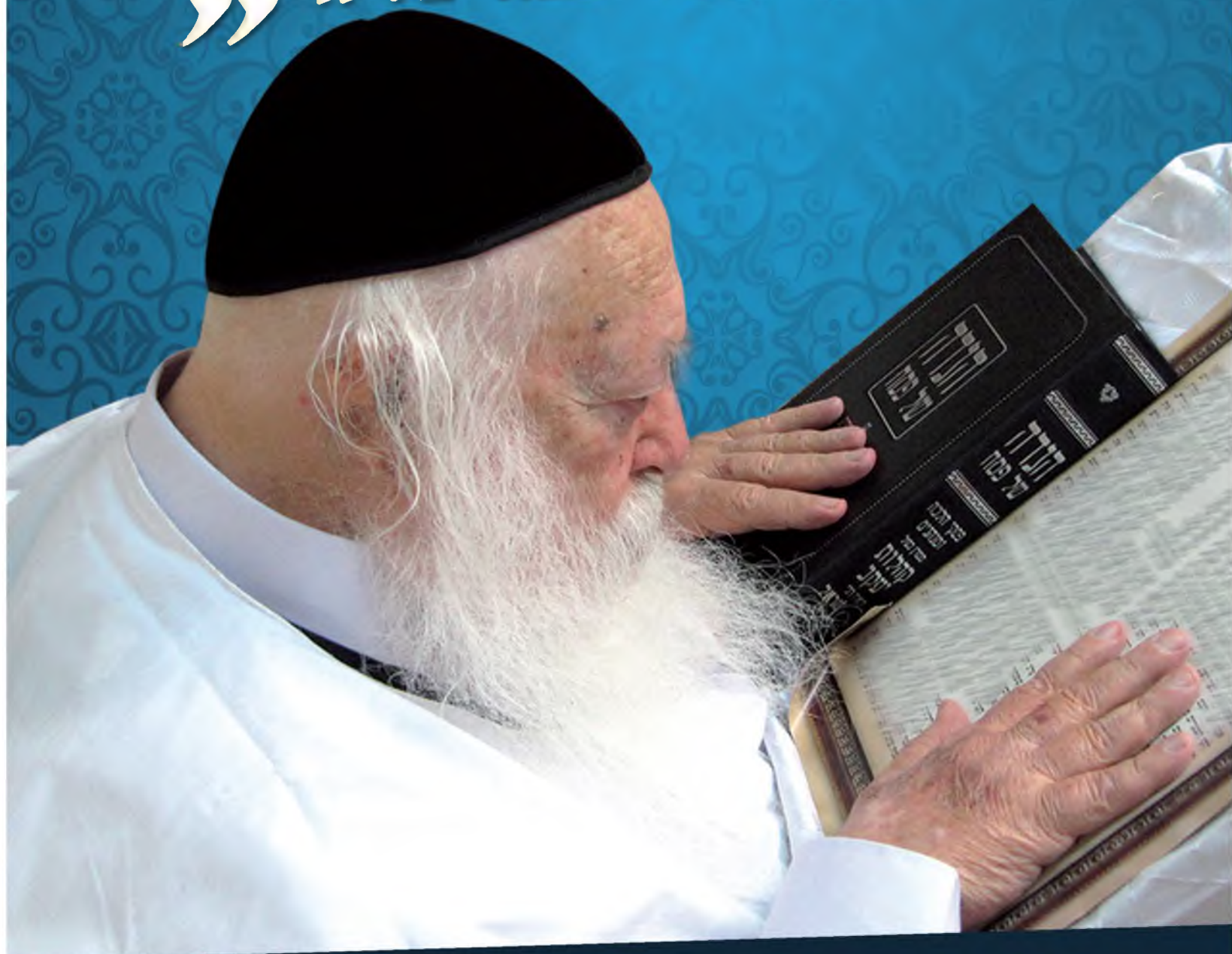
-36-36-

**ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק**

”מובטח

לכל אותה השנה

שהוא ניצול מכל מכשול ומיתה משונה
ובכל אשר יפנה יצליח

ניתן לתרום
לועד הרבנים
בכל עמדות
נדרים פלוס /
קהילות

1-800-22-

מקום מנוחה
 איש אלקים שמו נודע בשערים
 כדורו יאמר לו המקובל האלכי
מוהר"ר שמשון
 ב"ר פסח הי"ד זצוק"ל
 משיח ה' נלכד בשחיתותם
 נהרג על קדושת שמו יחבר
 ו' מנחם אב ת"ח
 Раби Шимшон
 из Острополя
 עליו ר' שמואל ב"ר אהרן צבי ה"ה ז"ל
 נפטר ב' חמשה עשר
 שבט ב' ה'תר"ס
 שנת 5600
 בית המדרש הגדול בעיר אודסה

תורמי ועד הרבנים

מגדת סתרים

לו היו מבטיחים לנו תכסים בעל וודאות של שמונים אחוזי הצלחה לזכות בכל הברכות: חיים, הצלחה, חכמה, הצלה... כמה היינו מוכנים לשלם עבור? היינו נחפזים לחטוף אותו על אף הספק. כאן זה לא עוד סגולה או ברכה. הבטחה! זו המילה שקיבל רבי שמשון מהמלאך. מובטח כל אותה שנה - - -

מידי שנה בשנה. ערב פסח, הבית ממורק, ההכנות הקדחתניות מואצות בהילוך גבוה יותר. ומכל העיסוקים הבורערים והדחופים של ערב פסח - עומד ועד הרבנים במקום הראשון. באמצע המרוץ יושב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כמו אי של שלווה ולומד בעיון את האיגרת הכמוסה של רבי שמשון מאוסטרופולי. תורמי ועד הרבנים נמצאים אצלו. בליבו הענק של רועה ישראל, בפיו הטהור, בתוך שרעפי הקודש.

כמה מאות שנים קודם, ערב פרעות ת"ח ות"ט, התגלה ל"המנוח הצדיק המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטרופאלי"ר" כך מעטר הרמח"ל את איש האלוקים בספרו 'דרך עץ החיים' - בשורה עצומה בחיזיון הלילה.

-36-36-

ועד הרבנים
 לעניי צדקה בארה"ק

זוכים מידי שנה בשנה

השם, שוב יקדיש גדול הדור את זמנו היקר עבור תורמי ועד הרבנים.

ושמענו!

לו היו מבטיחים לנו תכסים בעל וודאות של שמונים אחוזי הצלחה לזכות בכל הברכות: חיים, הצלחה, חכמה, הצלה... כמה היינו מוכנים לשלם עבורו? היינו נחפזים לחטוף אותו על אף הספק. כאן זה לא עוד סגולה או ברכה. הבטחה! זו המילה שקיבל רבי שמשון מהמלאך. מובטח כל אותה שנה - -

וְשָׁמְעֵנוּ מַעֲשִׂיֹת מַאֲנָשִׁים שֶׁקָּרְאוּ בְּזִמְנֵי הַמִּכְתָּב וְזָכוּ לְנִפְלְאוֹת מִמֶּשֶׁה - כתוב בהקדמה לאיגרת. לא 'עניינים' ו'סגולות' הצצים חדשים לבקרים; עדות מפורשת מפי גדולי הקדמונים!

על רקע ריח שריפות החמץ, בינות לסדינים הלבנים המכסים את ארונות הספרים בביתו, יקרא מרן שר התורה שליט"א עבורנו את איגרת הסוד הטמירה. כמה שעות אחר כך יפרוש החג את כנפיו. כולנו נסב לליל הסדר, בני חורין ומלאי הודיה, שולחן חגיגי... לכאורה אותה גאולה. אבל מה רב ההבדל. יהיו את אלה שיזכו להבטחה הנוראה יחד עם גדולי הדור, ויהיו כאלה שלא - -

יהלומים אינם זרוקים ברחובות. בשביל יהלומים צריך לחפור, להתאמץ ולהתפנות דווקא כשאין את הפנאי. וכשמדובר בועד הרבנים - אפילו לא צריך להתאמץ ממש. רק לזכור, ואפשר מראש להתקשר ולתפוס מקום. עכשיו אתם מרימים טלפון, תורמים, מעבירים את שמכם לרשימת המאושרים ונכנסים לתוך סגולתו של גדול הדור שליט"א.

מלאך משמים מסר לו את סוד הגאולה הטמון בעשרת המכות לפי הסימנים שנתן בהם רבי יהודה. רבי שמשון כתב את הסוד באיגרת, שהודפסה מאוחר יותר על ידי רבי יהודה אזולאי זיע"א, זקנו של החיד"א. האיגרת ספוגה סודות ורמזים שרק גדולי עולם יורדים לעומקם.

אבל את סוף האיגרת - את הקטע החותם אותה - כולנו מבינים מצוין. והמילים הללו לא מותירות אותנו אדישים: אַחֲרֵי זֹאת הוֹדִיעַ אוֹתִי רָזָא דְנָא שְׁכָל הַמַּעֲנִן בְּסוֹד נִפְלֵא וְנוֹרָא הַזֶּה עַל מְכוֹנוֹ אֶפְלוּ פֶּעַם אַחַת בְּשָׁנָה וּבִיּוֹתָר בְּעֶרְבֵי פֶסְחִים, מִבְּטָח שֶׁהוּא מַצֵּל כָּל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מִכָּשׁוֹל וּמִיָּתֶה מִשָּׁנָה וְשׁוּם אִנֶּס. וְאֵל יִמְשְׁלוּ בוֹ אוֹיְבָיו, וְכָל שׁוֹנְאָיו יִפְלוּ תַּחְתָּיו, וְכָכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יִצְלִיחַ וְיִשְׁכִּיל אֲמֵן סֵלָה.

מובטח! זה קודם כל. הבטחה, לא 'מסוגל' ולא 'יתברך'... הבטחה של מי שלמד יום יום עם מלאך משמים, הבטחה של מי שהתווכח עם הסיטרא אחרא. הוא מבטיח לנו, מתחייב ש'הוא מוצל כל אותה השנה'. כמה יהודים הסבו כבני מלכים בליל הסדר אשתקד וכעת הם כבר לא איתנו?

ערבי פסחים לגאולה

"ואל ימשלו בו אויביו, וכל שונאיו יפלו תחתיו..." שר התורה קורא את האיגרת, מתפלל, וההבטחות נפרשות עלינו. "ובכל אשר יפנה יצליח". למישהו מיותרת עוד הצלחה בחיים? עוד הצלחה בחינוך הילדים; הצלחה בלימוד התורה; הצלחה בעבודה, בשידוכים. בנוסחאות אחרות מוספת ההבטחה: **ובכל עסקיו ירוויח עד ביאת המשיח.**

אנחנו הולכים עם תעודת הביטוח הזו לשנה שלמה, שתיים עשרה חודש של הגנה ניסית. עד ערב פסח הבא שאז, בעזרת

ניתן לתרום
לועד הרבנים
בכל עמדות
נדרים פלוס /
קהילות

1-800-22-

מתוך סיפורי
קריעת ים סוף
בעמוקה

אכבוד
ועד הרבנים

90% מאורסים

מתנה מקורית

לרגע כמעט דמעתני מרוב התרגשות. ברגע הבא התביישתי. לא נעים, לא נעים... קיוויתי שהן לא מבחינות כמה אני מסמיקה. "זה... אתן לבד חשבתן על הרעיון?" אסתי ודבורה הנהנו בעיניים נוצצות, בטוחות שהעניקו לי את ההפתעה הכי מענגת בעולם. "שאלתי את אמא שלי אם זה נראה לה והיא התלהבה." שתיהן תלו בי מבט מצפה.

הבטתי שוב בקבלה. אז אני אמורה להודות להן עכשיו, ובשיא החמימות... ליל הסדר, השולחן ערוך בכלים הכי יפים ומעוצב על ידי האחים הנשואים מסדרים את צאצאיהם סביב השולחן, חוגרים סינרים, מפשרים בין שני אחיינים שרבים על מקום ישיבה. כולם חגיגיים ואבא שנראה כמו מלך בקיטל הלבן מוזג יין לכוסות שבקרבתו. אני, הרווקה של המשפחה, עומדת נבוכה מול שתי אחייניות שהגישו לי בחגיגות קבלה מועד הרבנים. הן העבירו את שמי לתפילה בעמוקה יום יום עד שיבוא השידוך.

נו, תגידי משהו! אני מתנערת. "איזה חמודות!" ההתלהבות שלי דווקא נשמעת טבעית. "כל הכבוד שחשבתן עלי! איזו מתנה מקורית!"

ושוב, קריעת ים סוף
בעמוקה... כמו כל שנה, נגלה
השם במוחש עם תפילות ועד
הרבנים בעמוקה.

שוב נקרע הים לפני בני
ישראל, שוב רואים אלוקים
בעיניים.

שוב מתפזרים פירורים-
פירורים מקריעת ים סוף, וכל
המושיט יד בתפילה ובצדקה-
זוכה לשירת הים הפרטית
שלו...

עכשיו תורן להסמיק ואני מקבלת מרץ ומרעיפה עליהן עוד ועוד מחמאות ותודות.

אסתי ודבורה לא יודעות את נפשו מרוב התרגשות. **"שנרקוד בקרוב בחתונה שלך..."** הן אומרות לי הקטנות הללו. אחייניות בנות ארבע עשרה- חמש עשרה. נו, מילא. אני בולעת את זה בשקט והולכת למטבח, לראות אם צריך משהו. תוך רגע סוחפת אותי ההמולה השוקקת ולא משאירה פנאי למחשבות מיותרות.

שביעי של פסח, חצות בדיוק. כל חול המועד השתדלתי לא לחשוב על המתנה המפתיעה מאחייניותיי אבל עכשיו כאילו מאליהן נצמדות העיניים לשעון והמחשבות נודדות לנייר ההוא, עם הלוגו של ועד הרבנים. מתפללים עליך עכשיו, תתפללי גם! מה אכפת לך? אני לוקחת סידור וקוראת את שירת הים בחצות ליל שביעי של פסח, לפי הסגולה הידועה לשידוכים. בעמוקה מתפללים עלי עכשיו.

וככה היא כותבת, ציטוט מקורי: **"בל"ג בעומר סגרנו שידוך אחרי הכל. פתאום נראה לי איך שהכל רץ! פשוט דברים שבעבר הלכו לי קשה- עמד מישוה לפני והסיר את כל המהמורות. זה פשוט היה מדהים, אני בטוחה שזה בגלל התפילה בעמוקה, אחרת אין לי הסבר איך פתאום הכל רץ. היו לי כבר הרבה הצעות אבל תמיד היו מכשולות הרגשתי משהו שעומד בדרכי ומפריע. ופתאום כעת הרגשתי שמישהו דוחף אותי דוחף ומריץ אותי לגמור את השידוך..."**

דבורה ואסתי הרגישו בעננים. הן היו בטוחות שיצטרכו לשלם הוראת קבע של חצי שנה לפחות. האחייניות המתוקות שלי אספו דמי כיס, גרדו מפה וחסכו משם ופתאום, עוד בתוך הארבעים יום הראשונים אני מאורסת...

אני בכלל צריכה גט

זה סיפור על אחיינית שלי. היא בקשה ממני בכל לשון של בקשה לדאוג שיתפרסם.

שולמית קוראים לה. היא היתה בחורה מוצלחת וטובה וזכתה בקלות לשידוך נוצץ. מהר מאד התברר כי השידוך רק נוצץ ותו לא. היא מצאה את עצמה לבד, מסורבת גט.

חמש שנים היא חיכתה לקבל את הגט. אי אפשר לתאר את המתח, את הכאב, את ההשפלה. מי שלא עבר לא יבין. בפרט שלושת השנים האחרונות היו מייגעות ומתישות. דיונים על גבי דיונים, דחייה בלכתי ובואי. הבעל היה עקשן ולא מתפשר ושולמית כבר היתה סחוטה פיזית ונפשית.

"אין לי כוח." שתי דמעות גדולות התנקזו בקצות העיניים. היא היתה אחרי דיון ארוך ומתיש ומצאה את עצמה נוחתת במטבחה של מנוחי, חברה טובה מהסמינר. הילדים שלה כבר ישנו והשולחן היה זרוע פירורים ושוליות שוקו. שולמית עדיין היתה תקועה שם, במערבולת של בתי דין וטוענים

רבניים,

רחוקה

אפילו

מלחשוב על שידוך

שני. **"אני מיואשת."**

היא תמכה את ראשה בכפות

ידיה ודיברה בשקט. **"כמה אפשר**

להילחם? חמש שנים של טרטורים

ודיונים! ההורים שלי כבר הפכו את העולם

בשבילי- וכלום! די, נמאס לי. אני מרימה ידיים."

מנוחי הקשיבה בהזדהות. היא ניקתה במהירות את השולחן, הגישה לשולמית כוס תה והתיישבה על ידה. "תתרמי לתפילת ועד הרבנים בעמוקה." אמרה.

שולמית הרימה עיניים מופתעות, נזעמות כמעט. **"את נורמלית? אני צריכה גט, לא שידוך!"** היא ממש כעסה על הרעיון האווילי הזה.

"תני את השם שלך לשידוך חדש וממילא תהיי חייבת לקבל קודם גט." מנוחי דיברה ברוך, משדלת ומשכנעת. **"את הרי מתכוונת לבנות שוב בית, לא? למה זה נשמע לך מוזר?"**

ושולמית השתכנעה. עשרים יום אחר כך, בשביעי של פסח, נכלל גם השם שלה ברשימה שהיתה בידי שליח ועד הרבנים בעמוקה. חצות הלילה, הקור הגלילי מקפיא עצמות והשליח עומד ומתחנן עליה, על שולמית שעדיין לא קיבלה גט- שתזכה לשידוך הגון...

שבוע אחרי פסח התקיים דיון ברבנות. שולמית היתה במתח לא יתואר. נמאס לה מדיונים, היא לא רוצה עוד לדרוך על סיפון מפתנו של בית הדין. לפני הדיון היא תרמה עוד מאה שמונים שקלים לוועד הרבנים בנוסף להוראת קבע.

ופתאום היא קיבלה גט! בנס, בלי שום הכנה, בלי הודעה מוקדמת, פתאום הבעל העקשן התרכך וחתם בלי בעיות אחרי חמש שנים של מאבקים מיגעיים! לא היה לזה שום הסבר טבעי- מלבד התפילה של ועד הרבנים בעמוקה...

חצי שנה אחר כך שולמית התארסה בשנית. כלה בפעם השניה, מאושרת, בת חורין אמיתית. היא ביקשה שיפרסמו את הסיפור שלה. תפילה בעמוקה שהביאה את הגט המיוחל- ולאחריו גם את המזל טוב.

העקיפה אסורה / סיפור

שכבר עלתה וירדה כמה פעמים. אלא שהפעם עמדה מאחוריו הצדקה והתפילה של ועד הרבנים. הדברים התגלגלו בקצב מסחרר. פגישה, ועוד אחת, ועם ההורים... מהר כל כך, שבוע וחצי בסך הכל.

ואז היה הווארט. שתיית לחיים, והעיניים שלו דומעות. מסוחרר, מבולבל, מרוגש. חתן אמיתי, אמיתי! הפעם זה הוא, בתוך ולא מהצד... והלב שלו, שהתכווץ שוב ושוב באכזבה רוקד עכשיו בקצב שמח, עליז. שר ומודה.

דף ראשון באלבום מעוצב. תמונות של אירוסין, ואחר כך חתונה. העמוד הראשון הוא שער של עלון מגבית... קריעת ים סוף בעמוקה. שם התחילו החיים שלו מחדש.

כעת שוב מתפרסם העלון ומתפרסמת המודעה. מאיר מביט בה הפעם מהעבר השני של המתרס ומשתוקק שכולם ירשמו. מישלא עבר זאת לאיבין לעולם, ומי שעבר - לא מסוגל לראות בסבלם של אחרים. ההצעות העולות, הספק המענה והחור בלב עם כל תשובה שלילית; המבטים המרחמים של האנשים מסביב והעמדת פנים של 'הכל כשורה'. הוא יודע את ייסורי הנפש והמכאובים. לכולנו מופיעים ברשימת הבקשות הפרטיות בשמונה עשרה גם מספר שמות לזיווג הגון. ילד יקר, אחיו, בן דוד או חבר נעורים. אכפת לנו מהם מאד. הזמן העובר רק מגביר את הקושי, מייאש ומצער. לפעמים קשה לנו לפגוש אותם, מבורכים במשפחה משלנו לעומת הבודדות שלהם. אנחנו כואבים את כאבם ומתפללים עליהם כל יום, אבל אולי הגיע הזמן להתאמץ עוד משהו למענם? עוד איזושהי פעולה ממשית שתקדם את קריעת ים סוף שלהם? מאיר היה רושם את כולם. אילו היה לו די כסף - היה מכניס את כל הישיבה לתפילה, ובינתיים הוא מעביר שני שמות של חברים שעדיין בעמדת המתנה. כולם ייענו, אין בכך ספק. בקריעת ים סוף אף יהודי לא נותר מהעבר השני, בודד על החול היבש. ד' בשמים יושב ומזווג זיווגים בעצמו.

כל אותו הלילה הוא בכה כפי שלא בכה מאז היה תינוק. בחור מגודל, מתייפח נואשות אל תוך הכרית. הו, אבא בשמים! מה לא עשה כדי לצאת ממצבו העגום! מה עוד עלי לעשות, ריבונו של עולם? האם אשאר תמיד מאחור?

השחר מצא אותו מכורבל בבגדיו במיטתו ועדיין דומע. בחור בן עשרים וחמש ושלושה וחצי חודשים. לא קריטי אבל כן, במיוחד אם אחותך הקטנה חגגה השבוע את נישואיה בשעה טובה ומוצלחת. דוד אברום מתיישב לידו בארשת אכפתית. "תגיד", הוא לוחש, מישיר מבט חסוד אל תוך עיניו. "שמעתי שהיה משהו טוב והורדת אותם. חבל עליך, מאירק'ה". הדוד מצקצק בלשונו. "חבל, עד מתי תשב בבית? החיים רצים". מאיר רועד. הוא רוצה לצעוק אבל במקום זאת הוא מחייך שוב. כבר רגיל להעמיד פנים כשבתוכו הכל בוער. "יהיה בסדר, דוד". הוא מפליט ונגעלם. בורח, בורח. יוצא החוצה, מחפש מים לשטוף בהם את פניו הבוערות.

הלילה של החתונה היה הנורא ביותר בחייו. הם חזרו הביתה, רק אבא, אמא והוא. מאיר פחד מהדקות הללו, בו יכנסו שלושתם לבית הריק. יגידו לו משהו? אמא תבכה? הוא פחד אפילו לדמיין את אותם רגעים.

בפועל - לא נאמרה אף מילה. הוריו רק הביטו בו בעיניים קרועות ואביו נאנח אנחה גדולה. והשקט פילח את נשמתו.

שבוע אחר כך, כמו מענה מתוזמן משמים, הופיעה בעיתון מודעה של ועד הרבנים. עמוקה, בקריעת ים סוף... זה דיבר אליו, הצית אותו! הוא נרשם מיד.

במוצאי שביעי של פסח הגיעה ההצעה

המזל טוב הבא - יהיה בקרוב אצלכם. בס"ד.

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק